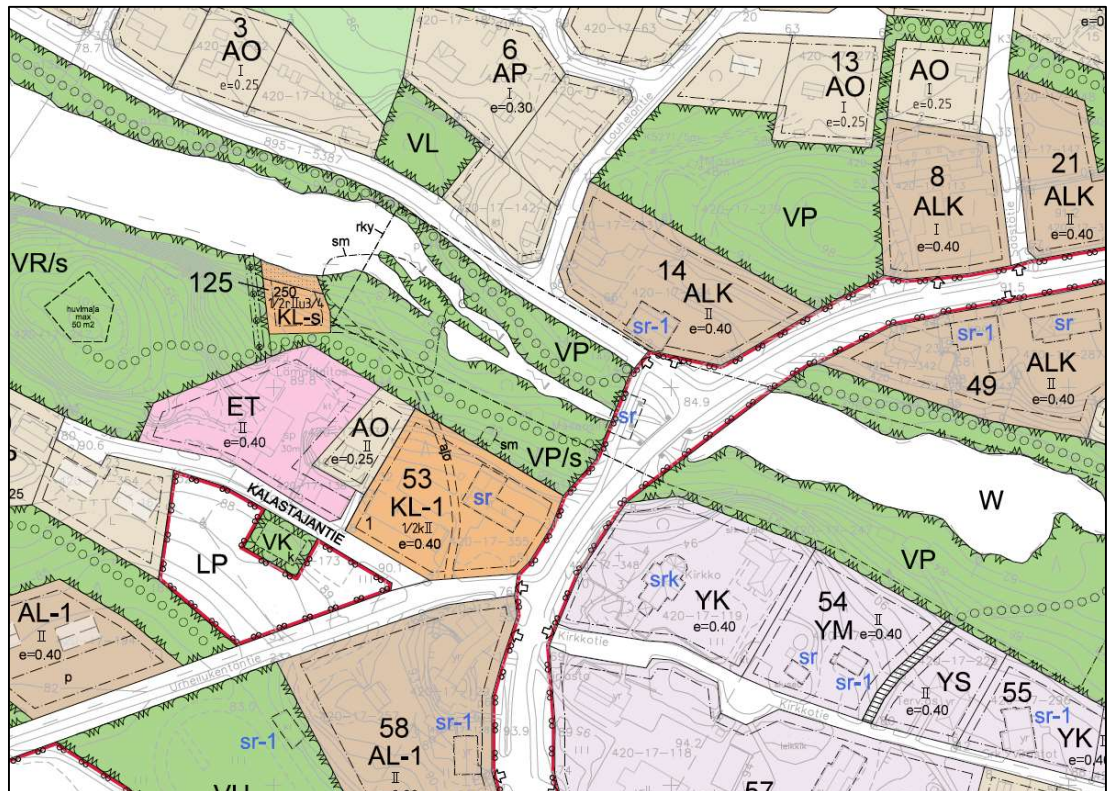

ENONKOSKEN KUNTA

KIRKONKYLÄN ASEMAKAAVAN PÄIVITTÄMINEN

KAAVASELOSTUS 5.10.2022 lähtökohdat luonnos

Johdanto

Kirkonkylän taajama-alueen asemakaava ajantasaistetaan kokonaisuudessaan ja täydennetään mm. osittain rakennetun, mutta aikaisemmin asemakaavoittamattoman teollisuusalueen osalta.

Asemakaavan päivittäminen on luonteeltaan teknisluonteinen. Päivittämiseen ei sisälly vähäistä suurempia uusia maankäytöllisiä aluevarauksia.

Asemakaavan päivittämisen mahdollistamiseksi kirkonkylän ja sen lähialueiden 1:2000 -mittakaavainen asemakaavan pohjakartta on päivitetty vuonna 2016.

Osa Enonkosken kirkonkylän rakennetusta miljööstä edustaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä. Näihin liittyvät arvot otetaan asemakaavan päivityksessä huomioon.

Enonkosken keskeisenä mahdollisuutena / vetovoimana nähdään mm. maaseutumainen väljä miljöö ja rakentaminen vesistöjen äärelle. Sijainti vesireittien äärellä tarjoaa myös matkailullisia mahdollisuuksia.

Enonkosken säilyminen jatkossakin kehittyvänä ja vetovoimaisena mahdollistaa myös palvelurakenteen säilymisen ja monipuolistumisen.

Asemakaavaprosessin ja osallistavan suunnittelumenettelyn keskeinen tavoite on aktivoida paikallisia ja ulkopuolisia osallisia ja toimijoita suunniteltavan ympäristön ja siihen liittyvien toimintojen kehittämiseen, sekä mahdollistaa osallisten ja suunnittelijoiden välinen vuorovaikutteisuus.

Asemakaavatyöhön on osallistunut Enonkosken kunnan puolelta kunnaninsinööri Keijo Kempainen. Kaavanlaatijana on toiminut kaavoitusinsinööri Jorma Harju, Maankäytönsuunnittelu Kaavaharju.

5.10.2022

Kaavanlaatija
Projektipäällikkö Jorma Harju
Puh. 044 596 3111
E-mail: jorma.harju@kaavaharju.fi
www.kaavaharju.fi

Sisällys

1	PERUS- JA TUNNISTETIEDOT	1
1.1	Kaavan nimi.....	1
1.2	Alueen sijainti.....	1
1.3	Kaava-alueen rajaus.....	2
2	SUUNNITTELUTILANNE.....	3
2.1	Maakuntakaava	3
2.2	Yleiskaava.....	5
2.3	Asemakaava	8
2.4	Pohjakartta	11
2.5	Rakennusjärjestys	11
3	MAANKÄYTÖN NYKYRAKENNE	12
3.1	Kokonaisrakenne.....	12
3.2	Väestö	12
3.3	Elinkeinot ja palvelut	14
3.4	Asuinalueet	18
3.5	Virkistysalueet	18
3.6	Liikenneverkosto.....	23
3.6.1	Liikenneturvallisuuksuunnitelma	26
3.7	Yhdyskuntatekninen huolto	35
4	SELVITYKSET	37
4.1	Rakennuskulttuuri ja kulttuuriympäristö.....	37
4.2	Arkeologinen kulttuuriperintö.....	45
4.3	Luontoselvitys.....	46
4.3.1	Yleistä	46
4.3.2	Tavoitteet ja tutkimusmenetelmät	47
4.3.3	Geologia ja geomorfologia.....	47
4.3.4	Vesistöt ja vesialueet.....	48
4.3.5	Kasvillisuus.....	49
4.3.6	Luontoselvityksen tulokset	49
4.3.7	Suojelualueet, suojeluohjelmat ja Natura 2000-verkosto.....	60
4.3.8	Luonnonsuojelu-, vesi- ja metsälain mukaiset kohteet	60
4.3.9	Direktiivi- ja uhanalaislajisto	62
4.3.10	Suositukses.....	63
5	ASEMAKAAVAN TAVOITTEET	64
5.1	Yleistä	64
5.2	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)	64
5.2.1	Maakuntakaavan tavoitteet	65
5.2.2	Paikalliset tavoitteet	66
Liitteet		
• Osallistumis- ja arviointisuunnitelma		
• Asemakaavakartta 1:2 000		

1 Perus- ja tunnistetiedot

1.1 Kaavan nimi

Enonkosken kirkonkylän asemakaavan päivittäminen.

Kirkonkylän asemakaavaa uudistetaan, laajennetaan vähäisesti ja sovitetaan uudelle asemakaavan pohjakartalle.

Viranomaisneuvottelu; 23.4.2014 käsiteltiin kokonaisuudessaan kirkonkylän asemakaavan päivittämistä. Sittemmin kunnassa päädytty laajemman alueen kokonaistarkasteluun.

1.2 Alueen sijainti

Enonkosken kirkonkylän suunnittelualue sijaitsee Etelä-Savon maakunnassa noin 30 km Savonlinnan pohjoispuolella, Ylä-Enonveden luoteisosan rannalla.

KUVA 1: Enonkosken kirkonkylän sijainti

1.3 Kaava-alueen rajaus

Kirkonkylän päivitettävään asemakaavaan sisältyy Enonkosken kirkonkylän asemakaava-alue vähäisine laajennusalueineen. Pohjoisessa asemakaava-alueeseen sisällytetään Teollisuustien varren pienialainen teollisuusalue ja etelässä Pirttilahdentien alue, Enonkoskentien ja Ylä-Enonveden Pirttilahden välisellä alueella, rajautuen etelä-kaakkoiskulmalla Pirttilammen pysähdyslevi-kealueeseen. Luoteis-kaakkoissuunnassa päivitettävä asemakaava-alue rajautuu Laasalantien (yhdystie 15386) ja Enonkoskentiehen (seututie 471).

Soidinniemen vanhentunutta ja toteuttamiskelvotonta asuinalueen asemakaavaa (v. 2022) ei kunnanhallituksen 28.6.2022 tekemän päätöksen mukaisesti sisällytetä tähän asemakaavan päivityshankkeeseen. Samoin ko. päätöksen mukaisesti asemakaavaan ei sisällytetä taajaman länsireunalla Sahalammentien asemakaavoittamatonta asuinalueetta, Laasalantien ja Sahalammen välisellä alueella.

Asemakaavoitettavan alueen pinta-ala on noin 165 ha.

KUVA 2: Asemakaava-alueen rajaus

2 Suunnittelutilanne

2.1 Maakuntakaava

Enonkoski sisältyy Etelä-Savon maakuntakaavaan, jonka Ympäristöministeriö on vahvistanut 4.10.2010.

Etelä-Savon maakuntavaltuusto hyväksyi Etelä-Savon 1. vaihemaakuntakaavan 9. kesäkuuta 2014 ja ympäristöministeriö vahvisti kaavan 3.2.2016. Etelä-Savon voimassaolevaa maakuntakaavaa täydennettiin Etelä-Savon 1. vaihemaakuntakaavalla tuulivoimatuotantoon soveltuvien alueiden osalta.

Etelä-Savon 2. vaihemaakuntakaavan maakuntavaltuusto hyväksyi kaavan kokouksessaan 12.12.2016. Käsiteltävinä teemoina mm. luonnonvarat, vähittäiskaupan suuryksiköt, arvokkaat maisemat ja kulttuuriympäristöt sekä joukko muita voimassa olevan kaavan päivityksiä eri maankäyttöteemoissa. Etelä-Savon 2. vaihemaakuntakaavalla päivitettiin vuonna 2010 vahvistettua maakuntakaavaa. 2. vaihemaakuntakaavaa voidaan kuvata voimassaolevan Etelä-Savon maakuntakaavan (2010) päälle tehtynä päivityselementtinä. Suurimpina muutoksina kaavassa käsiteltiin kaupan aluevarauksia, turvetuotantoa sekä maakuntastrategian yhteydessä valmistettuja maakunnan maankäytön strategisia linjauksia. Muilta osin muutostarpeet perustuivat pääasiassa eri maankäyttömuotojen suunnittelu- ja toteutustilanteiden täsmentymisiin.

Seuraavilla sivuilla on ote em. Etelä-Savon maakuntakaavayhdistelmästä ja siihen sisältyvät merkinnät suunnittelualueen osalta.

KUVA 3: Ote Etelä-Savon maakuntakaavayhdistelmästä suunnittelualueen kohdalta

Maakuntayhdistelmäkaavassa on osoitettu seuraavat merkinnät Enonkosken kirkonkylän kaava-alueen osalta:

- a PAIKALLISKESKUKSEN ALUE (KOHDEMERKINTÄ)
[MKK, 2.VK lisätty viimeinen kappale ja erityismääräys]
- a 1.1** Enonkoski kirkonkylä

Kaavamerkinnän osalta todetaan mm. seuraavaa: Alueen maankäyttö ja rakentaminen edellyttävät (maakuntakaavaa) yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaikutusten arviointia.

maV KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ ALUE [MKK]

maV 1.552

Museosilta, V, rky09 (aluerajaus rky09:n mukaisesti)

(Alueella sijaitsevat kohteet Enonkosken kivisilta ja Enonkosken sahan jäänteet)

Osa-alueen erityisominaisuuksia ilmaiseva merkintä, jolla osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita ja rakennettuja kulttuuriympäristöjä. Alueeseen sisältyvät yksittäiset arvokohteet on lueteltu ja esitetty kohdeluettelossa.

Suunnittelumääräys

Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen historiallisesti tai ympäristön kannalta arvokkaat rakennukset, rakennusryhmät, puistot tai maisema-alueet taikka muut niihin verrattavat erityisarvot.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava määräykset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osatekijöiden, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi.

Suositus

Ympäristöön merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä tulee pyytää lausunto museoviranomaiselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

ma 1.550

ma KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ ALUE [MKK]

Enonkosken kirkonkylän alue, M, rky 93 ALUE

(Enonkosken kirkonkylän alueella sijaitsevat kohteet: Kirkko, Museo (ent. viljamakasiini), Koskela)

Osa-alueen erityisominaisuuksia ilmaiseva merkintä, jolla osoitetaan maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita ja rakennettuja kulttuuriympäristöjä. Alueeseen sisältyvät yksittäiset arvokohteet on lueteltu ja esitetty kohdeluettelossa.

Suunnittelumääräys

Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen historiallisesti tai ympäristön kannalta arvokkaat rakennukset, rakennusryhmät, puistot tai maisema-alueet taikka muut niihin verrattavat erityisarvot.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava määräykset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osatekijöiden, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi.

Suositus

Ympäristöön merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä tulee pyytää lausunto museoviranomaiselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

SR RAKENUSSUOJELUKOHDE [MKK]

Merkinnällä osoitetaan rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain, maankäyttö- ja rakennuslain tai muun erityislainsäädännön nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja pienialaisia alueita ja kohteita.

Suunnittelumääräys

Kohteen ja sen ympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus ja erityispiirteet. Toimenpiteistä on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

SR 1.618

Kirkko, kirkkolaki

SR 1.619

kivisilta, Enonkoski, V, rky, tiemuseokohde

ma KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ KOHDE [MKK]

ma 1.630

Enonkosken sahan jäänteet, V, rky09

ma 1.620

Enonkosken museo (ent. viljamakasiini) M,

ma 1.621

Koskela M

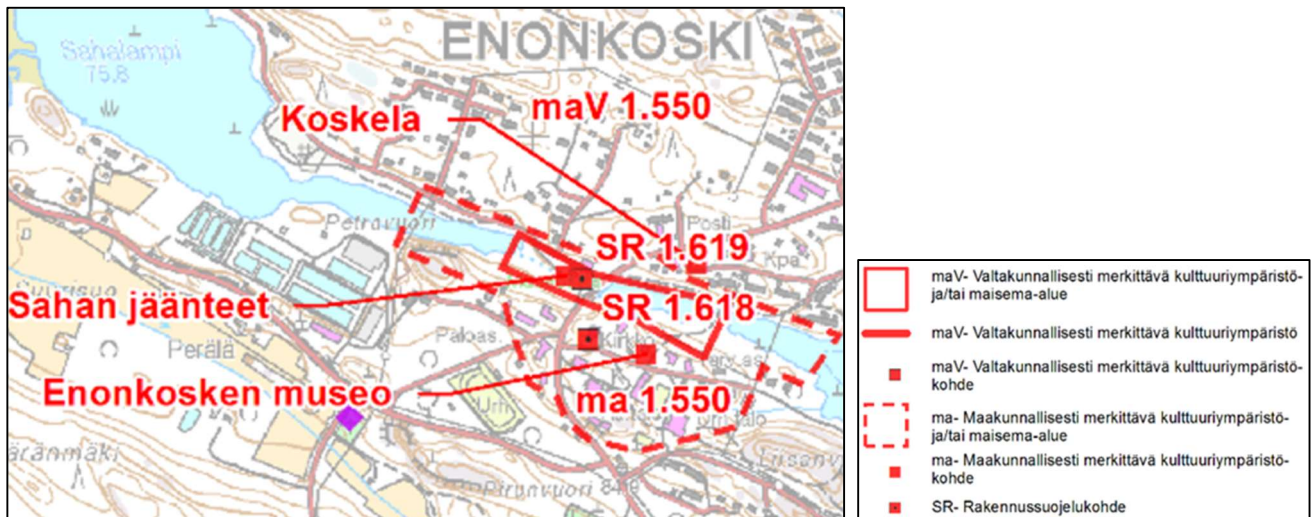
Kohteen erityisominaisuuksia ilmaiseva merkintä, jolla osoitetaan maakunnallisesti arvokkaita pienialaisia rakennettuja kulttuuriympäristöjä ja kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuskohteita, jotka sijaitsevat maisema-alueiden ja taajamatoimintojen alueiden ulkopuolella.

Suunnittelumääräys

Kohteen ja sen ympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus ja erityispiirteet.

Suositus

Kohteeseen merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä tulee pyytää lausunto museoviranomaiselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

KUVA 4: Ote Etelä-Savon maakuntakaavan kulttuuriympäristökartasta merkintöineen

st 1.150

SAVONLINNA - ENONKOSKI - SAPPU, seututie 471

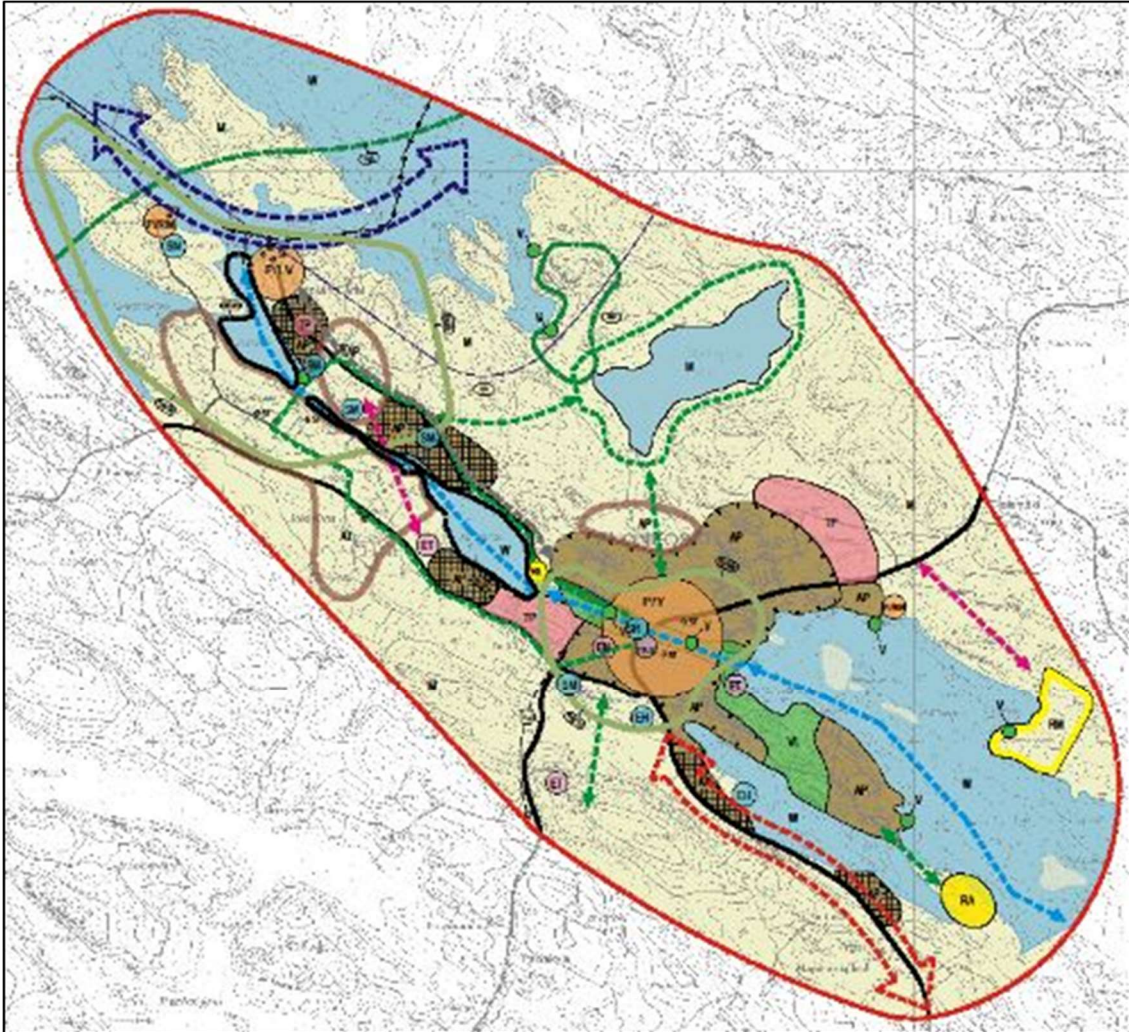
mlr 1.66

MELONTAREITTI, ohjeellinen, Ulpukkareitti

Maakuntavaltuuston 26.11.2019 hyväksymässä toimintasuunnitelmassa 2019-2022 oli vuoden 2020 loppupuolelle ohjelmoitu maakuntakaavoituksen käynnistäminen. Henkilövaihdosten ja koronavaikutusten vuoksi kaavan käynnistyminen on siirtynyt ja maakuntakaavan laadinta on käynnistetty vuoden 2021 syksyllä.

2.2 Yleiskaava

Enonkosken kirkonkylä-Hyypiänniemi-Kangassaari -alueella on voimassa kunnanvaltuuston vuonna 2013 hyväksymä strateginen yleiskaava.

KUVA 5: Enonkosken kirkonkylän strateginen yleiskaava

Yleiskaavassa on esitetty mm. seuraavia maankäytön kehittämiseen liittyviä merkintöjä Enonkosken kirkonkylän suunnittelualueen osalta.

 Asemakaavojen ajantasaistamistarvealue.

Merkinnällä osoitetaan nykyisen taajaman asemakaavoitetut alueet lukuun ottamatta Pirttiniemen, Soidinniemen ja Leirimajan asemakaava-alueita.

Suunnittelumääräys:

- Alueella voimassa olevia asemakaavoja tulee tarkistaa erityisesti täydennysrakentamisen, käyttötarkoitusten muutosten, kulttuuriympäristön ja rakennussuojelun huomioimisen, julkisten alueiden sekä kiinteistöjaotuksen osalta.
- Ajantasaistamisessa tulee huomioida alueen yleiskaavassa osoitettu pääkäyttötarkoitus asuinalueena (AP) palveluiden ja hallinnon alueena (P/Y), virkistysalueena (VL) ja sijainti osana kulttuurihistorian tai maiseman vaalimisen kannalta arvokasta aluetta (KuMa).

 Voimalinjan yhteystarve.

Merkinnällä osoitetaan maakuntakaavan mukainen ohjeellinen yhteystarvevaraus 110 kV voimalinjan rakentamiseksi Laukunkankaalta Enonkosken taajamaan.

Suunnittelumääräys:

- Voimalinja ja sähköasema tulee suunnitella siten, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa asuinympäristölle ja maisemalle.

 Vesireittien kehittämissyhteys.

Merkinnällä osoitetaan seudullinen melontareitti Ylä-Enonvedeltä Saimalle

Kehittämissuositus:

- Melontareitin yhteys taajaman läpi tulee suunnitella toimivaksi ja turvallisiksi.

Rakennetun kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta arvokas alue.

Merkinnällä osoitetaan Hyypiänniemen ja Kangassaaren vanha teollisuusalue ja osa Jokisivun kylää sekä taajaman keskusta. Alueella sijaitsevia arvokkaita kohteita ei ole erikseen merkitty kaavakartalle.

Suunnittelumääräys:

- Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen historiallisesti tai ympäristön kannalta arvokkaat rakennukset, rakennusryhmät, puistot tai maisema-alueet taikka muut niihin verrattavat erityisarvot.
- Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava määräkset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osatekijöiden, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi.
- Edellä mainittujen arvokkaiden kohteiden ja rakennusten purkamisen tai oleellinen muuttaminen on luvanvaraista (MRL 127.1 §), museoviranomaiselle on varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen lupamenettelyn yhteydessä.

Leirintäalue.

Merkinnällä osoitetaan mahdollinen leirintäalueen paikka Toivonniemellä Sahalammen rannalla.

Suunnittelumääräys:

- Alue on varattu leirintäalueen sijoittamiselle.
- Alueen laajuus ja sijoittamisen vaikutukset tulee selvittää maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella yksityiskohtaisemalla kaavalla.
- Alueen maaperän laadusta on oltava riittävät selvitykset ennen toimintojen sijoittamista.

Kunnallistekniikan yhteystarve.

Merkinnällä osoitetaan yhteystarvevaraus kunnallistekniikan rakentamiseksi Soidinniemen ja Hyypiänniemeen.

Suunnittelumääräys:

- Kunnallistekniikan toiminta-alueen laajentaminen tulee perustua tarkempiin suunnitelmiin ja vaikutusten arvioiteihin. Suunnitelmien yhteydessä tulee selvittää mahdollisuudet olemassa olevien kiinteistöjen liittämiseksi kunnallistekniikan toiminta-alueeseen.
- Viemäriverkoston pumppaamot tulee vesistöjen läheisyydessä toteuttaa siten, että päästöt vesistöön ovat ongelmattomassa vähässä.

Olemassa olevat ja kehitettävät viheryhteydet.

Merkinnällä osoitetaan olemassa olevat virkistysyhteydet Pirttiniemen urheilualueelta taajaman rantapuistoon ja edelleen Olavinlammen ulkoilureitille sekä kehitettävä virkistysyhteys Sahalammen ympäri Hyypiänniemen, Jokisivun kylän ja taajaman välillä.

Suunnittelumääräys:

- Viheryhteys on tarkoitettu pääasiassa kävelyreitiksi ja ekologisiksi käytäväksi, mutta yhteyden suunnittelussa on huomioitava myös mahdollisuudet talviaikaiseen käyttöön ja pyöräilylle.
- Virkistysyhteyksiä tulee hoitaa ympäristöltään mielenkiintoisina eri luontotyyppien ominaisuuksia hyödyntäen.
- Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huolehdittava siitä, että merkinnällä osoitettu yhteys toteutuu tavalla, joka turvaa virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet, alueen maisema-arvot sekä arvokkaiden luontokohteiden säilymisen.
- Alueen lähiympäristöä suunniteltaessa on huolehdittava, ettei viheryhteyttä katkaista tai sen laatua heikennetä merkittävästi, eikä viheryhteyden toteuttamista vaikeuteta tarpeettomasti.

Uusi pientalovaltainen asuinalue.

Merkinnällä osoitetaan asemakaavoitettavaksi tarkoitetut uudet alueet taajaman reunoilla ja Hyypiänniemen alueilla.

Suunnittelumääräys:

- Alueen maankäyttöä ohjataan asemakaavalla.
- Alueelle saa osoittaa pientaloja, niihin liittyviä varastoja ja ulkorakennuksia sekä tiloja työpaikkatoiminnolle, joista ei aiheudu häiriötä tai vaaraa asuinympäristölle.
- Asemakaavoituksen yhteydessä tulee määritellä arvokkaat ja säilytettävät alueen osat, sisäiset katujärjestelyt, julkiset ja yksityiset puisto- ja piha-alueet.
- Alueet tulee toteuttamisen yhteydessä liittää keskitetyn kunnallistekniikan toiminta-alueeseen.
- Ennen yksityiskohtaisemman kaavan laatimista alue on maankäyttö- ja rakennuslain 16 §:n tarkoittamaa suunnittelutarvealuetta.
- Pirttilahden AP-alueella ei tule ottaa asemakaavoituksen tehokkuudella käyttöön ennen kuin kaavassa osoitetut muut asemakaavoitettavaksi tarkoitetut asuinalueet ovat rakennettu.

Taajaman keskusta

- Kirkko
- Museo (ent. Viljamaksiini)
- Kivisiita
- Koskela
- Enonkosken sahan jäänteet

Uusi matkailupalvelujen alue.

Merkinnällä osoitetaan Soidinniemen uusi matkailupalvelujenalue.

Suunnittelumääräys:

- Alueen maankäyttöä tulee ohjata maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella kaavalla.

Olemassa oleva tai kehitettävä virkistyskohde.

Merkinnällä osoitetaan uimarannat sekä laituri- ja levähdyspaikat tai sellaisia kehitettävät alueet.

Suunnittelumääräys:

- Alueille saa rakentaa virkistyskäyttöön tarkoitettuja kevyitä rakennelmia, kuten katoksia, laitureita, rantautumispaikkoja sekä pieniä varastoja.
- Rakentamistoimenpiteillä ei saa muuttaa ympäristön luonnon-tilaa merkittävästi.

Savonlinnan työssäkäynti- ja palveluyhteistyön kehittämisvyöhyke.

Merkinnällä osoitetaan Enonkoskentien varsi ohjeellisesti taajamasta etelään kohti Savonlinnaa.

Suunnittelumääräys:

Alue ja sen ympäristö tarpeeksi katsotuilta osin ovat maankäyttö- ja rakennuslain 16 §:n tarkoittamaa suunnittelutarvealuetta.

Kehittämissuositus:

- Merkinnän tarkoituksena on osoittaa strateginen varaus yli-kunnallisille hankkeille, kuten teknisen huollon, pyöräilyn ja jalankulun sekä tietoliikenteen yhteyksien toteuttamiselle ja työssäkäynti- ja palveluyhteistyön kehittämiselle.
- Alueella tulee varautua keskitetyn kunnallistekniikan ja muiden mahdollisten seudullisten yhteyksien, johtojen ja kaapeleiden rakentamiseen tulevaisuudessa.

Taajaman ulkopuolinen pientalovaltainen asuinalue.

Merkinnällä osoitetaan olemassa olevat taaja-asutukset Pirttilahden ja Sahalammen rannoilla.

Suunnittelumääräys:

- Alue on tarkoitettu pientalovaltaisiksi asuinalueeksi.
- Alueelle saa osoittaa pientaloja niihin liittyviä varastoja ja ulkorakennuksia sekä tiloja työpaikkatoiminnolle, joista ei aiheudu häiriötä tai vaaraa asuinympäristölle.
- Alueen merkittävän lisärakentaminen ja käyttötarkoitusten muutosten tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen yksityiskohtaisempaan kaavaan ja edellyttää alueen liittämisen keskitetyn kunnallistekniikan toiminta-alueeseen.
- Ennen yksityiskohtaisemman kaavan laatimista alue on maankäyttö- ja rakennuslain 16 §:n tarkoittamaa suunnittelutarvealuetta.

2.3 Asemakaava

Kirkonkylän alueelle on laadittu ensimmäinen asemakaava vuonna 1978. Asemakaavaan on tehty useita pienialaisia muutoksia 1980 -luvulla.

Viimeisin toteutunut laaja-alainen asuinalueen asemakaava on laadittu vuonna 1993 Pirttiniemen alueelle. Viime vuosina on laadittu asemakaavat Soidinniemen (v. 2011) ja Leirimajan alueille (v. 2012) sekä Enonhovin asemakaavamuuotos (v. 2021). Leirimajan asemakaava-alueella rakentaminen on osittain aloitettu. Soidinniemen aluetta ei ole ryhdytty toteuttamaan (ko. asemakaava on myös sisällöltään vanhentunut).

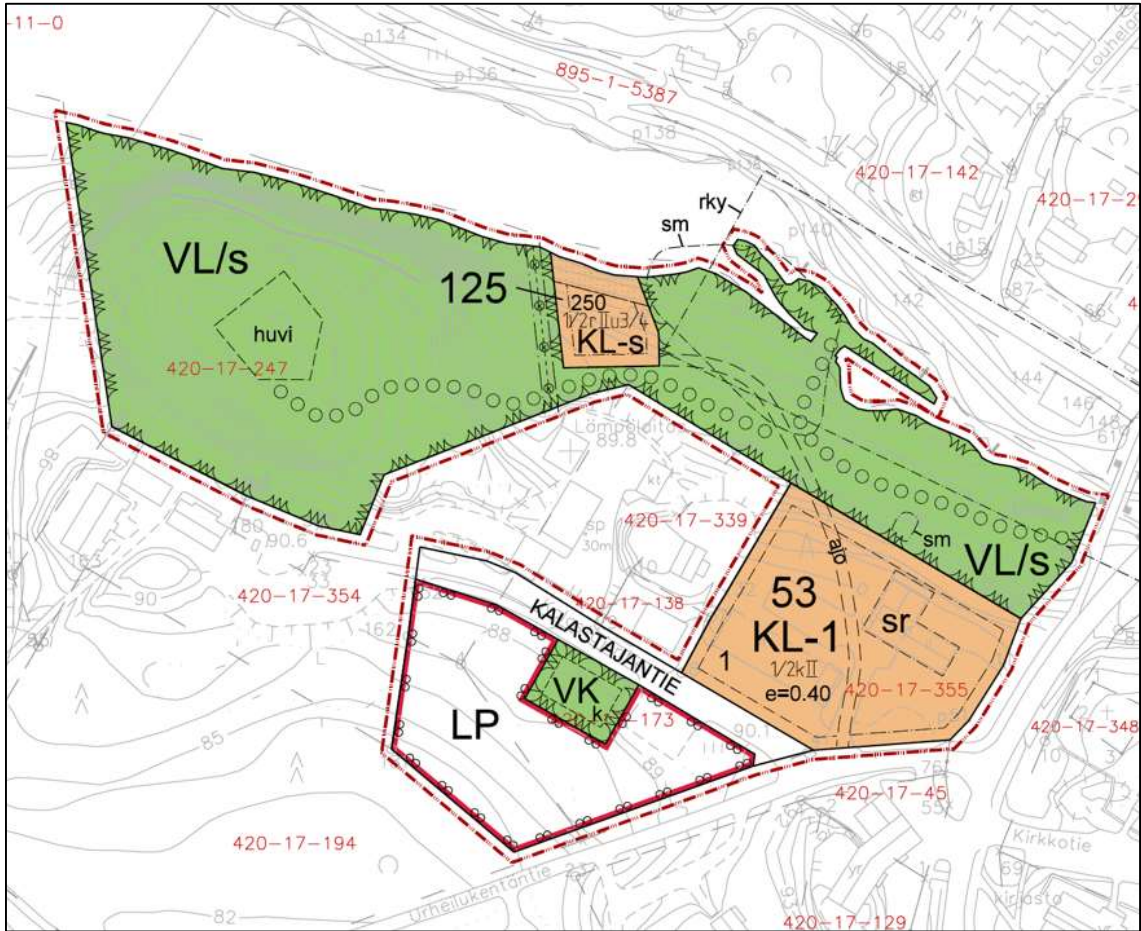
KUVA 6: Kirkonkylän ajantasa-aseamakaava (ei täydellinen, Ramboll 2011)

KUVA 7: Soidinniemen voimassa oleva asemakaava (v. 2011)

KUVA 8: Leirimajan voimassa oleva asemakaava (v. 2012)

KUVA 9: Enonhovin voimassa oleva asemakaava (v. 2021)

Asemakaavan tarkoitus (MRL 50 §)

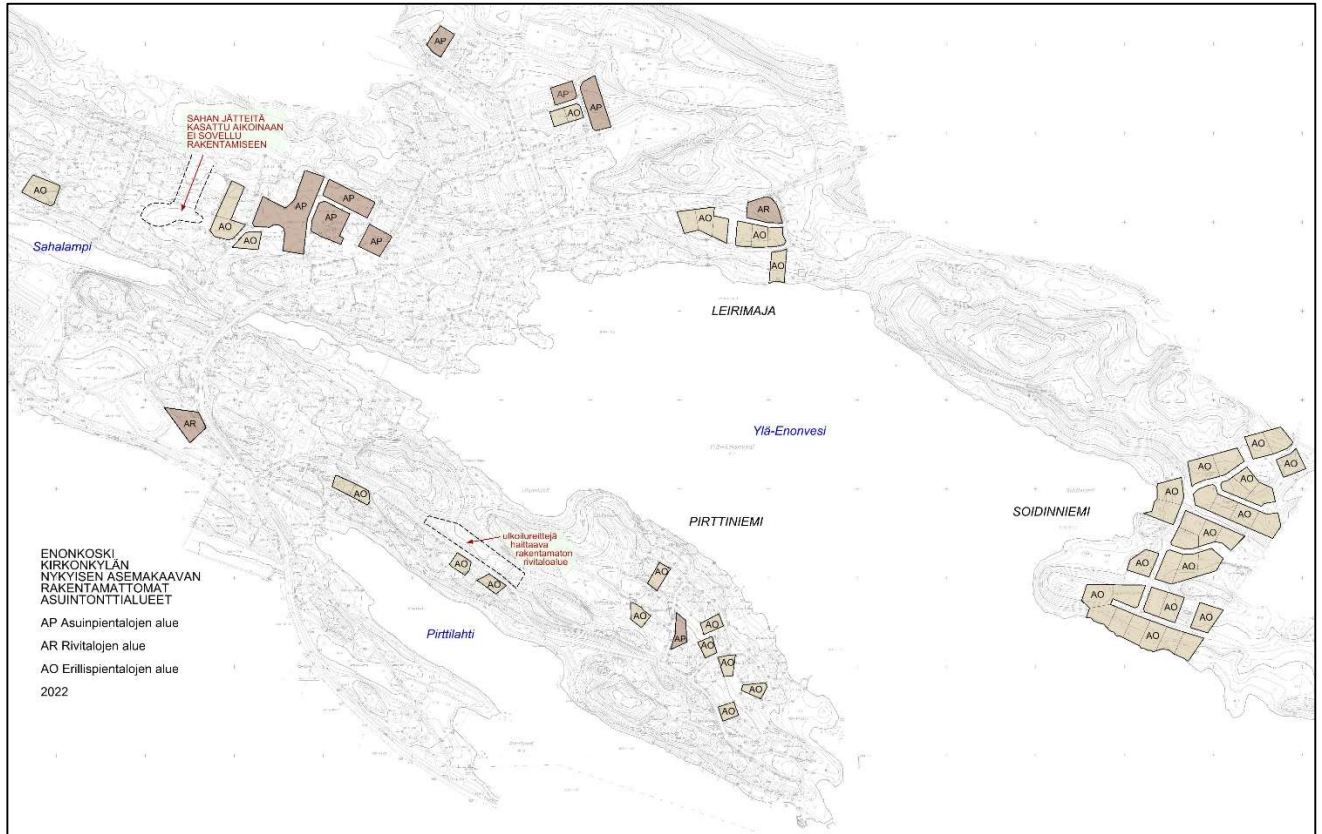
Alueiden käytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä varten laaditaan asemakaava, jonka tarkoituksena on osoittaa tarpeelliset alueet eri tarkoituksia varten ja ohjata rakentamista ja muuta maankäyttöä paikallisten olosuhteiden, kaupunki- ja maisemakuvan, hyvän rakentamistavan, olemassa olevan rakennuskannan käytön edistämisen ja kaavan muun ohjaustavoitteen edellyttämällä tavalla.

Asemakaavan muutos voidaan laatia myös vaiheittain.

Asemakaavan laatimistarve (MRL 51 §)

Asemakaava on laadittava ja pidettävä ajan tasalla sitä mukaa kuin kunnan kehitys taikka maankäytön ohjaustarve sitä edellyttää.

Maankäytön ohjaustarvetta arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti asuntotuotannon tarve ja elinkeinoelämän toimivan kilpailun edistäminen.

KUVA 10: Asemakaava-alueen rakentamattomat tonttialueet vuonna 2022

Enonkosken asemakaava-alueilla sijaitsevat rakentamattomat tontit (vuonna 2022):

- AO Erillispienalojen alue, 56 kpl rakentamattomia omakotitalotontteja.
- AP Asuinpienalojen alue, 8 kpl rakentamattomia tonttia (noin 70-80 asuntoa)
- AR Rivitalojen alue 2 kpl (noin 10-12 asuntoa)

Rakentamattomia tontteja sijoittuu eniten Soidinniemeen. Siellä on useita AO-tontteja, alue on vielä rakentamaton ja toisaalta alueen asemakaava on tuossa muodossaan vanhentunut ja toteuttamiskelvoton. Myös Leirimajan alueella on useita rakentamattomia AO-tontteja ja yksi AR-tontti. Pirttiniemen alueella sijaitsee yksittäisiä AO-tontteja sekä yksi AP-tontti. Keskustan eteläpuolisessa osassa Pirttiniemen länsipuolella, Enonkoskentien varressa, sijaitsee yksi AR-tontti. Keskustan pohjoispuolisella osalla sijaitsee AO-tontteja sekä useita AP-tontteja. Myös keskustan pohjois-koillispuolella sijaitsee muutama AP-tontti sekä pari AO-tonttia.

2.4 Pohjakartta

Koko suunnittelualueelle on laadittu v. 2016 1:2000 mittakaavainen asemakaavan pohjakartta.

2.5 Rakennusjärjestys

Enonkosken kunnan rakennusjärjestys, 2017

3 Maankäytön nykyrakenne

3.1 Kokonaisrakenne

Enonkosken kirkonkylä on rakentunut melko yhtenäisesti Ylä-Enonveden rannalle sen luoteispäähän maantien 471 (Enonkoskentie) varteen. Julkiset ja kaupalliset palvelut keskittyvät pääraitin läheisyyteen ja varteen.

Asuntoalueet ovat pientalovaltaisia. Rivitalopainotteista asuinalueita on pääosin Enonkoskentie ja Olavinlammen ulkoilualueen välisellä asuinalueella kirkonkylän keskustan pohjois-koillispuolella sekä myös Enonkoskentie ja Ylä-Enonveden välisellä alueella uimarannan pohjoispuolella. Kerrostaloja on keskustassa vain muutamia.

Kaava-alueet ovat melko hyvin toteutuneita kirkonkylän osalta, vain Olavinlammentien ja Mäntysalontien tonteista on muutamia asuintontteja rakentamatta. Leirimajan alueesta vain pieni osa on toteutunut ja Soidinniemen alue on toteutumatta. Osa Teollisuustien tonteista on toteutumattomia.

Työpaikka-alueet sijoittuvat pääosin Enonkosken tien varteen kirkonkylän keskustan alueelle, Laasalantien pohjoispuolelle sekä Teollisuustielle taajaman pohjoisosaan.

Urheilukenttä on taajaman luoteisreunalla ja ulkoilureitti / valaistulatu sijoittuu taajaman kaakkoispuolelle Pirttiniemeen. Kirkonkylän alueella sijaitsee lukuisia rantautumispaikkoja ja kirkonkylän uimaranta sijaitsee Ylä-Enonveden rannalla Potaattiniemessä.

Kirkonkylän alue edustaa maakunnallisesti kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta merkittäviä alueita. Kirkonkylällä kosken maisema Enonkosken vanhan sahan jäänteineen ja vanha kivisilta museosiltakohteena edustavat valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.

Rakennetut taajama-alueet ovat pääosin asemakaavoitettuja. Soidinvuoren alueella ei ole asemakaavaa. Taajama ja lähialueet ovat kunnallisten vesihuoltoverkostojen piirissä tai ainakin niiden ulottuvilla.

3.2 Väestö

Enonkosken kunnan väkiluku vuoden 2021 lopussa oli 1362 henkilöä (v. 2016 väkiluku oli 1453). Vuonna 2021 alle 15-vuotiaiden osuus Enonkosken väestöstä oli 12,3 % (15,4 % koko maa), 15-64-vuotiaiden osuus 48,8 % (61,6 % koko maa) ja yli 64-vuotiaiden osuus kunnan väestöstä oli 39,1 % (23,1 % koko maa). Väestöryhmissä nähdään kehitys väestön vanhenemisesta, ikääntyneiden osuus kasvaa ja nuorempien ikäryhmien vähenee.

	1990	2000	2010	2015	2020	2021
Enonkoski						
Väestö 31.12.	2 217	1 871	1 615	1 473	1 369	1 362
Alle 15-vuotiaiden osuus, %	20,2	15,4	12,9	12,7	11,5	12,1
15-64-vuotiaiden osuus, %	61,8	61,4	58,9	52,3	50,0	48,8
65 vuotta täyttäneiden osuus, %	18,0	23,2	28,2	35,0	38,5	39,1

Taulukko 1: Enonkosken väestökehitys vuosina 1990-2021 ikäryhmittäin. (Tilastokeskus 2022)

Vinoumaa väestörakenteessa kuvaa se, että jo vuoden 2021 lopussa 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä oli Enonkoskella 39,1 %, kun se koko maassa oli samaan aikaan 23,1 %. Nuoremmissa ikäluokissa Enonkosken osuus oli vastaavasti alhaisempi kuin Suomessa keskimäärin. (Tilastokeskus).

Tilastokeskuksen väestömuutostilaston mukaan vuonna 2020 Enonkoskella oli elävänä syntyneitä 10 ja kuolleita 23. Luonnollinen väestönlisäys oli siten -13 henkeä. Kuntien välistä tulo- ja lähtömuuttoa oli 82 ja lähtömuuttoa 66. Nettomuuttoa muista kunnista oli 16 henkeä, kokonaismuutos oli 8 henkeä. Väestökehityksen kokonaismuutos oli siis positiivinen.

Asuntokuntien lukumäärä vuonna 2021 oli 707. Asuntokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Väestön keskusrekisterin mukaan vakinaisesti laitoksissa kirjoilla olevat, asunnottomat, ulkomailla ja tietymättömissä olevat henkilöt eivät muodosta asuntokuntia. Vuonna 2021 rivi- ja pientaloissa asuvien asuntokuntien osuus oli 95,3 %. Perheiden lukumäärä Enonkoskella oli 392 vuonna 2020. Perheiden lukumäärä on ollut laskeva.

Kunnan taajama-aste eli taajamassa asuvien osuus väestöstä oli 38,9 % vuonna 2020. Kunnan väestötiheys 31.12.2021 oli 4,5 asukasta/km². (Tilastokeskus).

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan kunnan asukasluvun kehitys on laskeva. Ennusteen mukaan vuonna 2025 kunnan väkiluku olisi 1300 ja vuonna 2040 enää 1099 henkilöä.

	Yhteensä			
	Väestö 31.12. (ennuste 2021)			
	Yhteensä	0 - 14	15 - 64	65 -
Enonkoski				
2022	1 342	158	655	529
2025	1 300	142	634	524
2030	1 230	114	576	540
2035	1 158	103	527	528
2040	1 099	95	517	487

Taulukko 2: Enonkosken väestöennuste ikäryhmittäin vuodelle 2022 ja vuodesta 2025 viiden vuoden välein vuoteen 2040 saakka. (Tilastokeskus StatFin, 2022)

Tilastokeskuksen mukaan Enonkosken väestöllinen huoltosuhde vuonna 2016 oli 92,9 ja vuonna 2022 ennuste oli 104,9. Ennuste on vuoteen 2040 saakka, jolloin huoltosuhde olisi 112,6. Väestöllinen huoltosuhde on alle 15-vuotiaiden ja 65+ täyttäneiden määrän suhde 15-64 -vuotiaiden määrään.

	Väestöllinen huoltosuhde (ennuste 2021)				
	2022	2025	2030	2035	2040
Enonkoski	104,9	105,0	113,5	119,7	112,6

Taulukko 3: Enonkosken väestöllinen huoltosuhde ja ennuste vuoteen 2040 saakka. (Tilastokeskus StatFin, 2022)

Enonkosken kunta arvioi tilinpäätöksessään 2016, että kunnan huoltosuhde heikkenee ikääntymisestä johtuen ja kehityssuunta on nopeampi kuin Suomessa keskimäärin. Heikkenevän huoltosuhteen myötä yhtä työikäistä kohden on useampi lapsi tai ikääntynyt kuin aiemmin. Tämä kehitys on hankala sikäläkin, että ikääntymisen myötä sairastavuuden ennakoidaan lisääntyvän ja kunnan verotulojen voidaan odottaa laskevan. Vuoden 2020 tilinpäätöksessä todetaan, että Etelä-Savon alue on kuitenkin kausittain voimakkaasti kasvava: monipaikkaisesti asuvat ja

esimerkiksi vapaa-ajanasunnoillaan aikaa viettävät ja työskentelevät ihmiset eivät näy väestötilastoissa tai vaikkapa sote-palveluiden mitoituksessa.

Enonkosken kirkonkylän alueella asui Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2020 lopussa 524 henkeä, haja-asutusalueella 824 henkeä, 21 henkilön asuinpaikka oli tuntematon.

3.3 Elinkeinot ja palvelut

Työllisyys ja elinkeinot

Työllisyysaste oli 70,4 % vuonna 2020 (v. 2015 63,1 %) ja työttömien osuus työvoimasta 13,9 % (v. 2015 19,0 %). Työllisyysaste on 18 – 64 -vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä. Eläkeläisten osuus väestöstä oli 41 % (v. 2015 41,9 %).

Vuonna 2020 Enonkosken taloudellinen huoltosuhde oli 191,3 (v. 2015 luku oli 216), eli luku kuvaa montako työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Koko maan osalta taloudellinen huoltosuhdeluku oli 142,2.

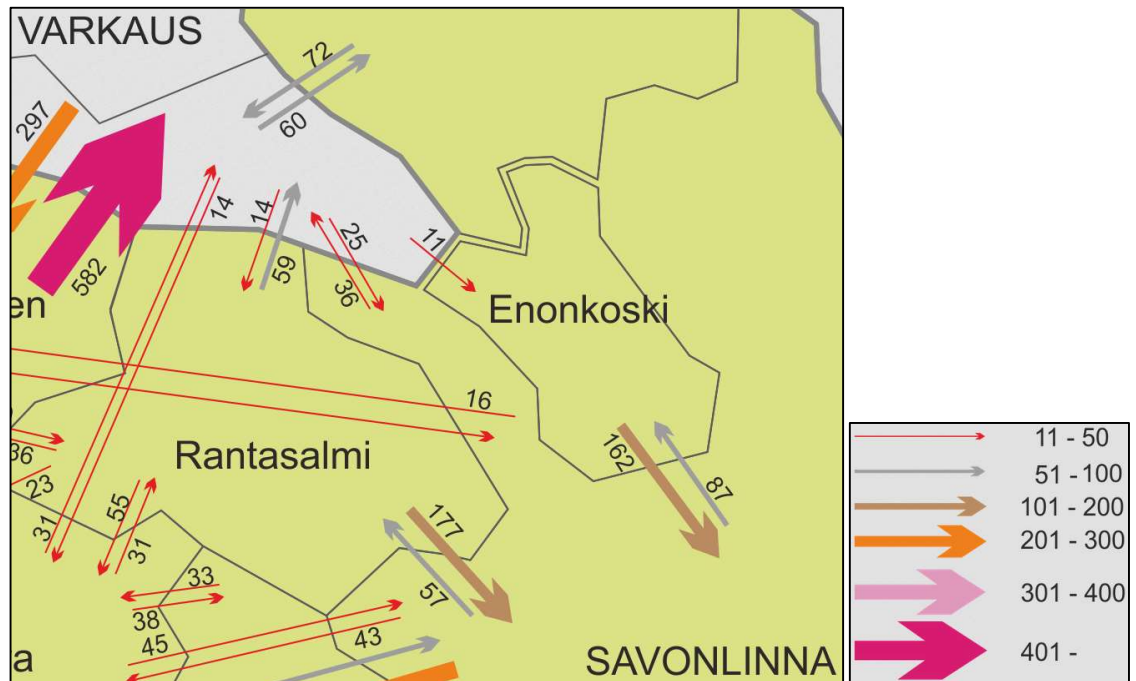
Kunnassa olevien työpaikkojen määrä oli 365 kpl vuonna 2019 (375 kpl vuonna 2015). Alkutuotannon työpaikkojen osuus oli 23,3 %, jalostuksen osuus 5,8 % ja palvelujen osuus 68,2 %. Palvelujen työpaikkamäärien kehitys on ollut laskeva, jalostuksen osuus melko tasainen. Alkutuotannon työpaikkakehitys on ollut lievästi noususuuntainen viime vuosina. Työpaikkojen määrän kehitys on ollut laskeva vuosina 1987-2015. (Tilastokeskus. Kuntien avainluvut ja PX-Web-tietokannat).

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2020 Enonkoskella asuvan työllisen työvoiman määrä oli 470 henkilöä. Alueella asuvalla työllisellä työvoimalla tarkoitetaan kaikkia tällä alueella asuvia työllisiä riippumatta siitä, missä henkilön työpaikka sijaitsee. Alueella asuva työllinen työvoima muodostaa ns. työllisen yöväestön. Asuinkunnassaan työssäkäyvien osuus työllisestä työvoimasta oli 56,4 % (265 henkilöä) ja pendelöivien määrä 43,6 % (205 henkilöä). Muualta Enonkoskelle pendelöiviä työssäkäyviä oli 122 henkilöä.

	Yhteensä					
	Alueella työssäkäyvät					
	1987	1990	2000	2010	2015	2020
Enonkoski						
Yhteensä						
Yhteensä	833	795	491	458	375	387
Asuinkunnassaan työssäkäyvät	719	672	405	334	255	265
Alueelle pendelöivät	114	123	86	124	120	122

Taulukko 4: Enonkosken alueella työssäkäyvät ja pendelöinti, kehitys vuosina 1987-2020 (Tilastokeskus StatFin)

Vuoden 2014 tilastoinnin mukaan Enonkoskelta pendelöidään muualle töihin eniten Savonlinnaan, 162 henkilöä ja Savonlinnasta Enonkoskelle 87 henkilöä. Lisäksi pendelöintiä suuntautuu Varkaudesta Enonkoskelle, 11 henkilöä.

KUVA 11: Työssäkäynti Enonkoskelle ja Enonkoskelta muualle (Ote Kuntien välinen työssäkäynti Etelä-Savossa 31.12.2014 -tilastosta, Etelä-Savon maakuntaliitto, Tilastokeskus)

Enonkosken kunnan elinkeinostrategian 2014-2017 mukaan perinteisesti alkutuotanto, ts. maaja metsätalouteen liittyvä elinkeinotoiminta on ollut vahvaa Enonkoskella ja sen työllistävä vaikutus merkittävä. Aktiivitalat vähenevät, mutta niiden koko kasvaa. Maanviljely, karjatalous sekä maatalouden monet liitännäiselinkeinot (maatilamatkailu, hevostalous) ovat alkutuotannon alueita, joissa on potentiaalisia kehittämisen mahdollisuuksia. Maaseutuelinkeinojen kehittämisessä maaseutuyrittäjyyden ja monialaistumisen edistäminen, sukupolvenvaihdokset ja elintarvikkeiden jatkojalostus luovat uutta elinkeinotoimintaa.

Metsätaloudessa puun jatkojalostus ja erityisesti siihen tulevaisuudessa entistä tärkeämpään asemaan tuleva bioenergia ovat perinteisesti metsätaloudesta hyötyvälle Enonkoskelle luontaisesti soveltuva kehittämisen painopistealue. Metsätalouden osalta kehittämisen painopistealueita ovatkin metsäbioenergian käytön luomien mahdollisuuksien hyödyntäminen, koneyrittäjyyden kehittäminen metsätalouden korjuuketjuissa sekä uusien jatkojalostusmahdollisuuksien selvittäminen ja kehittäminen.

Luonto- ja elämysmatkailussa nähdään olevan erittäin hyvät kehittämisen mahdollisuudet Enonkoskella. Koloveden kansallispuisto, ainutkertainen luonto ja kalaiset vedet luovat oivat puutteet matkailun kehittämiseksi. Myös hyvinvointialan hoiva- ja terveyspalvelut sekä elämys- ja hyvinvointipalvelut tarjoavat mahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Enonkosken kunnan tilinpäätös 2020 -tietojen mukaan Enonkosken kunnan palkatun henkilöstön määrä 31.12.2020 oli yhteensä 54 henkilöä (vakinaiset 40, määräaikaiset 12 ja työllistetyt 2). Vuonna 2015 henkilöstön määrä oli 117. Henkilöstö muodostuu keskushallinnon ja tarkastustoimen, opetus- ja kulttuuritoimen sekä ympäristö- ja teknisten palveluiden henkilöstöstä. Henkilöstön lukumäärään lasketaan mukaan pääsääntöisesti päätoimisessa palvelussuhteessa oleva henkilöstö. Muun muassa perhe- ja omaishoitajia, sopimuspalomiehiä ja kuntouttavan työtoiminnan piirissä olevia henkilöitä ei huomioida lukumäärässä.

Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö ei enää sisälly kunnan henkilöstömäärään, koska Enonkosken kunnasta siirtyi reilut 50 työntekijää kuntayhtymän palvelukseen, kun sosiaalipalvelut siirrettiin 1.7.2016 alkaen Itä-Savon sairaanhoitopiirille (Soteri). Siirron myötä kunnan vakinaisesta

henkilöstöstä noin puolet siirtyi Sosterille ja palvelutuotannosta iso osa, omana toimintana tuotettua palvelua siirtyi ostopalveluksi.

Eniten työpaikkoja Enonkoskella vuonna 2015 oli terveys- ja sosiaalipalveluiden alalla (101), toiseksi eniten maa-, metsä- ja kalatalouden toimialalla (88) ja kolmanneksi eniten työllisti kuljetus ja varastointi (71). Teollisuuden työpaikkoja Enonkoskella on erittäin vähän. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2020 vain 3 työntekijää työllistyi teollisuuden toimialalle Enonkoskella.

Enonkoski	
Yhteensä	387
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	71
B Kaivostoiminta ja louhinta	0
C Teollisuus	3
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	0
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	1
F Rakentaminen	23
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	24
H Kuljetus ja varastointi	62
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	13
J Informaatio ja viestintä	2
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	0
L Kiinteistöalan toiminta	1
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	4
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	14
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	17
P Koulutus	27
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	101
R Taiteet, viihde ja virkistys	4
S Muu palvelutoiminta	10
T Kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön	5
U Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0
Tuntematon	5

Taulukko 5: Enonkosken alueella työssäkäyvät (työpaikat) alueen, toimialan (TOL 2008) mukaan vuonna 2020 (Tilastokeskus StatFin)

Julkiset palvelut

Julkiset palvelut kuten kunnanvirasto, sosiaalitoimisto, terveysasema, kirjasto-, koulukeskus-, päiväkot-, kirkko-, seurakuntatalo, kirkkoherranvirasto, paloasema ja museo löytyvät Enonkosken kirkonkylältä.

Muita kirkonkylän julkisia palveluja ovat liikuntatalo, työpaja Koskipaja, nuorisotila/käsityökeskus ja vanhainkoti / vanhusten palvelutalo. Liikuntatalolla on myös kuntosali.

Enonkoski tukee myös kuntalaisten vapaa-ajan harrastuksia monella tapaa. Kunnan liikuntatoimi järjestää monenlaisia tapahtumia kuntalaisille, myös yhteistyössä alueen seurojen ja yhdistysten kanssa. Junioritoimintaa on mm. jalkapallossa ja lentopallossa. Kunta myös järjesti koululaisille koulunjälkeisiä liikuntakerhoja valtionavustuksen tuella. Vapaa-aikalautakunta järjestää lisäksi kesäaikaan mm. uimakoulu- ja liikuntakerhotoimintaa. Nuorille on nuorisotila.

Uimahallia Enonkoskella ei ole, mutta Enonkosken kunta tukee kuntalaisten ja kunnan työntekijöiden uimista tarjoamalla sopuhintaan lippuja Tanhuvaaran Sport Spa:n ja Savonlinnan uimahallin Pikkusaimaan uimahalleihin. Enonkosken kunta on myös tukenut enonkoskelaisten ohjattua vesijumppaa Tanhuvaarassa.

Savonlinnan seudun nuorisotoiminnan tuki ry järjestää Koskipaja -työpajalla työ- ja kuntouttamispalveluita kaikenikäisille. Kansalaisopiston palveluita tarjoaa Linnalan opisto Enonkosken koululla ja Enonkosken vanhustentalon kerhotilassa sekä Kaakkois-Savon kansalaisopisto Enonkosken koululla. Koloveden kansallispuiston opastuspiste löytyy kirkonkylältä. Kelan ja TE-toimiston palvelut löytyvät Savonlinnasta.

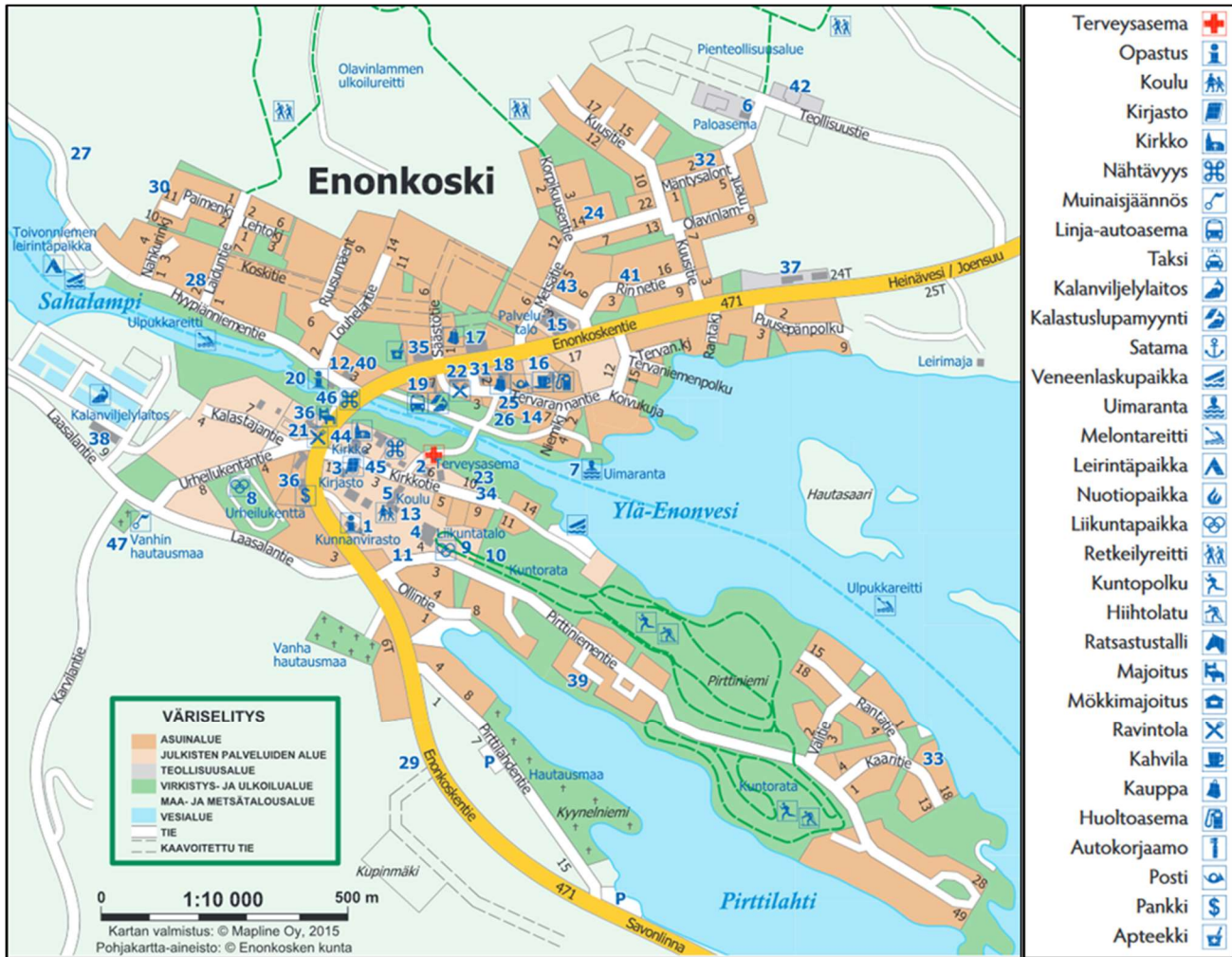
Nähtävyyksiä kirkonkylän alueella ovat kirkko, kotiseutumuseo, vanhin hautausmaa sekä Enonkosken kivililta ja Koskenvarsi.

Yksityiset palvelut

Yksityisiä palveluita ja elinkeinoja suunnittelualueella (numerointi viittaa seuraavassa kuvassa Enonkosken palvelukartan kohdenumerointiin, vain osa palveluista kartalla) ovat mm. apteekki (35.), kaksi ruokakauppaa (17., 18.), pankki (36.), majoitus-, ravintola-, kahvila- ja pitopalveluja (16., 21., 22., 23., 24.), taksi, hautausoimisto (23.), parturi-kampaamo- (25.), fysioterapia- ja kuntoutuspalveluita (26.), isännöinti-, kiinteistö-, hoitokoti- ja kotipalveluyrityksiä (32., 33., 34., 43.), rakentamis- ja rakennustarvikeyrityksiä (30.), kuljetus-, maanrakennus-, koneurakointi-, korjaamo- ja huoltopalveluita (28.), metsätalouspalveluita, veneiden valmistusta ja korjausta (42.), kalanviljelylaitos (38.) ym. Postin ja matkahuollon palveluita tarjoaa kukka- ja sekatavara-puoti (19.).

Lähimmät muut yksityiset palvelut löytyvät Savonlinnasta, kuten mm. Alko, pankkiautomaatti, vaatetus- ja käsityöpalveluita, rauta- ja maatalouskauppa, ooppera ym.

Enonkosken alueella mm. Enonkosken urheiluseurat, Enonkosken Musiikkiyhdistys ry, Enonkosken harrastajanäyttelijät, Enonkosken VPK / Palokuntanuoret, 4H-yhdistys (40.) ja lukuisat muut yhdistykset (39., 41.) tarjoavat osaltaan yhdistys- ja seuratoimintaan liittyviä aktiviteetteja.

KUVA 12: Enonkosken kirkonkylän palvelujen sijoittuminen. (Ote Enonkosken palvelukartasta 2015)

3.4 Asuinalueet

Asuntoalueet ovat pientalovaltaisia. Asuntoalueita sijaitsee Ylä-Enonveden ranta-alueilla ja rannan läheisyydessä mm. Enonkoskentien eteläpuolella luoteis-pohjoisrannalla, Pirttiniemen koillis-kaakkois- ja keskiosissa sekä Pirttilahden pohjukassa. Valtaosa asuinalueista sijoittuu kirkonkylän pohjoispuolisiin osiin, Hyypiänniementien pohjois-koillispuolelle. Lisäksi Sahalammentielle Sahalammen ja Laasalantien välisellä alueella on pieni asuinalue.

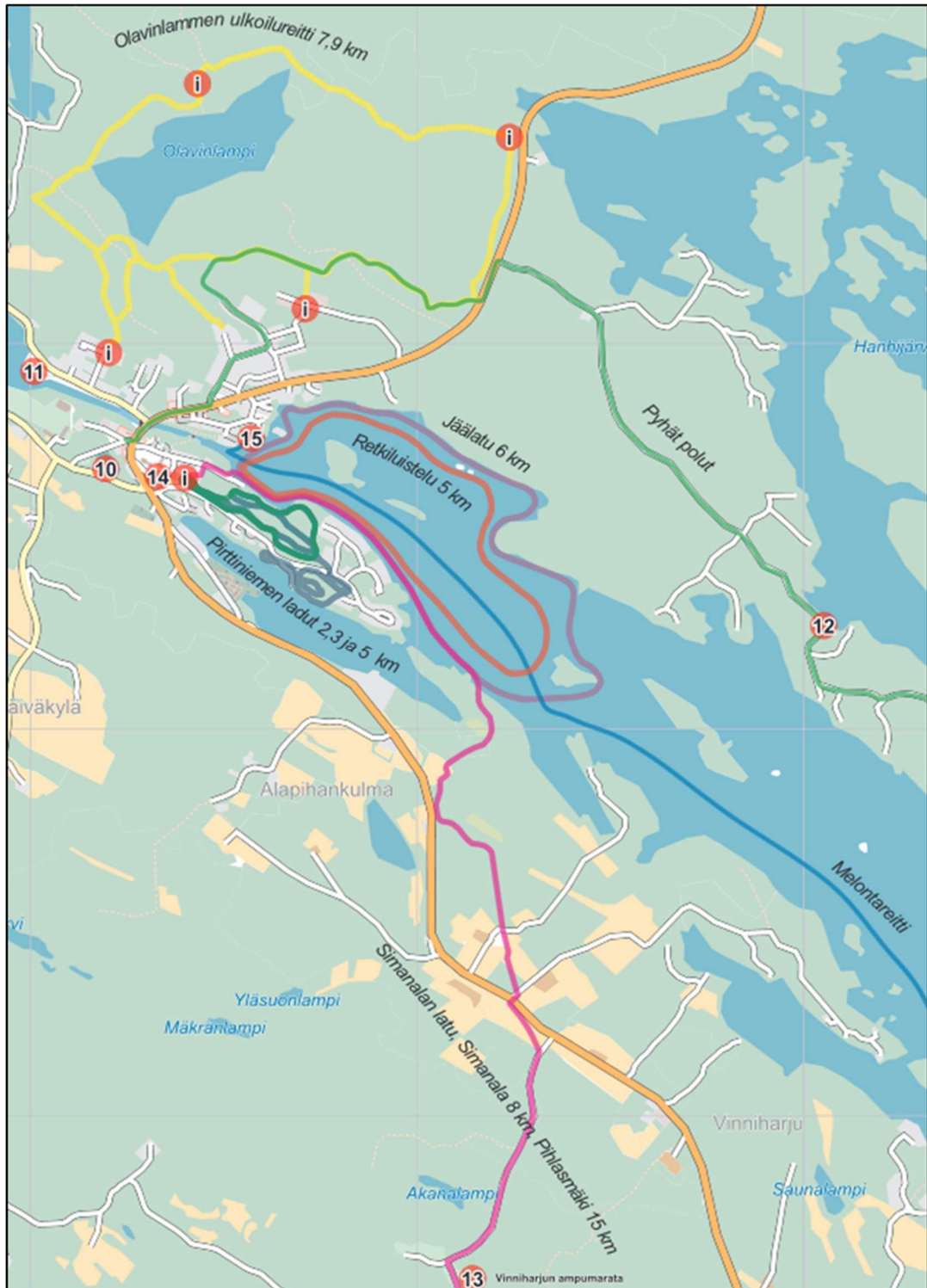
Rivitalopainotteista asuinalueita on pääosin Enonkoskentien ja Olavinlammen ulkoilun alueen välisellä asuinalueella kirkonkylän keskustan pohjois-koillispuolella sekä myös Enonkoskentien ja Ylä-Enonveden välisellä alueella uimarannan pohjoispuolella. Kerrostaloja on keskustassa vain muutamia.

Leirimajan uudella asuinalueella on vain yksi toteutunut tontti. Soidinniemen asuinalue on vielä toteutumaton.

3.5 Virkistysalueet

Enonkosken kunnan virkistysalueet ovat kirkonkylälle ominaisia. Enonkoskella on hyvät liikku-
 mismahdollisuudet lähellä: liikuntasali, kuntorata, urheilukenttä, tenniskenttä, hiihtoladut, luis-
 tinkenttä ja kirkonkylän viheralueet. Lisäksi metsäretkille on lähellä hyvät metsäpaikat.

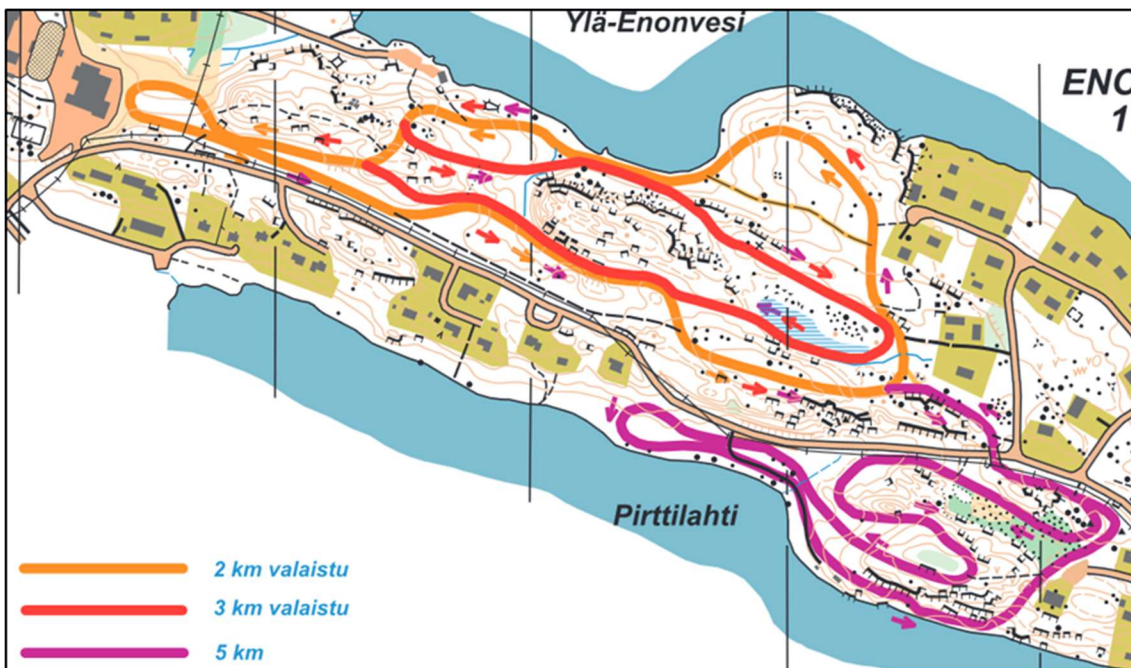
Enonkosken tasokas liikuntatalo sijaitsee aivan kirkonkylän tuntumassa ja on kuntalaisten vapaassa käytössä ympäri vuoden avainkortilla. Liikuntatalolta löytyvät sauna- ja pesutilat. Liikuntatalon laajennus valmistui loppuvuodesta 2016 ja uusi kuntosali on otettu käyttöön vuoden 2017 alusta. Liikuntatalon maastossa sekä eri puolilla Enonkosken kyllä on kattavia hiihto-, retkeily- ja pyöräilyreitistöjä (ks. seuraava liikuntapaikkakarttakuva).

KUVA 13: Enonkosken kirkonkylän ja lähialueen liikuntareitistöjä. (Ote Enonkosken liikuntapaikkakartasta 2011, Enonkosken kunta)

Enonkosken koululla on lähiliikuntapaikka luistelu/jääkiekkokaukaloineen (ks. liikuntapaikkakartta yllä, kohde 14). Urheilukenttätien urheilukentällä on myös rantalentopallokenttä (kohde 10). Toivonniemen leirintäpaikan läheisyydessä Hyypiäntiellä on myös kaksi rantalentopallokenttää (kohde 11). Kirkonkylän tenniskenttä liikuntatalon luona on käytössä ilman ennakkovarausta. Uimapaikkoja suunnittelualueella on vain yksi, kirkonkylässä Enonkosken uimalaitos Pirttiniemessä, Ylä-Enonveden rannalla (kohde 15, kuva yllä). Latuja on 2, 3 ja 5 km pituisina. Lisäksi Enonkosken kirkonkylältä lähtee kaakkois-eteläsuuntaan Simanalan latu, Simanala 8 km ja Pihlasmäki 15 km. Kirkonkylältä lähtee talvisin jäälatu (6 km) ja retkiluistelureitit (5 km). Reitit kiertävät lenkin Ylä-Enonveden jäällä kirkonkylän lähialueella. (Ks. liikuntapaikkakarttakuva yllä).

Pirttiniemessä kirkonkylältä kaakkoon sijaitsee kuntorata ja latuverkosto (kuva alla).

KUVA 14: Pirttiniemen kuntorata ja latuverkosto (Pirttiniemen latukartta, Enonkosken kunta)

18 väyläinen frisbeegolfrata sijaitsee pururadan maastossa, jossa suurin osa väylistä on metsäväyliä. Korkeuserot ovat vaihtelevia ja rata on teknisesti vaativa. Lähtö ja opastaulu löytyvät liikuntatalon takaa.

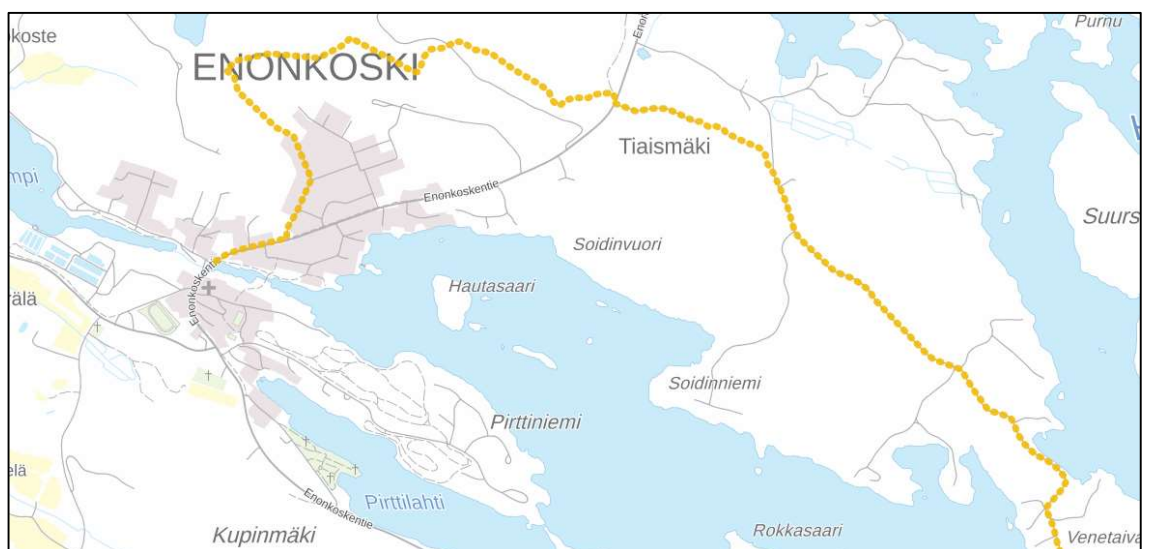
KUVA 15: Enonkosken Frisbeegolfrata (Enonkosken kunta)

Olavinlammen opastettu ulkoilureitti ja luontopolku sijaitsee kirkonkylän pohjoispuolella (kuva alla). Reitin pituus on 7,9 km. Reitille on keskustaajamasta kolme liittymäyhteyttä: Laiduntien päästä, Korpikuusentien liittymä ja paloaseman liittymä. Reitillä sijaitsee neljä i -opaspaalua. Lisäksi reitin saavuttaa Pyhät polut -reitin kautta.

KUVA 16: Olavinlammen ulkoilureitti (Enonkosken kunta)

Pyhät polut -reitin Enonkoski-Imatra alku-/päätepiste on kaarisilta Enonkosken kirkonkylällä. Reitti yhtyy Olavinlammen ulkoilureittiin Kuusitien päästä, jatkuen Olavinlammen reittiä pitkin Enonkoskentielle (471) saakka. Siinä Pyhät polut -reitti siirtyy Enonkoskentien ylitse jatkuen Venetaipaleentietä kaakkoon. Reitti kulkee Polvikosken, Kerimäen, Tuunaansalmen ja Putikon kautta aina Imatralle saakka. Reitin pituus on noin 200 km. Reitillä sijaitsee joitain laavuja, muuten on käytettävissä reitinvarren kauppa- ja majoituspalvelut. Reitin on merkinnyt maastoon Pyhät Polut ry, joka on Suomen Latu ry:n jäsen.

KUVA 17: Pyhät polut -reitti Enonkoski-Imatra, Enonkosken kirkonkylällä. Reitti kuvassa keltaisella. (lipas.fi)

Enonveden ja Ylä-Enonveden vesialueet vesireitteineen tarjoavat hyvin veneilyyn, melomiseen ja kalastukseen liittyviä virkistysmahdollisuuksia. Lähin satama on suunnittelualueelta luoteeseen sijaitseva Hyypiänniemen satama.

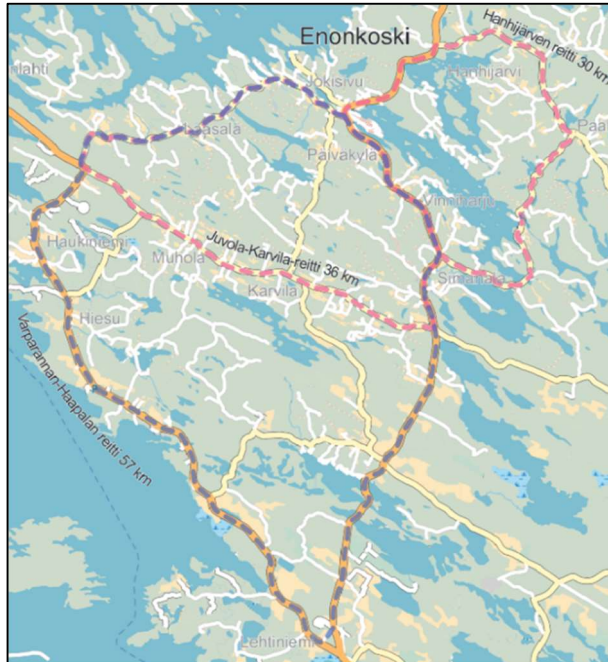
Enonkosken kirkonkylän halki kulkeva Ulpukkareitti on noin 37 kilometrin melontareitti välillä Savonlinna-Enonkoski. Kirkonkylän kaupungit ja majoituspaikat ovat retkeilijöiden käytettävissä. Vesille pääsee kätevästi rantautumispaikoilta. Ulpukkareitin varrella neljällä rantautumispaikalla on erityinen melontalaituri ja muutamilla tavallinen laituri. Ulpukkareitti päättyy Hyypiänniemeen.

KUVA 18: Ulpukkareitin sijainti ja rantautumispaikat kirkonkylällä (Enonkosken kunta)

Ainutlaatuinen Koloveden kansallispuisto sijaitsee Enonkosken alueella (suunnittelualueelta pohjoiseen), joka tarjoaa miellyttävän ympäristön, vaikka melontaan tai soutuun luonnonrauhan keskellä. Linnansaaren kansallispuisto on myös lähellä. Koloveden kansallispuiston opastuskeskus sijaitsee kirkonkylässä.

Enonkosken alue tarjoaa myös pyöräilyreittejä. Kirkonkylästä luoteis-kaakkoissuunnassa sijaitsevat Varparannan-Haapalan -reitti 57 km ja Juvola-Karvila -reitti 36 km sekä koillis-kaakkoissuunnassa Hanhijärven reitti 30 km (kuva alla).

KUVA 19: Enonkosken pyöräilyreitit (Ote Enonkosken liikuntapaikkakartasta 2011, Enonkosken kunta)

3.6 Liikenneverkosto

Tieverkosto

Seuraavassa listassa on esitetty suunnittelualueen tärkeimmät yleiset maantiet. Tiet on luokiteltu Liikenneviraston käyttämän toiminnallisen luokituksen mukaan. Tiehallinnon tienimen jäljessä on esitetty myös tien nimi kunnan osoitekartalla.

- Seututie 471 Savonlinna-Enonkoski-Sappu Enonkoskentie
- Yhdystie 15386 Laasala Laasalantie
- Yhdystie 15387 Hyypiänniemi Hyypiännientie

KUVA 20: Ote tienumerokartasta kaava-alueen kohdalta (Väylävirasto 2022)

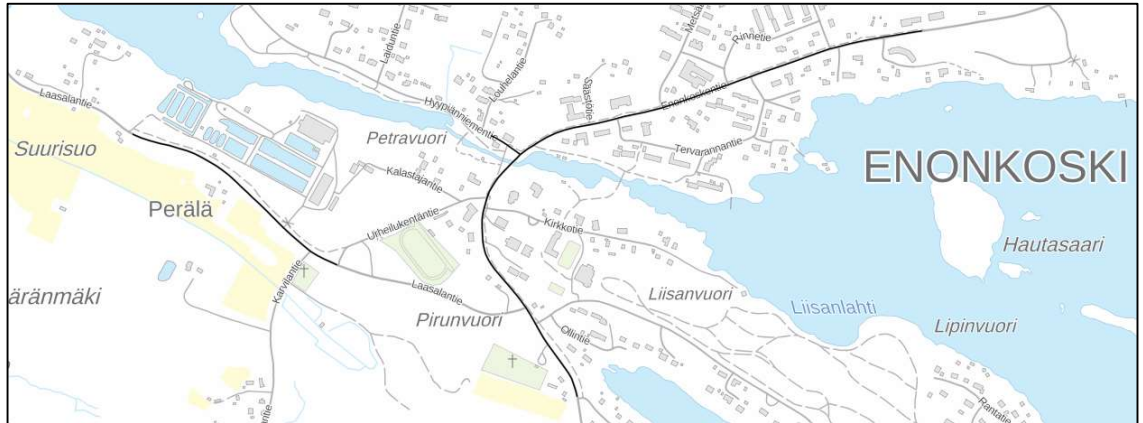
Suunnittelualan päätieverkoston muodostavat Enonkosken kirkonkylälle kaakosta saapuva ja kirkonkylän läpi koilliseen jatkuva seututie 471 Savonlinna-Enonkoski-Sappu (Enonkoskentie) ja luoteesta saapuva seututie 471 yhtyvä yhdystie 15386 Laasala (Laasalantie). Kirkonkylän kohdalla seututieltä 471 kääntyy kohti luodetta yhdystie 15387 Hyypiänniemi (Hyypiänniementie) päättyen Hyypiänniemen kärkeen. Lisäksi alueella on kattava yksityistie- ja katuverkosto.

Alueen liikennemäärät on esitetty oheisessa kuvassa. Luvut ovat keskimääräinen vuorokausiliikenne ajoneuvoa/vrk vuonna 2016.

KUVA 21: Liikennemäärät vuonna 2021 kaava-alueen kohdalla ja lähialueilla (ote liikennemääräkartasta, Väylävirasto 2022)

Seututien 471 varrella on kevyenliikenteen väylä alkaen kaakosta Pirttilahdentien risteyksestä, jatkuen kirkonkylän läpi koilliseen, päättyen Puusepänpolun jälkeen. Lisäksi pieni pätkä väylää on yhdystien 15387, Hyypiänniementie, varrella tien alkupäässä kääntyessä Enonkoskentieltä, väylä päättyy ennen Louhelantietä. Yhdystien 15386, Laasalantie, varrella kevyenliikenteenväylää sijaitsee välillä Urheilukentätien risteyksestä päättyen hieman ennen Sahalammin tien risteystä.

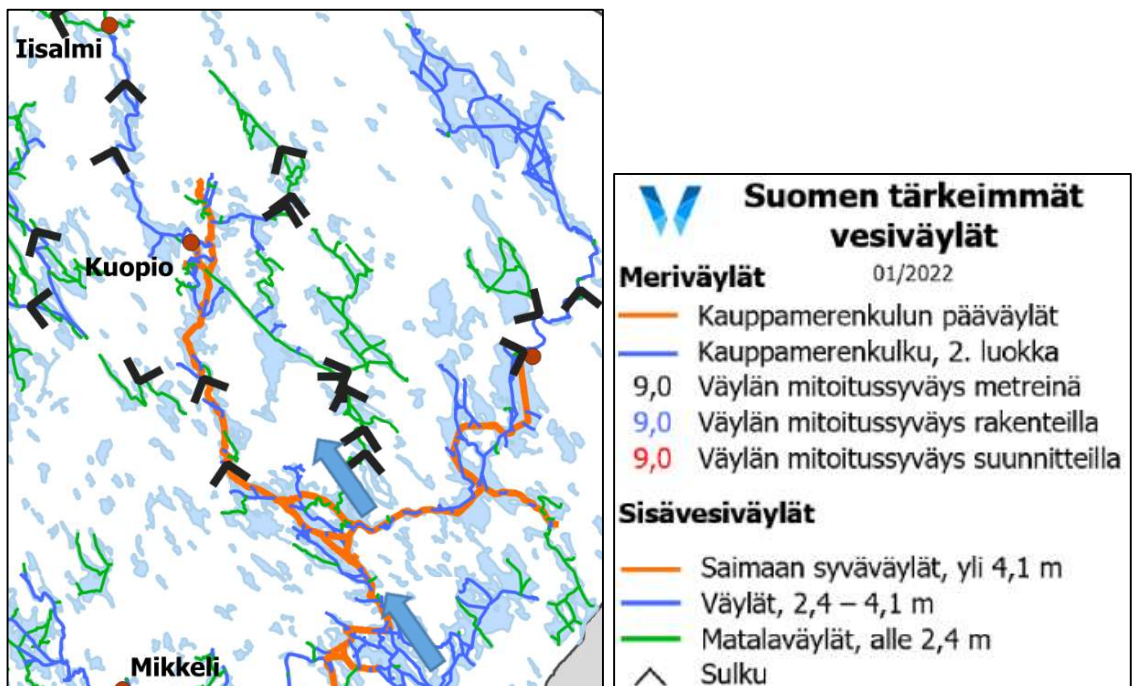
KUVA 22: Kaava-alueella sijaitsevien kevyenliikenteenväylien (musta viiva) sijainnit (Väylävirasto 2022)

Rataverkko- ja lentoliikenneyhteydet

Enonkosken alueella ei sijaitse rataverkkoa. Lähin henkilöliikenteen rataliikenneasema on Savonlinnassa, jonne on matkaa Enonkosken kirkonkylältä etelään noin 33 km. Seuraavaksi lähin junayhteys on Enonkoskelta pohjoiseen, Vihtarissa, Heinävedellä, jonne on matkaa noin 47 km. Lähin reittiliikennelentokenttä on Savonlinnan lentoasema, jonne on matkaa kirkonkylältä noin 20 km. Toiseksi lähin on Joensuun lentokenttä Enonkoskelta koilliseen noin 98 km.

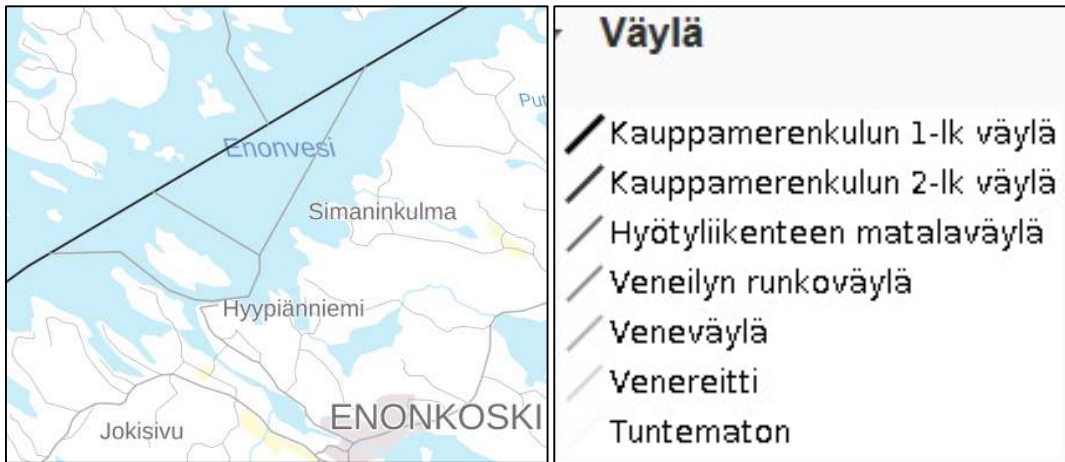
Vesireitit

Enonkoski on saaristokunta, joka sijaitsee Saimaan rannalla. Saimaaseen kuuluva Enonvesi eli Ala-Enonvesi on pääosin Enonkoskella sijaitseva, iso järvi Haukiveden ja Pyyveden välillä. Kirkonkylän kaakkoispuolella sijaitseva Ylä-Enonvesi laskee Enonveteen Enonkosken kautta. Enonveden pohjoisin osa on Koivuselkä-Ruokovesi, johon Kermajärven vedet laskevat. Enonkoskelta on vesireittiyhteys mm. Kuopioon, Varkauteen, Joensuuhun, Savonlinnaan, Mikkeliin, Lappeenrantaan sekä aina Suomenlahteen saakka. Saimaa on Vuoksen vesistön pääjärvi, jonka laskujoki Vuoksi virtaa Laatokkaan, josta Saimaan vedet laskevat edelleen Nevajokea pitkin Suomenlahteen.

KUVA 23: Ote kartasta Suomen tärkeimmät vesiväylät ja merkintöjen selitykset (Väylävirasto 2022). Suunnittelualueen likimääräinen sijainti on osoitettu sinisellä nuolella.

Saimaan syväväylä Haukivesi-Joensuu kulkee Hyypiänniemen ja Kangassaaren sivuitse, kunnan alueen halki. Syväväylän ja venereitin ansiosta Enonkoski on veneilijöiden suosima. Saimaan syväväylän syväys on >4,1.

KUVA 24: Saimaan syväväylän ja veneilyn runkoväylän sijainti Hyypiänniemen ja Kangassaaren läheisyydessä (Väylävirasto 2022).

Ulpukkareitti on noin 37 kilometrin melontareitti välillä Savonlinna-Enonkoski. Melontareitti kulkee Enonkosken kirkonkylän halki. Enonkosken kirkonkylässä kanoottin kantomatkaa noin 200 metriä. Vesille pääsee kätevästi rantautumispaikoilta. Ulpukkareitin varrella neljällä niistä on erityinen melontalaituri ja muutamilla tavallinen laiturit.

Suunnittelualueen kohdalla sijaitsevat rantautumispaikat ja laiturit:

- Kirkkotien laiturit, veneenlaskupaikka. Laivalaituri, veneenlaskuluiska.
- Potaattiniemi, yleinen uimaranta, laiturit.
- Kirkonkylä, asiointilaituri, yleisessä käytössä.
- Kirkonkylä, kanoottien rantautumispaikka, ei laituria.
- Kirkonkylä, yleinen laiturit kosken alapuolella. Laituri, kanoottienlaskupaikka.
- Tonttonniemi, veneenlaskuluiska.

Ulpukkareitti päättyy suunnittelualueelta luoteeseen, Hyypiänniemeeseen. Hyypiänniemessä on laivalaituri, veneenlaskuluiska ja vierasvenesatama.

3.6.1 Liikenneturvallisuuksuunnitelma

Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelma. Liikenneturvallisuuksuustyön ja liikenneympäristön kehittämissuunnitelmat

Savonlinnan seudulle laadittiin samanaikaisesti liikenneturvallisuuksuunnitelmat Savonlinnan kaupungin ja Kerimäen, Punkaharjun, Sulkavan ja Enonkosken kuntien alueelle Suunnitelmat laadittiin kuntien ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen yhteistyönä. Suunnitelma Enonkoskelle valmistui vuonna 2012. (Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelma, Liikenneturvallisuuksuustyön ja liikenneympäristön kehittämissuunnitelmat, P-S ely-keskus, raporteja 126/2012).

Liikenneturvallisuuksuunnitelman tavoitteena on onnettomuuksien määrän vähentäminen ja vakavuusasteen pienentäminen sekä koetun liikenneturvallisuuksuuden parantaminen liikenteen kasvusta huolimatta. Liikenneturvallisuuksuuden kannalta vaarallisia tai vaaralliseksi koettuja paikkoja on selvitetty onnettomuusanalyysin ja kyselyiden avulla. Suunnitelman tavoitteena on ollut määrittellä toimenpiteitä, joiden avulla liikenneympäristön turvallisuutta voidaan parantaa.

Työssä on organisoitu kuntien liikenneturvallisuustyötä ja laadittu eri hallintokuntien liikenneturvallisuustyötä jatkossa ohjaavat toimintasuunnitelmat. Lisäksi suunnitelman tavoitteena on ollut kuntien liikenneturvallisuustyön tukeminen, jatkuvuuden ja arvostuksen lisääminen ja toimenpiteiden toteuttamisen tehostaminen.

Liikenneympäristön parannustoimenpiteiden suunnittelun ja turvallisten ratkaisujen toteutuksen päävastuu on Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella (ELY-keskus) ja kunnan teknisellä toimella. Maankäytön suunnittelulla vaikutetaan liikkumisen tarpeeseen ja turvallisen liikkumisen mahdollisuuksiin pitkällä jännteellä.

Liikenneturvallisuussuunnitelma sisältää katsauksen alueen liikenneturvallisuuden nykytilaan onnettomuusanalyysin ja kuntalaisten kokemusten perusteella. Lähtötietojen ja ongelma-analyysin sekä valtakunnallisten tavoitteiden perusteella liikenneturvallisuustyölle on asetettu omat tavoitteet. Tavoitteiden pohjalta on määritelty toimenpideohjelma, joka sisältää toimenpideohdotuksia fyysisen liikenneympäristön parantamiseksi sekä hallintokuntien liikennekasvatus- ja tiedotustyötä ohjaavat toimintasuunnitelmat. Fyysisen ympäristön parantamistoimenpiteitä suunniteltaessa on liikenneturvallisuusongelmien ohella kiinnitetty huomiota myös esteettömyyteen etenkin taajama-alueilla.

Työn aikana perustettiin Savonlinnaan, Sulkavalle ja Enonkoskelle uudet liikenneturvallisuusryhmät. Enonkoskella kunnan johtoryhmä toimii myös liikenneturvallisuusryhmänä. Liikenneturvallisuusryhmien toiminnan tukemiseksi on koottu toimintasuunnitelmat, jotka sisältävät eri hallintokuntien omia sekä yhteistyössä tehtäviä toimia. Toimintasuunnitelmien tavoitteena on liikenneturvallisuustyön jatkuvuuden ja arvostuksen lisääminen sekä liikenneturvallisuusajattelun saattaminen osaksi eri hallintokuntien jokapäiväistä toimintaa. Liikenneturvallisuussuunnitelman toteuttamisen ja työn jatkuvuuden varmistamiseksi on liikenneturvallisuustyölle laadittu seurantaohjelma.

Suunnitelma koskee kuntien alueella sijaitsevia maanteitä ja katuverkkoa sekä kevyen liikenteen väyliä ja yksityisteitä.

Etelä-Savo on suosittua matkailualueita erityisesti kesäisin. Autonomistus seudulla on suurempaa kuin koko Suomessa keskimäärin. Enonkoskella autonomistus on suurinta ja Savonlinnassa vähäisintä.

Samanaikaisesti tämän työn kanssa on Savonlinnan seudulle laadittu liikennejärjestelmäsuunnitelma ja aluerakennemalli. Enonkoski on mukana molemmissa.

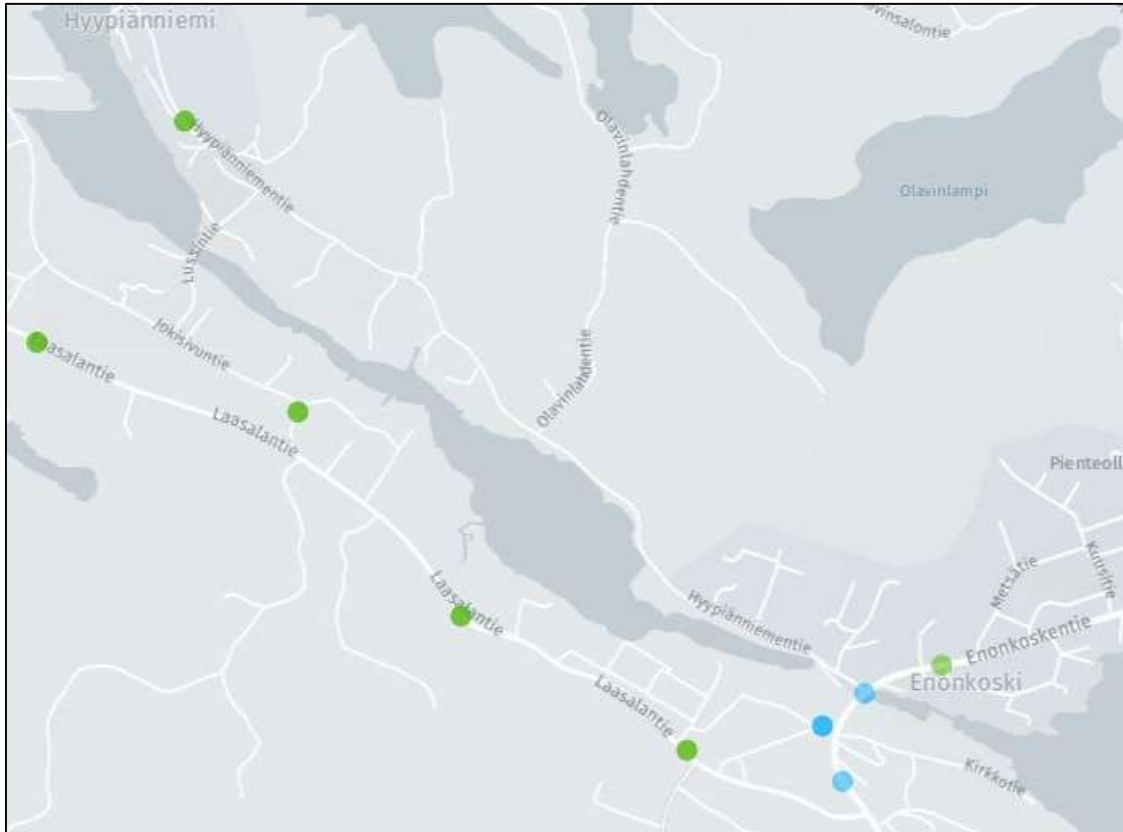
Liikenneturvallisuustyön tavoitteet

Valtakunnalliset tavoitteet: Valtakunnallinen vuonna 2012 hyväksytty liikenneturvallisuuden nollavisio kuuluu: Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä. Turvallisuustavoitteeksi valtakunnallisessa suunnitelmassa on asetettu jatkuva liikenneturvallisuuden parantuminen siten, että liikennekuolemien määrä puolitetaan ja loukkaantumisten määrää vähennetään neljänneksellä vuoteen 2020 mennessä (2010 tasosta). Erityisiksi kohderyhmiksi valtakunnallisessa liikenneturvallisuussuunnitelmassa on nostettu nuoret ja iäkkäät.

Suunnittelun tavoitteet: Savonlinnan seudulle asetettiin valtakunnallisen liikenneturvallisuussuunnitelman mukaisesti visio siitä, että ”Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä”. Visioiden tavoittamisen ytimenä on maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelun keinoin tarjota kuntalaisille viihtyisiä ja turvallinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä. Visiolle asetettiin kaksi konkreettista päätavoitetta, jotka on pilkottu osatavoitteisiin.

- Henkilövahinkoon johtaneiden onnettomuuksien vähentäminen

- Jalankulku-, pyöräily- ja mopoliikenteen turvallisuuden parantaminen keskustoissa (olosuhteet & asema)
- Liikkumisympäristön ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen kokonaisuutena (maankäyttö, liikennejärjestelmä, liikenneympäristön parantaminen)
- Turvallisen liikennekäyttämisen ja liikenteen turvavälineiden käytön edistäminen

KUVA 25: Tieonnettomuustilasto 2012-2016, liikenneonnettomuudet kartalla Enonkosken suunnittelualueella. Vihreä pallo – ei henkilövahinkoja, sininen pallo – loukkaantumiseen johtanut. (Kuntien liikenneturvallisuus, Itätoimija)

Kunnan liikenneturvallisuustyön mahdollisuudet teknisen toimen ja maankäytön osalta

Kaavoituksen ja teknisen toimen tavoitteena on turvallisen liikenneympäristön luominen. Tämä edellyttää, että liikenneturvallisuus huomioidaan suunnittelun kaikissa vaiheissa ja toteutuksessa. Maankäytön suunnittelussa aluevarauksilla ja toimintojen sijoittamisella luodaan liikku mistarve ja tarvittava liikenneverkko ja vaikutetaan siten liikenneturvallisuuteen pitkälle tulevaisuuteen.

Liikenneturvallisuussuunnitelman mukaan tavoitteena on kehittää maankäyttöä niin, että auto liikenteen kasvu voidaan minimoida. Mitä aikaisemmassa kaavoitusvaiheessa liikenneturvallisuusnäkökohdat otetaan tarkasteluun mukaan, sitä parempaan lopputulokseen voidaan päästä. Turvallisuustyön kustannukset ovat myös tässä vaiheessa hyvin vähäiset verrattuna siihen, että syntyneitä ongelmia joudutaan korjaamaan esimerkiksi rakentamalla alikulkukäytäviä tai muuttamalla tieympäristön luonnetta hidasteilla, istutuksilla ja muilla rakenteilla. Liikennesuunnittelussa on tärkeä ottaa huomioon kaikki kulkumuodot: autoilu, joukkoliikenne, jalankulku ja pyöräily. Yleisenä suuntauksena koko maassa on nopeustason laskeminen katuverkolla.

Yhteistyötahojen liikenneturvallisuustyö

Yhteistyötahoja liikenneturvallisuustyössä ovat Liikenneturva, Pohjois-Savon ELY-keskus, poliisi ja pelastustoimi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) vastaavat maanteiden ylläpidosta, kehittämisestä ja liikenneturvallisuudesta. Itä-Suomen liikenneturvallisuuksuunnitelma valmistui keväällä 2012. Suunnitelmassa on kuvattu alueen nykyistä liikenneturvallisuuksuunnitelmaa ja siihen vaikuttavia toimintaympäristökijöitä. Nykytilan kuvauksen perusteella ELY-keskuksen työlle on asetettu liikenneturvallisuuksuunnitelman visio, tavoitteet sekä konkreettiset toimenpiteet vuosille 2012–2014. Liikenneturvallisuuksuunnitelman lisäksi suunnitelmassa painotetaan kestävää ja viisasta liikkumista. Tieliikenteen turvallisuuden parantamisen keskeisiä haasteita ovat pääteiden kohtaamisonnettomuuksien ja taajamien kevyen liikenteen onnettomuuksien vähentäminen sekä ihmisten asenteiden ja toimintamallien muuttaminen turvallisuushakuisemmiksi. ELY-keskusten tavoitteena on edistää alueen liikenneturvallisuuksuunnitelmaa yhteistyössä liikenneturva-alan keskeisten organisaatioiden kanssa

Liikenneturvallisuuksuunnitelman huomioiminen maankäytön suunnittelussa

Maankäytön aluevarauksilla ja toimintojen sijoittelulla ratkaistaan alueen liikenteelliset tarpeet ja vaikutetaan siten liikenneturvallisuuksuunnitelman pitkäälle tulevaisuuteen. Maankäytön suunnittelu ja toteutus vaikuttavat myös eri kulkumuotojen edellytyksiin; tiivis rakenne, lähipalvelut sekä hyvät kevyen liikenteen yhteydet vähentävät autoilua sekä lisäävät jalankulkua ja pyöräilyä. Viime vuosikymmeninä erityisesti suurten kaupunkiseutujen taajama-alueet ovat kasvaneet ja niiden yhdyskuntarakenne on hajautunut. Kaupunkien reuna-alueet ovat pirstoutuneet ja niille on syntynyt maankäyttöä, joka ei ole kaupunkimaista eikä maaseutumaista.

Haja-asutusalueelle rakentajille tulee korostaa, että rakennuspaikkaa valittaessa tulee huomioida myös vallitsevat liikenneolosuhteet, kuten kevyen liikenteen yhteydet, koulukuljetukset, valaistus, nopeusrajoitukset ja liikennemelu. Rakennusvalvonnan yhteydessä tulee varmistaa rakennushankkeen liikenneturvallisuuksuunnitelman toteutuksen yhteydessä voidaan vaikuttaa maaseutu- ja yleiskaavamääräyksillä sekä kaupungin ja ELY-keskuksen yhteistyössä toteutetulla tarkoituksenmukaisella ja suunnitelmallisella lupamenettelyllä. Maanteihin tukeutuva rakentaminen asemakaava-alueiden ulkopuolella aiheuttaa ongelmia myös liikenneturvallisuuksuunnitelman, kun paikallinen ja pitkämatkainen liikenne sekoittuvat.

Uuden maankäytön kytkeminen liikennejärjestelmään tulee olla harkittua ja suunnitelmallista. Taajamissa tavoitteena on, että pitkämatkainen autoliikenne ohjataan kapasiteetiltaan riittäville pääväylille keskusta- ja asuinalueiden ulkopuolelle. Pääteiden toimivuus ja turvallisuus ovat tärkeitä yksittäisenkin kunnan kannalta, joten niiden kehittämistarpeet ovat reunaehtoja maankäytön suunnittelussa. Keskusta-alueilla autoliikenne keskitetään sille suunnitelluille pää- ja kokoojavyylille. Asuntoalueet rauhoitetaan läpikulkevalta autoliikenteeltä.

Tavoitteena on, että asuntoalueiden ja kevyttä liikennettä synnyttävien paikkojen, kuten koulujen, päiväkotien ja muiden palvelujen sekä mm. urheilukenttien välillä on kevyen liikenteen yhteydet, jotka eivät risteä vilkkaimpien pääväylien ja -katujen kanssa. Kevyen- ja ajoneuvoliikenteen kohtaamispaikoissa turvallisuuteen tulee jo suunnitteluvaiheessa kiinnittää erityishuomiota. Päiväkotien, koulujen ja urheilukenttien sijoituksessa on otettava huomioon myös saattoliikenteen tarpeet ja tarvittavat pysäköintipaikat. Uudet asuntoalueet ja koulut sijoitetaan niin, etteivät oppilaat joudu ylittämään pääväyliä ja koulumatka on turvallista tehdä omatoimisesti jalan tai pyörällä.

Asukkaiden turvallisuutta ja kestävää kehitystä ajatellen uusi asutus ohjataan alueille, jotka tukeutuvat turvallisten yhteyksien päässä sijaitseviin olemassa oleviin palveluihin. Tarvittavat täydentävät palvelut ja yhteydet on suunniteltava ja toteutettava samanaikaisesti alueen suunnittelun ja rakentamisen kanssa. Runsaasti ajoneuvoliikennettä synnyttävät kohteet, kuten liikekeskukset, terminaalit ja teollisuuslaitokset, tulisi sijoittaa pääväylien läheisyyteen, kuitenkin siten, ettei niiden liikenne liity suoraan pääväylälle.

Haja-alueeltakin tarvittaisiin turvalliset kävely- ja pyöräily-yhteydet taajamaan. Useinkaan tämä ei ole taloudellisesti mahdollista, minkä vuoksi haja-asutuksen sijaan tulee panostaa kylien elävöittämiseen.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa ja yleispiirteisemmällä kaavatasolla liikenneturvallisuuden vaikuttavat perustekijät otetaan huomioon suunnittelussa, sitä enemmän tulevaan turvallisuustasoon voidaan vaikuttaa. Hyvillä kaavoitusratkaisuilla vähennetään tulevaisuuden turhaa liikennettä ja kalliita investointitarpeita.

Seuraavassa on esitetty keskeisiä vaikutusmahdollisuuksia liikenneturvallisuuden eri kaavoitusvaiheissa:

- Maakuntakaava: Liikenneturvallisuuden kannalta keskeistä on alueidenkäytön ja valtakunnallisten liikennejärjestelmien yhteensovittaminen, toimintojen sijoittelu sekä liikenneverkkojen jatkuvuuden ja kehittämismahdollisuuksien turvaaminen.
- Yleiskaava: Liikenneturvallisuuden kannalta keskeistä on toimintojen sijoittelun periaatteet, hajakentän ohjaus, liikenneverkon jäsentely sekä maankäytön ja liikennejärjestelmän toteutusjärjestys.
- Asemakaava: Liikenneturvallisuuden kannalta keskeistä on toimintojen käyttötarkoitus ja mitoitus, liikennejärjestelyt, liikenteen tilavaraukset sekä maankäytön ja liikennejärjestelmän toteutusjärjestys.

Kaavoille ja suunnitelmille tehdään liikenneturvallisuustarkastelu jo suunnitteluvaiheessa yhteistyössä kaavoituksen ja liikennesuunnittelun kanssa. Liikenneturvallisuusauditoinnilla ennaltaehkäistään onnettomuuksia, kun mahdolliset riskitekijät vähenevät. Liikenneturvallisuusauditoinnissa voidaan käyttää apuna erilaisia tarkistuslistoja varmistamassa, että kaikki liikkumistarpeisiin ja -mahdollisuuksiin liittyvät seikat on suunnitelmassa huomioitu. Suunnitelmaa on edullisempaa korjata kuin valmista kohdetta. Suunnitteluvaiheessa tehtyjä ratkaisuja voidaan myös vaihtaa, valmista jo rakennettua liikennetarkistusta voidaan enää vain parantaa.

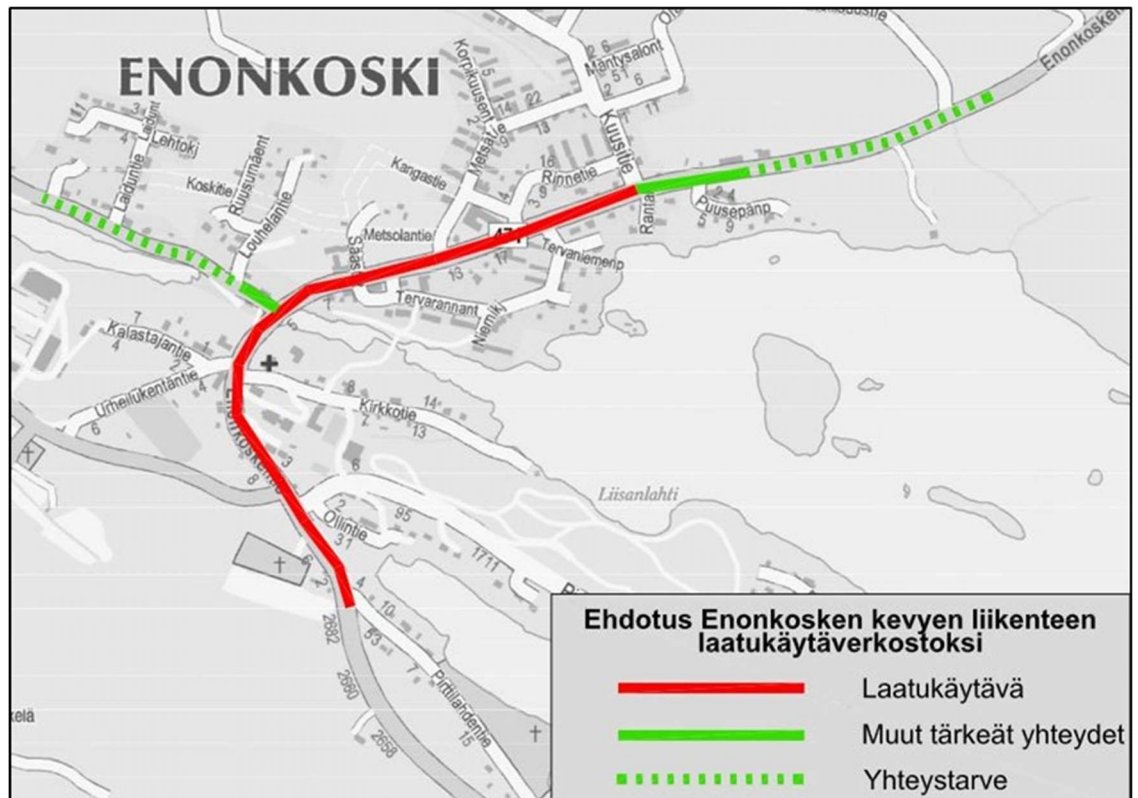
Kestävän liikkumisen edistäminen

Kestävällä liikkumisella tarkoitetaan liikkumisen painopisteen siirtämistä henkilöautoilua vähemmän päästöjä aiheuttaviin ja ihmisten hyvinvoinnin kannalta edullisiin kulkutapoihin. Auton käyttö on edelleen tarpeen ja perusteltua, mikäli jalankulku ja pyöräily tai joukkoliikenne ei syystä tai toisesta sovi omaan elämänrytmiin. Viisas liikkuminen tarkoittaa sitä, että eri kulkutapoja käytetään järkevästi ja sopivasti: lyhyillä matkoilla kävellään tai pyöräillään, pitkillä matkoilla mennään junalla tai bussilla ja autoa käytetään silloin kuin se on sopivin tai jopa ainoa mahdollinen kulkutapa.

Enonkosken liikenneturvallisuussuunnitelman mukaan kävelyn ja pyöräilyn:

- houkuttelevuuteen vaikuttavat liikkumisympäristöjen viihtyisyys ja esteettömyys, liikkujien kokemus turvallisuus sekä väyläverkoston kattavuus ja laatutaso.
- Olosuhteiden parantamiseen tulee ensisijaisesti panostaa taajama-alueilla, joissa potentiaali näiden kulkutapojen käyttöön on suurin, mutta joissa myös liikenneturvallisuustilanne on heikoin.
- Olosuhteista huolehditaan erityisesti koulujen ja oppilaitosten, palvelukotien, kirjastojen, terveyskeskusten, joukkoliikenneterminaalien, urheilukohteiden, päivittäistavara-kauppojen ja suurten työpaikkakeskittymien lähialueilla.
- Kävely- ja pyörätieverkkoa kehitetään ensisijaisesti täydentämällä olemassa olevaa verkkoa ja poistamalla epäjatkuvuuskohtia.
- Turvallisuuden parantaminen edellyttää autojen ajonopeuksien hillitsemistä sekä turvallisia liikennejärjestelyitä etenkin liittymissä ja tietä ylittäessä.

Liikenneturvallisuuksuunnitelman aikana määriteltiin kevyen liikenteen laatukäytävät (kuva alla) Enonkoskelle.

KUVA 26: Ehdotus Enonkosken kevyen liikenteen laatukäytäväverkostoksi. (Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelma 2012).

Toimenpideohjelma

Liikenneympäristöön kohdistuvat parantamistoimenpiteet on koottu toimenpideohjelmaan, jossa on esitetty toimenpiteiden sisältö, kiireellisyysluokka ja alustava kustannusarvio sekä tienpitäjä. Toimenpideohjelmaan pyrittiin ottamaan mukaan edullisia ja nopeasti toteutettavissa olevia liikenneturvallisuuksuutta ja liikennejärjestelyjä parantavia toimenpiteitä. Pienten toimenpiteiden täydentäminen ja toteuttaminen tulee olla jatkuva prosessi liikenneympäristön kohentamisessa. Nopeasti toteutettavia toimenpiteitä ovat esim. kevyen liikenteen ylitysten ja liittymien turvallisuutta parantavat järjestelyt, liikenteen rauhoittamistoimet, nopeusrajoitusten tarkistukset ja liikenteenohjausjärjestelyt. Toimenpideohjelma sisältää myös joitakin suurempia työn aikana esille tulleita rakennustoimenpiteitä kuten kevyen liikenteen väylien ja alikulkujen rakennustarpeita sekä kiertoliittymien rakentamisen. Nämä toimenpiteet vaativat myös tarkempaa suunnittelua.

Toimenpiteet luokiteltiin kolmeen kiireellisyysluokkaan. Ensimmäiseen luokkaan sisällytetyt toimenpiteet ovat pieniä helposti toteutettavia hankkeita sekä muita kiireellisiä kohteita. Yksittäisen toimenpiteen kustannukset ovat usein pieniä, joten nopea toteuttaminen on mahdollista. Toisessa luokassa olevat hankkeet ovat muita liikenneturvallisuuksuuden kannalta tärkeitä lähivuosina toteutettavia hankkeita, joiden toteutus edellyttää suunnitelmallisen rahoituksen järjestämistä. Kolmannessa luokassa olevat hankkeet ovat työn aikana esille tulleita tarpeita, joiden toteutus parantaa liikenneturvallisuuksuutta pitkällä aikavälillä, mikäli toteuttaminen on taloudellisesti mahdollista.

Kiireellisyysluokkien ohjeelliset ajoitukset ovat:

- Kiireellisyysluokka I vuodet 2013 - 2015
- Kiireellisyysluokka II vuodet 2015 - 2019
- Kiireellisyysluokka III vuoden 2020 -

Kiireellisyysluokassa 1 olevista toimenpiteistä on tärkeimmiksi nostettu kunnittain 2-3 toimenpidettä, jotka pyritään toteuttamaan ensimmäisinä. Liikenneturvallisuuksuunnitelmassa on esitetty yhteensä 117 liikenneympäristöön kohdistuvaa teknistä toimenpidettä, joista 16 Enonkoskelle.

Työn yhteydessä tehtiin esteettömyystarkastelu myös Enonkosken taajamaan. Esteettömyystarkastelu tehtiin yhdessä kunnan ja ELY-keskuksen edustajien sekä vanhusneuvoston paikallisten yhdistysten kanssa. Tarkastelun perusteella esiin nousseet suuremmat liikenneturvallisuukspuutteet, kuten suojatiejärjestelyt, on huomioitu liikenneympäristön toimenpideohjelmassa.

Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelmassa esitetyt toimenpidekohteet suunnittelualueella ovat:

Toimenpiteiden sijainti on esitetty seuraavassa kuvassa. Kartassa esitetty toimenpidenumerointi viittaa Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelman 2012 liitteessä 2 oleviin taulukoihin.

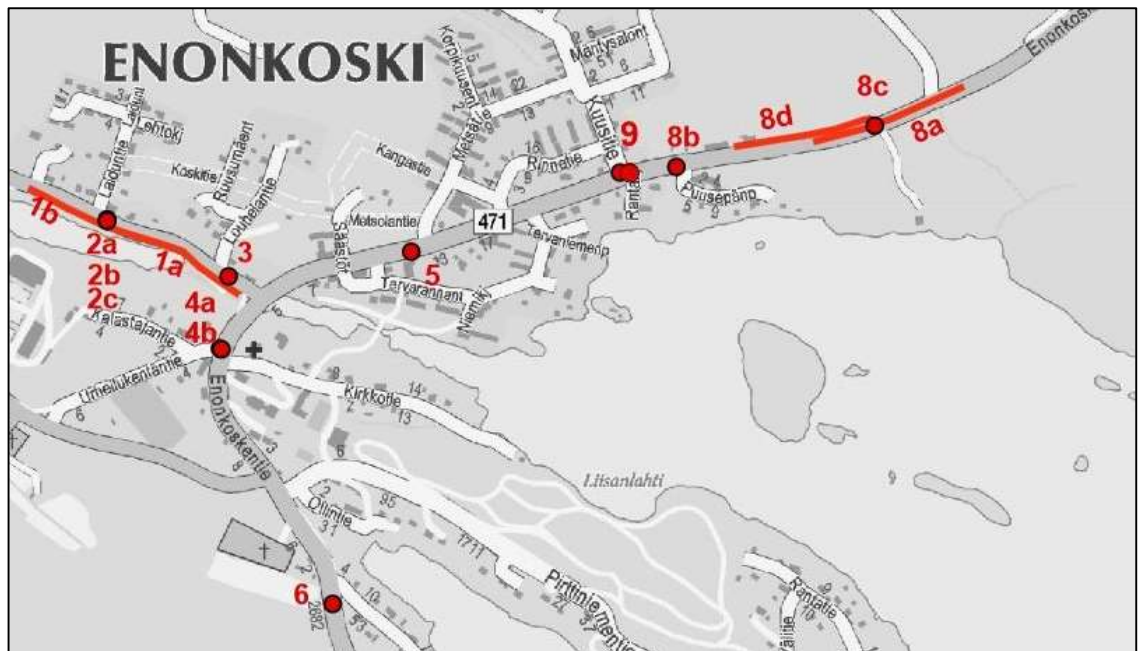
Enonkosken keskusta, yhdystie 15387 (Hyypiänniementie):

- Hyypiänniementie välillä Enonkoskentie – taajama-alueen raja. Nykyisen sorapintaisen kevyenliikenteenväylän parantaminen (toimenpide 1a, luokka 2) sekä uuden kevyen liikenteen väylän rakentaminen olemassa olevan toimenpideselvityksen ”Maantien 471 ja paikallistien 15837 parantaminen Enonkosken taajamassa” mukaisesti, uuden väylän pituus n. 90 m (toimenpide 1b, luokka 3).
- Hyypiänniementie x Laiduntie. Näkemäraivaus (toimenpide 2a, luokka 1), suojatien ja kevyen liikenteen yhteyden rakentaminen suojatieltä nykyiselle kevyen liikenteen väylälle (toimenpide 2b, luokka 1) sekä korotetun suojatien rakentaminen rakennettavalle suojatielle (toimenpide 2c, luokka 2).
- Hyypiänniementie x Louhelantie. Kevyen liikenteen yhteyden parantaminen Louhelantien liittymästä nykyiselle korotetulle kevyen liikenteen väylälle täydentämällä levennettyä piennarta Louhelantien liittymän itäpuolella (toimenpide 3, luokka 1).

Enonkosken keskusta, seututie 471 (Enonkoskentie):

- Enonkoskentie x Kirkkotie. Näkemien parantaminen raivaamalla kirkon edessä olevaa kasvillisuutta (toimenpide 4a, luokka 1) ja puuttuvan suojatiemerkin asentaminen (toimenpide 4b, luokka 1).
- Enonkoskentie x Metsätie. Puuttuvan suojatiemerkin asentaminen (toimenpide 5, luokka 1).
- Enonkoskentie, taajaman kohta. Liikenteen rauhoittaminen - toimenpideselvitykset maantien 471 ja paikallistien 15837 parantaminen Enonkosken taajamassa - mukaisesti, rakentamalla töyssy taajamaportiksi Savonlinnan suunnasta tulijoille 40 km/h nopeusrajoitusalueen alkamiskohdalle (toimenpide 6, luokka 1).
- Enonkoskentie, Leirimajan asuntoalueen kohta. Taajama -merkin siirto Teollisuustien liittymän itäpuolelle (nopeusrajoituksen alentaminen 60 km/h ->50 km/h) asemakaavan mukaisen asutuksen valmistuttua (toimenpide 8a, luokka 3).
- Enonkoskentie, Leirimajan asuntoalueen kohta. Hidasteiden rakentaminen Enonkoskentielle, esim. korotetun suojatien rakentaminen Puusepäntien liittymän länsipuolelle (toimenpide 8b, luokka 3) sekä Leirimajantien liittymän länsipuolelle asemakaavan mukaisen asutuksen valmistuttua (toimenpide 8c, luokka 3).

- Enonkoskentie, Leirimajan asuntoalueen kohta. Kevyenliikenteen väylän jatkaminen Leirimarjantien liittymään saakka asemakaavan mukaisen asutuksen valmistuttua (toimenpide 8d, luokka 3).
- Enonkoskentie x Kuusitie. Korotetun suojatien rakentaminen nykyisen suojatien kohdalle (toimenpide 9, luokka 1).

KUVA 27: Liikenneturvallisuuksuunnitelmassa Enonkosken taajaman kohdalle esitettyjen toimenpiteiden sijainnit. (Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelma 2012, ote liite 2).

Seuranta ja mittarit

Liikenneturvallisuuksuryhmä vastaa liikenneturvallisuuksutyön seurannasta. Seurannan tavoitteena on tarkastella, miten liikenneturvallisuuksutyössä on onnistuttu. Seuranta auttaa myös niukkojen resurssien kohdentamisessa ja liikenneturvallisuuksutyön suunnittelussa.

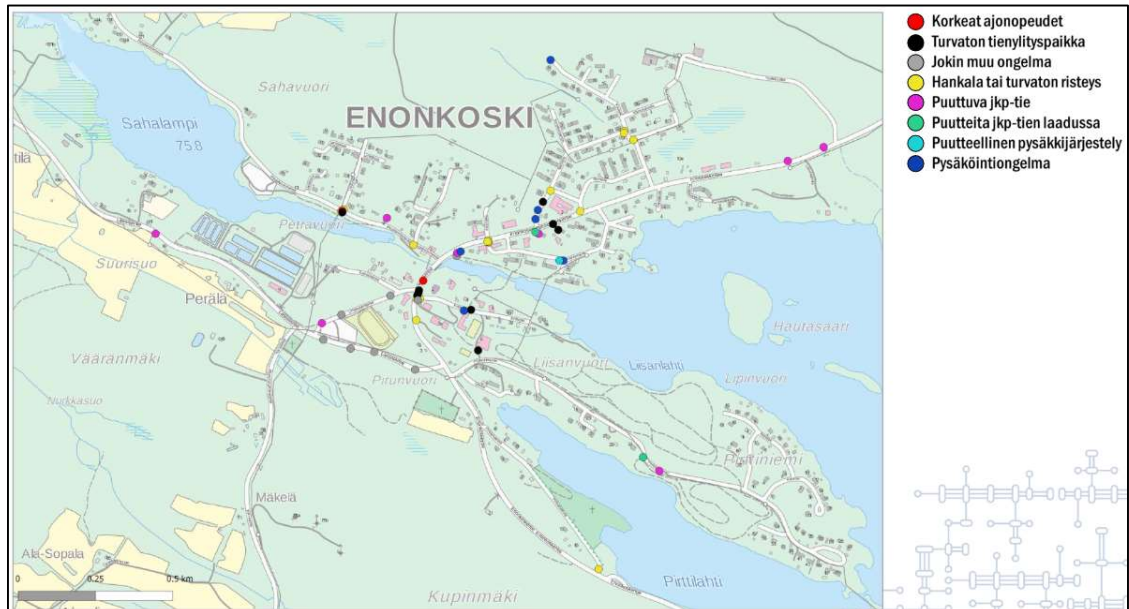
Liikenneturvallisuuksutyön jatkuvan koordinoinnin ja järjestelmällisen seurannan apuvälineeksi on määritelty mittareita, joiden avulla voidaan muodostaa käsitys liikenneturvallisuuksutyön edistymisestä ja ryhtyä tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin.

Savonlinnan seudun liikenneturvallisuuksutyön mittarit on esitetty seuraavassa taulukossa:

Tavoite	Mittari	Yksikkö	Lähde ja vastuutaho
Henkilövahinkoon johtaneiden onnettomuuksien vähentäminen	Henkilövahinkoon johtaneiden onnettomuuksien lukumäärä	onn./vuosi	Tilastokeskus (Liikenneturvallisuusryhmä)
Jalankulku-, pyöräily- ja mopoliikenteen turvallisuuden parantaminen keskustoissa (olosuhteet & asema)	Jalankulku-, pyöräily- ja mopoliikenteen onnettomuuksien lukumäärä	onn./vuosi	Tilastokeskus (Liikenneturvallisuusryhmä)
Liikkumisympäristön ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen kokonaisuutena (maankäyttö, liikennejärjestelmä, liikenneympäristön parantaminen)	Liikenneympäristön parantamissuunnitelmassa esitettyjen ratkaisujen toteuttaminen	toteuma-%	Oma seuranta (tekninen puoli)
	Asemakaava-alueen ulkopuolelle myönnettyjen vakituisten asuntojen rakennuslupien määrä	%	Oma seuranta (tekninen puoli)
Turvallisen liikennekäyttäytymisen ja liikenteen turvavälineiden käytön edistäminen	Pyöräilykypärän, heijastimen ja turvavyön käyttöaste	%	Liikenneturva Etelä-Savon tieto, Liikenneturvallisuusryhmä kuntakohtainen tieto
	Liikennetiedotus- ja koulutuslaisuudet	kpl	Oma seuranta (liikenneturvallisuusryhmä)
	Rattijuoppojen osuus kaikista heva-onnettomuuksien osallista	%	Tilastokeskus/iLitu-palvelu (Liikenneturvallisuusryhmä)
	Voimassa olevat hallintokuntien toimintasuunnitelmat	kpl	Oma seuranta (liikenneturvallisuusryhmä)
Jalankulun ja pyöräilyn kulkupaosuuksien kasvattaminen	Poikkileikkauslaskenta vuosittain jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden määrästä	kpl	Oma seuranta (liikenneturvallisuusryhmä)

Enonkosken kunnan liikenneturvallisuuksuunnitelma, liikenneympäristön kehittämissuunnitelman päivitys 2018

Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelman asukaskysely toteutettiin 6.6.-29.7.2018 välisenä aikana. Kartalle osoitettuja vaaranpaikkoja merkittiin noin 90 kpl.

KUVA 28: Asukaskyselyn tulokset – kartalle osoitettuja vaaranpaikkoja. (Enonkosken liikenneturvallisuuksuunnitelman päivitys 2018, Asukaskysely, itatoimija.fi).

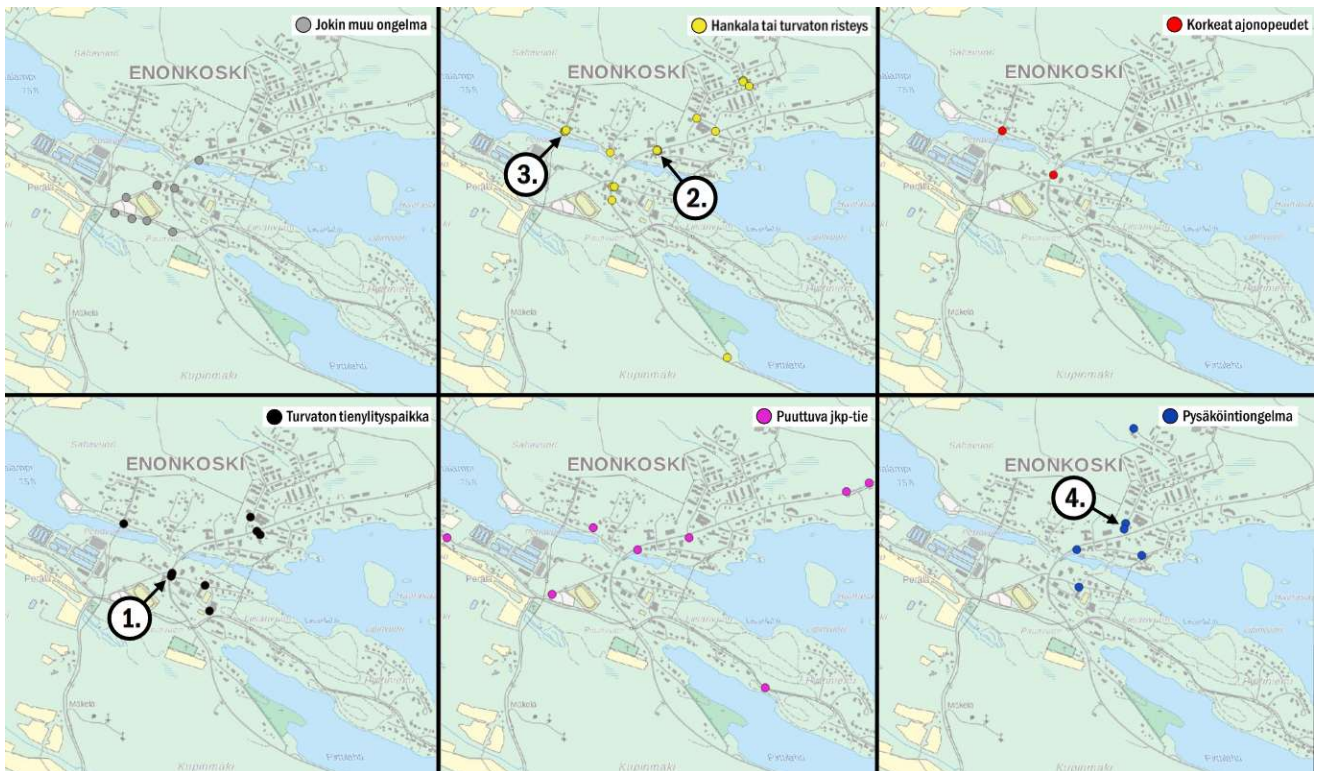
Karttavastausten jakautuminen:

1. Jokin muu ongelma 27 %
2. Hankala tai turvaton risteys 22 %

3. Korkeat ajonopeudet 15 %
4. Turvaton tienylityspaikka 13 %
5. Puuttuva kävely- tai pyörätieyhteys 9 %
6. Pysäköintiongelma (autot, mopot, pyörät) 8 %
7. Puutteita kävely- tai pyöräteiden laadussa tai kunnossapidossa 3 %
8. Puutteellinen pysäkkijärjestely tai -yhteys 2 %

Enonkosken eniten kommentoidut kohteet ja ongelmat asukaskyselyssä 2018 olivat:

1. Mt 471 (Enonkoskentie), keskustan kohdan suojatiet <https://goo.gl/maps/At7SVPUFbJR2>
- Heikot näkemät, turvattomat suojatiet
2. Mt 471 (Enonkoskentie), Salen ja Säästötien liittymät <https://goo.gl/maps/W27GTCR6Rps>
- Heikot näkemät, turvattomat liittymät
3. Mt 15387 (Hyypiänniementie) / Laiduntie liittymä
- Heikot näkemät, turvaton tienylitys
4. Metsätie, palvelutalon kohta
- Pysäköintiongelma.

KUVA 29: Enonkosken eniten kommentoidut kohteet ja ongelmat asukaskyselyssä 2018 (itatoimija.fi)

3.7 Yhdyskuntatekninen huolto

Vesihuolto

Kunnalla on oma vedenottamo Pahkajärvellä kaava-alueen länsipuolella. Vedenottamon antoisuus on noin 250 m³/vrk. Vesi pumpataan järvestä viereisen hiekkakankaan läpi ja johdetaan Kupinmäellä olevaan ylävesisäiliöön.

Enonkosken kunnan vesi- ja jätevesihuollosta vastaa Enonkosken kunnallinen vesilaitos. Kunnan alueella toimii 2 vedenottamoa, vesilaitos, 5 jätevedenpumppaamaa ja jätevedenpuhdistamo. Kunnallinen vesilaitos vastaa vesi- ja jätevesihuollon laitosten päivittäisestä toiminnasta sekä ylläpito- ja korjaustöistä.

Lähes koko asemakaavoitettu alue on liitetty viemäriin. Taajama-alueen viemärointi on suurelta osin toteutettu viettoviemärinä. Taajamaan on rakennettu vain muutama pumppaamo. Vesi-johto ja viemäriin kulkevat pääosin samassa käytävässä. Enonkosken taajama kuuluu kunnan vesi- ja viemärihuollon piiriin. Vesi- ja viemäriverkkoon on liittynyt myös Pirttiniemen asuinalue. Kunnallistekniikka on mahdollista rakentaa esim. Pirttiniemestä Soidinniemeen.

Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskuksen Saimaan kalantutkimus ja vesiviljelylaitoksen rakennukset on liitetty viemäriin ja jätevedet käsitellään asianmukaisesti.

Verkostojen toiminta-alueiden ulkopuolisilla alueilla talousvedenhankinta on järjestetty pääsääntöisesti kiinteistökohtaisin ratkaisuin. Haja-asutusalueilla jätevesien käsittely on järjestetty kiinteistökohtaisesti.

Jätehuolto

Enonkosken kunta on Tilinpäätös 2016 -tietojen mukaan osaomistajana Savonlinnan Seudun Jätehuolto Oy:ssä, joka osaltaan vastaa jätelain vaatimien vastaanottopisteiden ja jätteenkäsittelyn hoidosta kunnan osalta. Jäteyhtiö vastaa muun muassa sekajätteen vastaanotosta ja käsittelystä. Kunta on jäsenenä Savonlinnan seudun jätehuollon yhteislautakunnassa, joka aloitti virallisesti toimintansa kesällä 2012. Yhteislautakunta on kunnan jätehuoltoviranomainen ja se vastaa yhdessä kunnan kanssa jätehuollon asioista kunnan alueella.

Savonlinnan Seudun Jätehuolto Oy on neljän osakaskunnan (Savonlinna, Enonkoski, Sulkava ja Rantasalmi) omistama yhtiö. Kunnat ovat yhtiösopimuksella siirtäneet Savonlinnan Seudun Jätehuolto Oy:lle kunnan vastuulle kuuluvien jätehuollon palvelutehtävien hoitamisen toimialueellaan (Enonkoski, Rantasalmi ja Savonlinna). Jäteyhtiö huolehtii siten mm. seuraavista: jätteen vastaanoton, kuljetuksen ja käsittelyn järjestäminen, jätemaksujen laskutus, jäteneuvonta sekä edellisiin välittömästi liittyvistä hallinnollisista tehtävistä, joihin ei sisälly julkisen vallan käyttöä. Jäteasemilla (Nousiala, Rantasalmi ja Kerimäki) otetaan kotitalouksilta vastaan mm. seka-, puutarha- ja ongelmajätettä. (www.savonlinna.fi)

Haitalliset jätteet ja Ser-kierrätyspiste Keskusvarasto sijaitsee Enonkoskella osoitteessa Kalastajatie 7. Lisäksi kotitalouksien pakkausjätteille on Rinki-ekopiste, Säätötie 2.

4 Selvitykset

Enonkosken kirkonkylän uudistettavan asemakaavan laadinnassa tukeudutaan Etelä-Savon maakuntakaavan, kirkonkylän strategisen yleiskaavan ja voimassa olevan asemakaavan yhteydessä tehtyihin selvityksiin ja oleviin tietoihin alueen luonnonympäristöstä ja kulttuuriarvoista.

Suunnittelualuetta keskeisimmin koskevia selvityksiä ja inventointeja ovat:

- Etelä-Savon maakuntakaavan liittyvät selvitykset
- Liikenneturvallisuuksuunnitelma 2012
- Liikenneturvallisuuksuunnitelman päivitys, asukaskysely 2018

Tehdyt selvitykset

- Luontoselvitys 2014-2015
- Rakennuskulttuuriselvitys 2016

Kaavaselostukseen on sisällytetty keskeiset tiedot yleiskaava-alueen rakennuskulttuuriin, kulttuuriympäristöön, muinaismuistoihin ja luontoarvoihin liittyen.

4.1 Rakennuskulttuuri ja kulttuuriympäristö

Vuoden 2016 aikana Enonkosken kirkonkylän, Kangassaaren, Hyypiänniemen ja Jokisivun suunnittelualueille on laadittu rakennuskulttuurin tarkastelu ja inventointi (Arkkitehtuuritoimisto J-P Husso). Inventointialue on jaettu osa-alueisiin.

Tarkastelussa rakennuskohteet on alustavasti luokiteltu kohteiden merkittävyyden mukaan seuraavasti:

Luokittelutunnus I

Rakennushistoriallisesti paikkakunnan merkittävimmät rakennukset ja aluekokonaisuudet, joiden säilyminen on syytä turvata esim. yleis- tai asemakaavalla. Luokittelun mukainen väritunnus myös kohdenumerossa, esim. **E1**.

Luokittelutunnus II

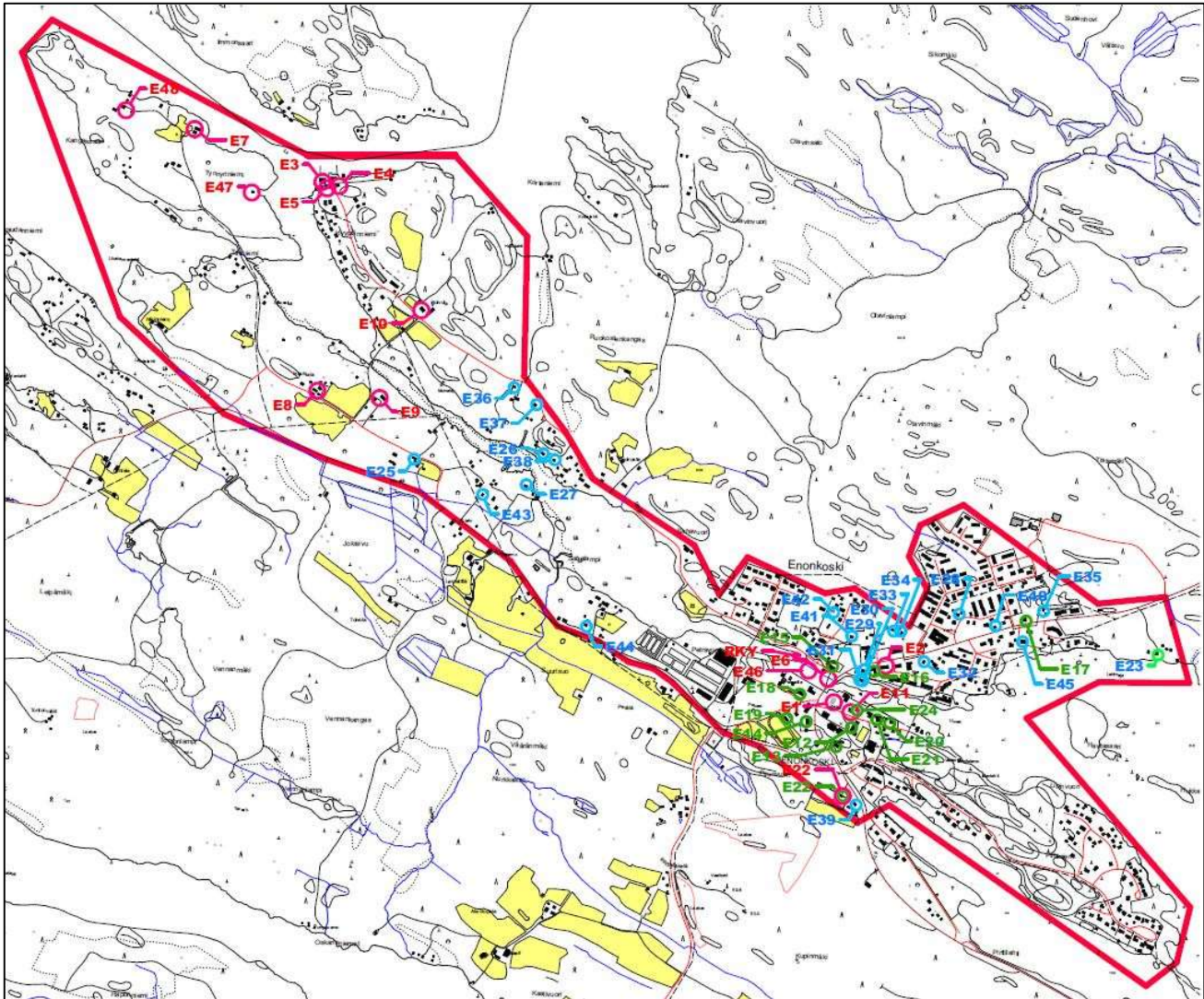
Kohteet, joiden säilymisen turvaaminen ei ole välttämätöntä. Kohde on kuitenkin rakentamisai- kansa tyyppin hyvä esimerkki ja hyvin tai melko hyvin säilynyt. Luokittelun mukainen väritunnus myös kohdenumerossa, esim. **E12**.

Luokittelutunnus III

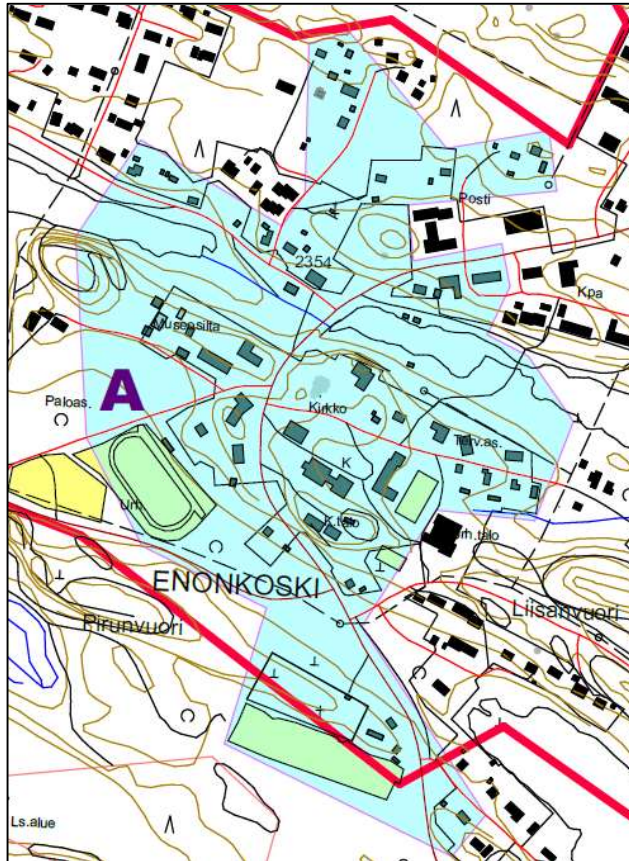
Muut inventoidut kohteet, joihin ei kohdistuisi erityisiä suojeluintressejä. Kohde on mainitse- min arvoinen, vaikkakin tavanomainen rakennusaikansa edustaja, tai on voinut olla aiemmin tyy- likkäämpi, mutta muutosten tai kunnan huonontumisen myötä menettänyt aiempaa edusta- vuuttaan. Voi olla aluekokonaisuuden osana. Voi myös olla esimerkinomaisena kohteena mu- kana, vaikka muitakin vastaavan tasoisia, mutta kohteiksi ottamattomia on inventointialueella tai kunnan muissa osissa. Luokittelun mukainen väritunnus myös kohdenumerossa, esim. **E23**.

Seuraavassa on kooste ko. inventoinnista Enonkosken kirkonkylän uudistettavan asemakaava- alueen osalta ja I, II ja osan III –kohteiden osalta kirkonkylän alueella.

Kaikki valokuvat kuvattu 29. - 31.10.2014 ja 16.6.2015, kuvaaja J-P Husso.

Kuva 30: Kartassa Enonkosken rakennuskulttuurin tarkastelualueen rajaus.

Kuva 31: Enonkosken kulttuurihistoriallisesti merkittävät alueet. Osa-alue A, kirkonkylä. (Enonkosken kaavoitusalueen rakennuskulttuurin tarkastelu, J-P Husso)

MERKITTÄVÄ ALUE:

A. Enonkosken keskustaajama, kirkonkylä

Enonkosken kirkonkylän ilmeessä on yhä säilynyt kulkuväylien luonteva polveilu maastomuotojen mukaan, rakennusten sijoittuminen vaihtelevasti ja väliin jäävä kasvillisuus. Uudempi rakentaminen on melko hyvin sopeutettu taajaman tyyliin.

Enonkosken mäenkumpareiden ja jokilaakson luonnonelementtien sekä rakennusten rytmittämää taajamaa kunnanviraston mäeltä nähtynä. Kirkko lähes keskellä, kirjaston takana. Koulut oikealla.

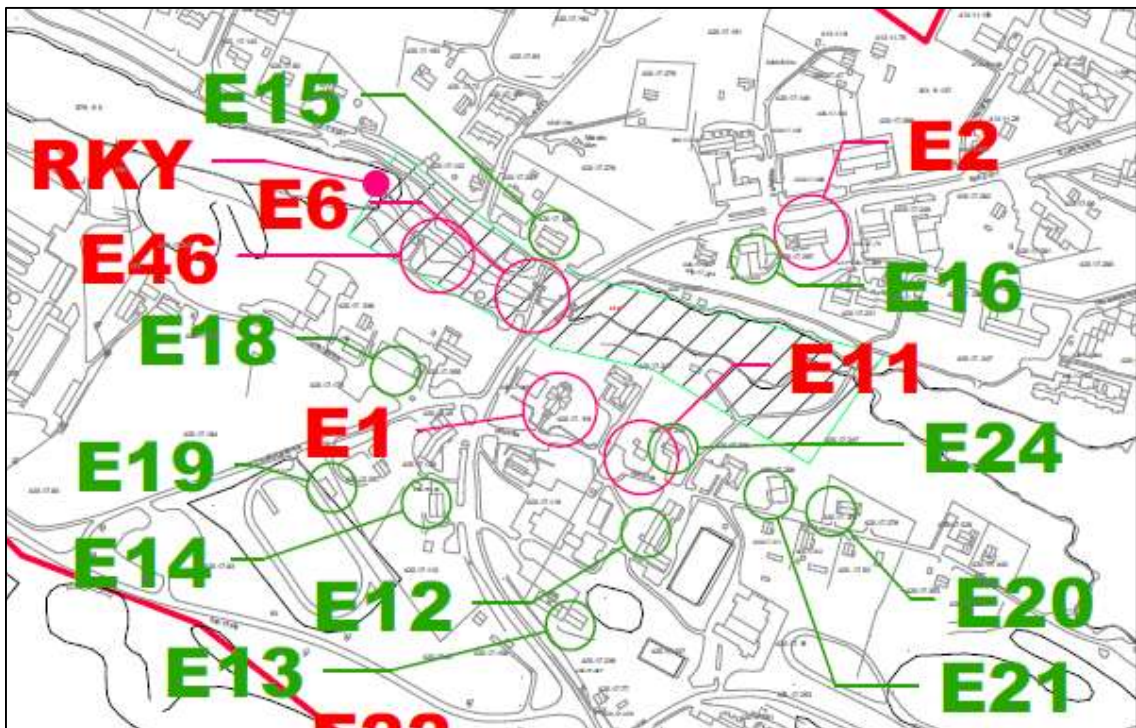
Näkymä vanhan kivisillan ja uudemman betonisillan yli kohti kirkonmäkeä. Entinen osuuskaupan varastomakasiini on oikealla.

Kirkonkylän alue kivisillan ympäristöä laajemmalti rajattuna on ollut valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 1993 -luetteloinnissa mukana, mutta RKY 2009:ssä on enää vain kivisilta lähiympäristöineen. Kivisilta on yksi valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 2009 -kohteiden museosilloista. Enonkosken kivisillan RKY-alue-rajaukseen on otettu myös kosken varrella sijainneen sahan jäänteiden aluetta. (kartalla: RKY-alue-merkintä).

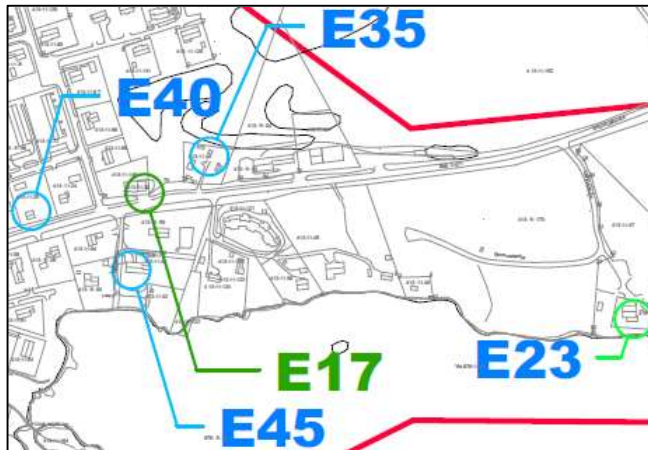
E-S maakuntakaava (2.VK rajausmuutos, arvonmuutos V>M); maV 1.550 Enonkosken kirkonkylän alue, M, rky 09

E-S maakuntakaava (2.VK rajausmuutos); maV 1.552 Museosilta, V, rky 09

E-S maakuntakaava; SR1.619 kivisilta, Enonkoski, V, rky, tiemuseokohde; Enonkosken sahan jäänteet, V, rky 09

Kuva 32: Enonkosken kirkonkylän rakennuskulttuurin inventointi kohteet, osa-alue A, arvoluokat I-II; rky-alue-merkintä (Enonkosken kaavoitusalueen rakennuskulttuurin tarkastelu, J-P Husso)

Kuva 33: Enonkosken kirkonkylän rakennuskulttuurin inventointi kohteet, kirkonkylän koillispuoli, arvoluokat I-III (Enonkosken kaavoitusalueen rakennuskulttuurin tarkastelu, J-P Husso)

MAINITSEMISEN ARVOISIA ESIMERKKEJÄ ALUEEN RAKENNUSKANNASTA OVAT:

Pääsääntöisesti sisätiloja ei ole inventoitu.

Luokittelutunnus I -kohteet:

osoite: Kirkkotie 2, **Kirkko**
tunnus kartalla: **E1**
kiinteistötunnus: 046-420-17-19
omistaja: Savonlinnan seurakunta

E-S maakuntakaava; SR1.618 Kirkko, **kirkkolaki**

Enonkosken kirkko koillisesta päin kuvattuna (vasen kuva). Enonkosken puukirkko vuodelta 1886 on arkkitehti Magnus Schjerfbeckin suunnittelema ns. katkaistu ristikirkko; päätytornillinen pitkäkirkko, jossa on leveä poikkilaiva.

osoite: Enonkoskentie 9T, **Koskela**
tunnus kartalla: **E2**
kiinteistötunnus: 046-420-17-287
omistaja: Maataloustuottajien Enonkosken yhdistys

E-S maakuntakaava; M

Maamiesseuran taloksi talkoovoimin vuosina 1915-1916 tehty rakennus. Laajennettu ja muutettu klassismin tyyliinsä 1930-luvulla.

osoite: Hyypiänniementie 2 / Enonkos-
kentie noin 16T ?, **kivisilta**

tunnus kartalla: **E6**

kiinteistötunnus: 046-

omistaja: Enonkosken kunta

RKY 2009 -kohde 4845

RKY 1993 -kohde 53:n osana

tiemuseokohde

E-S maakuntakaava; SR1.619 kivisilta
Enonkoski, V

Enonkosken kivisilta. Tämä valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 2009 -kohteisiin kuuluva yksiaukkoinen kivihoivisilta vuodelta 1903 tai 1904 on nykyään museosiltana ja kevyen liikenteen käytössä. Se on rakennettu luonnon lohkarekivistä holvaamalla. Matalat kaiteet on ladottu kivistä.

osoite: Kirkkotie 4, **Museo**

tunnus kartalla: **E11**

kiinteistötunnus: 046-420-17-230

omistaja: maapohja: Enonkosken kunta

rakennukset: Enonkoski-seura

E-S maakuntakaava; M

Entinen lainajvästön viljamakasiini 1880-luvulta on nyt **museona**. Se on siirretty nykyisjajaintiinsa 1900-lvun alkuvuosina. Vasemmalla aitta, joka on tuotu kunnan maatilalta.

Enonkosken sahan jäänteet ("Vesisaha")

osoite: Hyypiänniementie 4

tunnus kartalla: **E46**

kiinteistötunnus:

omistaja:

E-S maakuntakaava; V, rky09

Enonkosken vesivoiman avulla toiminut sahalaitos rakennettiin vuonna 1774. Usealla omistajalla ollut saha oli toiminnassa vuodesta 1778 vuoteen 1904. Saharakennus ja sen yhteydessä olleet mylly ja varastorakennus paloivat vuonna 1910. Rakennuksista jäljellä on makasiinirakennus,

joka on sahatoiminnan lakattua toiminut viereisen osuuskaupan varastona, makasiini on nykyään näyttelytilana. Muut sahasta säilyneet osat ovat lähinnä perustuksia, vesikanavia ja patorakenteita, nekin jo eriasteisesti vaurioituneina.

Luokittelutunnus II -kohteet:

osoite: Kirkkotie 3
tunnus kartalla: **E12**
kiinteistötunnus: 046-420-17-230
omistaja: Enonkosken kunta

Keskustaajaman koulurakennuksista vanhempi koulu 1950-luvulta edustaa tyypillistä aikansa kouluarkkitehtuuria.

osoite: Enonkoskentie 3T, kunnanvirasto
tunnus kartalla: **E13**
kiinteistötunnus: 046-420-17-230
omistaja: Enonkosken kunta

Enonkosken kunnanvirasto on valmistunut vuonna 1917, silloin nimellä kunnanhuone. Rakennusta on laajennettu kaakkoispäähän vuonna 1976 tehdyllä jatko-osalla (kuvassa taaempana näkyvä).

osoite: Enonkoskentie 12T
tunnus kartalla: **E14**
kiinteistötunnus: 046-420-17-128
omistaja: As Oy Enonkosken kassatalo

Esimerkki maaseututaajaman liikerakentamisesta. Pankkirakennus asuntoineen, Osuuspankki, on valmistunut vuonna 1955.

osoite: Hyypiänniementie 3
tunnus kartalla: **E15**
kiinteistötunnus: 046-420-17-294
omistaja: Enonkosken kunta

Esimerkki maaseututaajaman liikerakentamisesta. Vanha kaupparakennus, entinen kirkonkylän osuuskauppa vuodelta 1910, laajennettiin nykyolemuksensa 1950-luvun alkuvuosina. Vasemmalla oleva 1800-luvulla rakennettu entinen sahan makasiini, sittemmin osuuskaupan varasto, on nykyään Koloveden kansallispuiston näyttelytilana ja kesäkahviona (Koloveden luontotupa).

osoite: Enonkoskentie 7T
tunnus kartalla: **E16**
kiinteistötunnus: 046-420-17-343
omistaja: Kukka- ja sekatavarapuoti Kodinhelmi Oy

Kauppias Aarne Kuokkasen v. 1952 rakennuttama liikerakennus varasto- ja asuintiloineen on ollut aikanaan moderni ilmestys. Sen suunnittelut arkkitehti J. Kaikkonen on ollut Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa töissä; tyyllisiä vaikutteita Aallon tuotannosta. Rakennuksessa on nykyään kukka- ja sekatavara-kauppa.

osoite: Enonkoskentie 18T
tunnus kartalla: **E17**
kiinteistötunnus: 046-413-11-30
omistaja:

Ulkopuoleltaan vanhassa tyyliässä säilynyt auto- ja konekorjaamo vuodelta 1956.

osoite: Urheilukentäntie 1, Hovinmäki, Enonhovi
tunnus kartalla: **E18**
kiinteistötunnus: 046-420-17-355
omistaja:

Monessa käyttötarkoituksessa ollut rakennus on rakennettu v. 1854 Tiehanoffin vesisahan toimistoksi ja asiakkaiden majoitustiloiksi. Silloinen koristeellinen ns. nikkarityylin ulkoasu ei ole enää tallella, sillä rakennusta on muutettu mm. vuoden 1954 aikoihin, jolloin kunta osti rakennuksen ja muutti sen vanhainkodiksi. Tämä entinen Hovimäen kartano on toiminut ennen sitä myös puutavarayhtiön talona, jolta ajalta runsaslajinen puisto on peräisin. Nykyään Enonhovi on tilausravintolana, jonka yläkerrassa on majoitustilat.

osoite: Urheilukentäntie 6
tunnus kartalla: **E19**
kiinteistötunnus: 046-420-17-93
omistaja: Enonkosken kunta

Urheilukentän katsomorakennus on valmistunut v. 1955. Entiselle Hovinmäen viljapellolle tehty urheilukenttä 300 m tiilimurskaratoineen on samalta ajalta.

osoite: Kirkkotie 10
tunnus kartalla: **E20**
kiinteistötunnus: 046-420-17-275
omistaja:

Seurakunnan entinen kanttorila, rappauspintainen paritalo on 1950- ja 1960-lukujen vaihteesta (ehkä 1961).

osoite: Kirkkotie 8
tunnus kartalla: **E21**
kiinteistötunnus: 046-420-17-277
omistaja: Savonlinnan seurakunta

Seurakunnan uusi pappila kanslioineen on valmistunut vuonna 1962 aikajärjestyksessä Enonkosken kolmanneksi pappilaksi, suunnittelijana arkkitehti J. Kaikkonen. Autotalliosa on tehty vuonna 1977.

4.2 Arkeologinen kulttuuriperintö

Alueella ainoa tiedossa oleva kiinteä muinaisjäännös on Museoviraston rekisterin mukaan:

Enonkosken saha, 1000031590

Tyyppi: teollisuuskohteet, vesisahat

Ajoitus: historiallinen, 1800-luku

Kuvaus: Enonkoskessa on toiminut saha vuodesta 1777 alkaen 1900-luvun alkuun saakka. Sen rakennuskannasta on nykyisin jäljellä ainoastaan uoman pohjoisrannalla oleva puurakenteinen makasiini, joka toimii näyttely- ja opastustilana.

Koskiuoman ja sen rannan rakennuskanta on hävinnyt 1900-luvun jälkipuolella. Kosken uoma on varsin keinotekoinen: sitä on luultavasti perattu ja muokattu moneen kertaan 1700-luvulta 1900-luvulle

Kartta- ja maastohavaintojen perusteella viimeisin paikalla ollut rakennuskanta on suurimmaksi osaksi hävittänyt jäännökset aiemmista rakenteista. Viimeistä 1900-luvun alun käyttövaihetta iäkkäämpiä saattavat olla luonnonkiviset rakenteet: pohjapato, kylmämuurattu uoman reuna sekä pengerrytetty tieura. Myös kiviaita ja kosken eteläpuolella olevat rakennuksen pohjat voivat olla iäkkäämpiä – niitä ei ole merkitty käytettävissä oleviin historiallisiin karttoihin.

Muinaisjäännösalueeksi on rajattu alueet, joilla sahan ja siihen liittyneiden rakennusten ja rakenteiden jäännöksiä on todennäköisesti säilynyt parhaiten.

Alakohteet: rakennuksen kivijalka, tyyppi: teollisuuskohteet, vesisahat.

KUVA 34: Enonkosken sahan jäänteet (www.kyppi.fi)

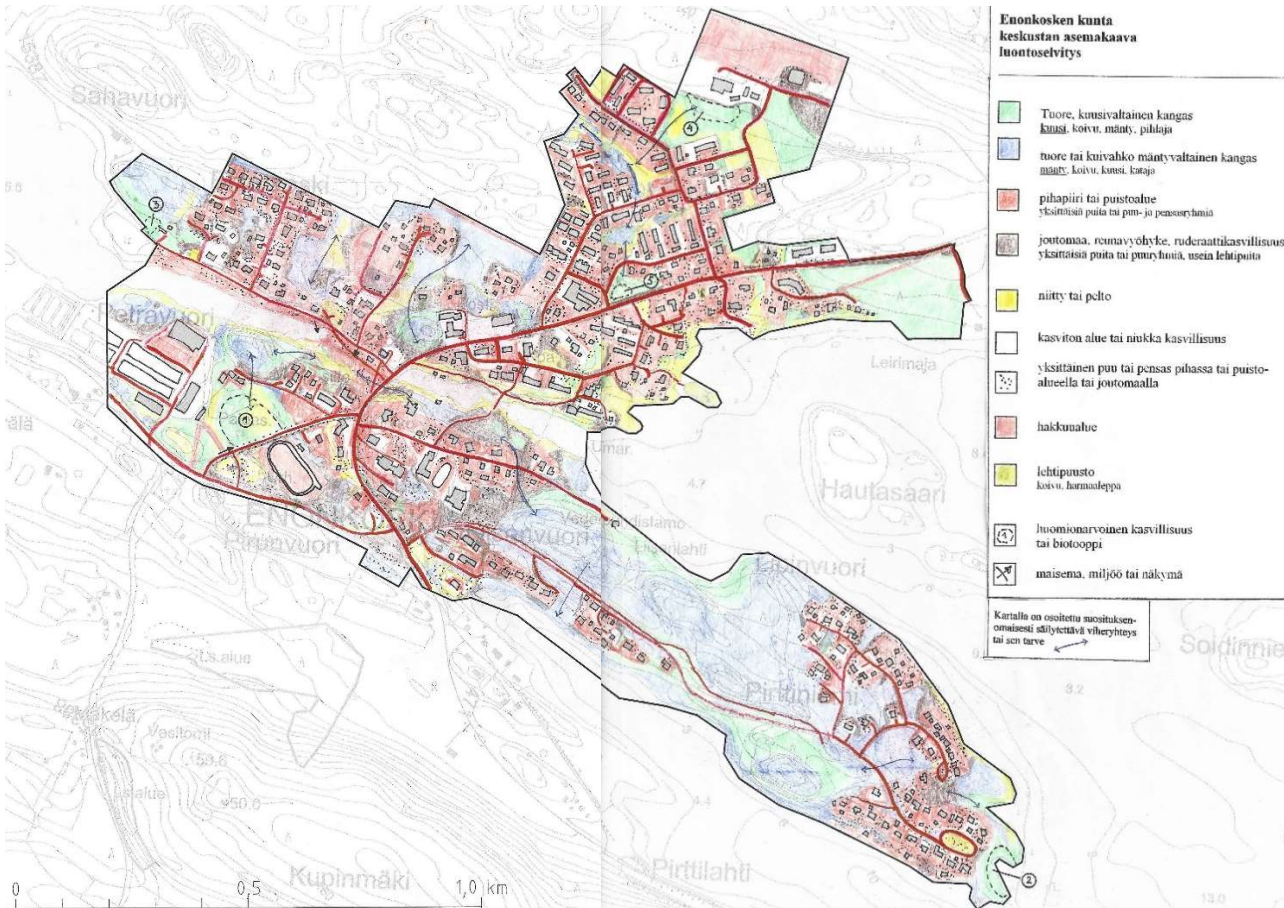
4.3 Luontoselvitys

4.3.1 Yleistä

Enonkosken kirkonkylän uudistettavan asemakaavan suunnittelualuetta koskevat seuraavat vuosien 2014-2015 aikana laaditut luontoselvitykset (Ekotoni Ky, Jari Hietaranta):

- Keskustan asemakaava ja laajennusalueet, luontoselvitys, 2014-2015

Luontoselvityksen tarkoituksena on selvittää Enonkosken keskustan asemakaava-alueen ja tähän liitettyjen kolmen pienen laajennusalueen (Laasalan yhdystien ympäristö, teollisuusalue sekä Hyypiänniemen suunta) luonnonympäristön perustekijät sekä määritellä luonnonarvoiltaan edustavimmat, suojelua tarvitsevat alueet sekä muut kaavoituksessa huomioitavat kohteet sekä esittää suosituksia maankäytön suunnittelun tarpeisiin. Lähtökohtana on, että asemakaavassa voidaan huomioida luonnonsuojelun kannalta arvokkaat luontotyypit ja elinympäristöt sekä edistää kasvillisuudeltaan merkittävien alueiden sekä eläimistölle ja kasvistolle tärkeiden alueiden ominaispiirteiden säilymistä kaava-alueella. Edellisten lisäksi kunnan strategisen yleiskaavan (Ramboll 2012) tavoitteena tulee olla mm rakennetun kulttuuriympäristön ja toteutuneen hyvän elinympäristön arvojen vaaliminen.

KUVA 35: Keskustan asemakaava ja laajennusalueet -luontoselvitysalueen kartta merkintöineen.

Enonkoski kuuluu Savonlinnan seutukuntaan sekä Etelä-Savon maakuntaan. Taajama sijaitsee Ylä-Enonvesi -järven pohjoisrannalla. Kyseinen järvi kuuluu Vuoksen vesistöön, josta vesi virtaa Enonkosken kautta Saimaan Ala - Enonveteen. Ylä - Enonveden vedenkorkeutta säännöstellään.

Ihmisten vapaa-ajan lisääntyessä on viimeisten vuosikymmenien aikana alettu panna yhä enemmän painoa elinympäristön viihtyvyys- ja esteettisyysnäkökohdille. Tämä on vähitellen heijastu-

massa myös suunnitteluun, jossa pyritään aikaisempaa enemmän ottamaan huomioon paikkakunnan ominaispiirteet: sen luontoon, kulttuurihistoriaan ja maisemiin liittyvät arvot. Tämänkin työn toisena tavoitteena on tuoda esiin kirkonkylän kauniita näkymäsuuntia tai näkymäalueita. Vaikka taajamarakenteen tiivistymistä sinällään on pidettävä työnteisenä kehityssuuntana, tulee kuitenkin maankäytön suunnittelussa kiinnittää huomiota myös taajamarakenteen sisälle ja reunoilla sijaisevien rakentamattomien alueiden merkitykseen osana asuinviihtyvyyttä.

4.3.2 Tavoitteet ja tutkimusmenetelmät

Luontoselvitys toteutettiin maastotöiden osalta kesäkuun 3. päivänä 2014.

Maastoinventoinnissa huomio kiinnitettiin asemakaava-alueen kasvillisuuteen, geomorfologiaan ja maisemakuvaan. Päähuomio maastossa kiinnitettiin ns. lakikohteiden esiintymiseen ja myös muiden, huomioarvoisten luontotyyppien ja lajiston, esiintymiseen suunnittelualueella. Selvityksen perusteella on arvioitu hankkeen vaikutuksia ja annettu suosituksia tulevan uudisrakentamisen sijoitteluun. Luontoselvitys toteutettiin käytännössä siten, että asemakaava-alue käveltiin kokonaisuudessaan; ensiksi alueen eteläosa, sitten keskusta-alue ja viimeiseksi itäosa. Inventoinnissa käytettiin apuna sanelukonetta, muistikirjaa, kasviopasta, kiikaria, karttoja ja ilmakuvia. Inventoinnin tulokset on kerätty sanalliseksi raportiksi ja kartalliseksi esitykseksi.

Tunnetut ja maastotyössä löydetyt arvokkaat ja huomionarvoiset kohteet arvoitettiin luontoarvojen perusteella. Kaikkiaan luontoselvityksessä nostettiin esiin neljä huomionarvoista kohdetta. Kohteiden arvotuskriteereinä käytetään kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta, luonnon monimuotoisuutta lajitasolla sekä kohteen toiminnallista merkitystä keskusta-alueella.

Kartoitusalueesta on laadittu joitain kasvilajikuvauksia, jotta saatiin yksityiskohtaisempi käsitys ko. alueen lajistosta ja sen vaihtelusta. Metsien luonnontilaisuutta arvioitaessa huomioitiin metsän metsähoidollinen tila, lahopuujatkuvuus ja lahopuun määrä sekä elävän puuston rakenne ja puulajisuhteet. Erityisesti huomioitiin lehtipuuston määrää.

Kasvilajien yleisyyttä arvioitiin erällä alueilla seuraavasti kuusiportaisella asteikolla, jossa:

- 1 = yksittäinen havainto kasvilajista
- 2 = kasvia kasvaa niukasti siellä täällä
- 3 = kasvia niukasti jokseenkin koko näytealalla
- 4 = kasvia on runsaasti koko alalla, mutta ei laajaa, yhtenäistä kasvustoa (peittävyys 10–50 %)
- 5 = kasvilaji esiintyy massalajina (peittävyys 50–75 %)
- 6 = kasvilaji esiintyy erittäin runsaana massalajina (peittävyys yli 75 %)

Vesikasvien, heinien ja sarojen kohdalla saattaa esiintyä puutteita. Maastossa ei systemaattisesti havainnoitu nilviäis-, hyönteis-, sieni – tai jäkälälajistoa. Myöskään alueen eläimistöä ei inventoitu systemaattisesti.

4.3.3 Geologia ja geomorfologia

Enonkosken taajama-alueen topografia on korkeussuhteiltaan melko tasainen. Suurimmat relaatiiviset korkeuserot ovat Pirttiniemellä, jossa Lipinvuori, Liisanvuori ja Pirttilahden puolen kallioselänne aikaansaavat melko suuria relaatiivisia korkeuseroja. Suurimmat korkeuserot Ylä-Enonveden pintaan ovat 30 m luokkaa, ja täten Pirttiniemeä voidaan kutsua jyrkäksi mäkimäaksi. Muualla asemakaava-alueella korkeuserot ovat vähäisempiä; ne jäävät noin 10 - 15 m tasolle ja täten relaatiivisilta korkeuseroiltaan muuta aluetta voidaan kutsua kankaremaaksi tai loivaksi mäkimäaksi. Sahavuoren rinnealueet ulottuvat suunnittelualueen luoteisreunaan ja täällä on myös paikoin jyrkäksi mäkimäaksi luokiteltavaa aluetta (korkeuserot jopa 30 m luokkaa).

Kuvat 36 ja 37. Vasemmalla selännealuetta Pirttiniemen Pirttilahden puolella. Korkeuserot ovat melko isoja. Oikealla Hyypiänniemeeseen johtavan tien pohjoispuolen mäntyvaltaista rinnealuetta (kuva laajennusalueelta), jossa myös korkeuserot ovat 10-15 m luokkaa.

Varsinaisia geomorfologisia muodostumia ei alueella esiinny. Mainitut kallioselänteet ovat kallioselänteitä, joiden rinnealueet ovat moreenia, ja ne voitaneen luokitella drumliineiksi. Alueella vallitsee selvä kaakko-luode suuntaus, mikä indikoi samalla viimeisimmän jäätiköitymisen suuntaan. Glasifluvialista ainesta ei suunnittelualueella esiinny - ei ainakaan laajasti. Pirttiniemellä kyllä lienee myös glasifluvialista aineista (ks. kuva 36). Sahalammen ja Ylä - Enonveden välisen uoman varrella lienee jokitoiminnan myötä syntyneitä fluviaalisia kerrostumia, mutta varmuutta niistä ei ole. On myös mahdollista, että RKTL:n kalanviljelylaitoksen ja sen eteläpuolisella alueella on ainakin osittain lajittuneita aineksia.

Soistunutta maaperää eli eloperäisiä aineksia ei suunnittelualueella esiinny. Keskustan ydinalueilla on laajoja alueita, joilla on täyttömaata ja täyttömaan ja alkuperäisen maalajin (moreeni) yhdistelmiä (ks. kuva 38).

Kuva 38. Urheilutalolta kohti Liisanvuorta. Keskustassa on runsaasti täyttömaata. Talon takana on pieniä jäänteitä alueen aikaisemmista metsistä.

4.3.4 Vesistöt ja vesialueet

Keskustan lähialueella on kaksi isoa vesialuetta: Sahalampi ja Ylä - Enonvesi ja niitä yhdistävä uoma. Järven pinta-ala on 11,86 neliökilometriä, ja se on pinta-alaltaan Suomen 268. suurin järvi. Ylä-Enonvesi on noin +81 mpy, sen lasku-uomana toimiva taajaman halki virtaava koski ja Sahalampi, jotka laskevat Lato-selän kautta Suur-Saimaan Enonveteen noin +75 mpy. Ylä-Enonvedestä otetaan vettä Saimaan kalantutkimus- ja vesiviljelylaitoksen tarpeisiin 750 l/s. Järven vedenkorkeutta säännöstellään padolla kalanviljelyn tarpeisiin, ja vesi johdetaan laitokselle tätä tarkoitusta varten rakennettua tunnelia pitkin. Sahalampi on paikoin selvästi rehevöitynyt. Sahalamassa veden vaihtuvuus on suhteellisen huonoa. Ylä-Enonveden säätelyportti mahdollistaa tarvittaessa veden juoksuksen Sahalampeen. Juoksutusta ei nykyisin juuri tehdä vesivilje-

ylaitoksen runsaan veden oton takia. Yleisesti voidaan kuitenkin sanoa, että keskustaa ympäröivien vesialueiden vedenlaatu on hyvä. Keskustan alueella ei ole ainakaan käytössä olevia pohjavesialueita.

Kuvat 39 ja 40. Vasemmalla näkymä Kirkkotieltä kohti rantaa. Rannan kasvillisuutta on harvennettu. Oikealla Vanhan myllyn aluetta opastuskeskuksen tuntumassa. Miljöö on kauniisti hoidettua puistomaista aluetta.

4.3.5 Kasvillisuus

Enonkosken taajama kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Alueelle on tyypillistä vaihteleva topografia ja mosaiikkimainen metsäkuva. Metsät pyrkivät peittämään maan kautaltaan. Kallioisilla paikoilla kasvaa valoisia männiköitä, ja kallioiden välisissä notkelmissa tuoreita ja lehtomaisia kankaita sekä reheviä korpia. Mänty ja kuusi ovat vallitsevia puulajeja, mutta sekapuuna on runsaasti myös lehtipuita. Kuivahkoilla kankailla kasvaa vallitsevien lajien mustikan ja puolukan lisäksi kanervaa, variksenmarjaa ja riidenliekoa. Kuivahkoilta kankailta löytyy myös valkolehdokkia, maariankämmeekkää, kirkiruohoa ja talvikkia.

Taajaman metsäalueille tavanomaisin metsätyyppi on mustikkatyyppi (MT). Toiseksi yleisin metsätyyppi on puolukkatyyppin kuivahkot kangasmetsät (VT). Yleisimmät puulajit ovat mänty, kuusi, koivu ja harmaaleppä. Karuimpia alueita (Pirttiniemi) ja harjujen kenttäkerroksen lajit ovat kanerva ja puolukka. Metsät ovat pääasiassa nuoria, ja niitä on vuosisatojen kuluessa hakattu runsaasti ja taajama-alueella ihmistoiminnan vaikutuksen myötä kasvillisuus on voimakkaasti muuntunut ja laajasti hävinnyt asutuksen leviämisen myötä ja metsätyyppiluokitus on monin paikoin kyseenalainen. Taajama-alue ja Sahalammen rannat ovat lehtipuuvaltaista aluetta. Asutuksen ja pihapiirien vaikutuksesta kulttuuriperäinen kasvillisuus on yleistä ja sekoittuu tavanomaiseen mänty-kuusi kankaaseen. Taajamassa kasvaa mm. runsaasti mm. vaahteroita, puutarhojen erilaisia pensaita ja muita kulttuurikasveja (ks. esim. kuva 41). Luonnontilaisia metsiä on keskustan asemakaavan laajennusalueilla ja mm Leirimajan alueella.

4.3.6 Luontoselvityksen tulokset

Keskusta-alueen asemakaava-alueen inventointi aloitettiin etelästä Pirttiniementien ja maantien 471 (Enonkoskentien) risteyksestä. Tien lähellä on pieni moreenikumpare, jossa mustikka-puolukkatyyppin tuoreehkoa kangasta (Ollintie). Maapuita tai pystypökölöitä ei esiinny lainkaan. Kenttäkerros on heinittynyttä: kenttäkerroksen lajistossa esiintyvät mm nurmirölli, timotei, metsäkastikka, siniheinä ja punanata. lisäksi kumpareen reunavyöhykkeessä esiintyy kulttuurisuosioita kuten niittyleinikki, poimulehti (sp.), piharatamo, koiranputki, syysmaitiainen jne. (ks. kuva 41).

Kuva 41. Rehevää sekapuuta kasvava kumpare Pirttiniementien alussa. Kenttäkerros on heinittynyt. Puusto on verraten nuorta.

Kun siirrytään edelleen kohti niemen kärkeä urheilutalon ohitse, ilmaantuu kulkusuuntaan nähdessä oikealle puolelle tien läheisyyteen rivitaloja. Vielä pohjoisempana tullaan alueelle, jossa olemassa oleva asutus ulottuu rantaan asti. Kasvillisuus on tällä osalla rantaa hyvin tavanomaista ihmistoiminnan vaikutuksen alaista talousmetsää ja puolikulttuurilajistoa. Säilynyt metsäkasvillisuus talojen välissä ja reunoilla on lähinnä yksittäisiä mäntyjä ja kenttäkerros on heinittynyt. Pihapiirit ovat nurmikolla. Ylimmät alueet ovat harvaa männikköä.

Liisanvuoren rinnealueen yläosat ovat karukkomännikköä. Liisanvuoren rinteillä kulkee kuntopolkuja. Vuoren alaosassa on metsäkasvillisuus luokiteltavissa tuoreemmaksi. Ihmistoiminnan vaikutus ilmenee myös täällä. Alempana Pirttilahden puolella tien ja asutuksen välissä on mustikka – puolukka tyyppin tuoreehkoa kangasta. Lisäksi kenttäkerroksessa esiintyy mm. metsätähteä, metsäälvejuurta, vadelmaa, oravanmarjaa ja käenkaalta. Paikoin on lajisto vähän edellistä karumpaakin. Maapuita tai pystypötkelöitä ei esiinny lainkaan.

Kuvat 42 ja 43. Vasemmalla kuva kohti Liisanvuorta. Puusto on harvennettua mäntyvaltaista kangasta. Oikealla samoilta kohdin Pirttilahden puolesta rantaa.

Liisanvuoren puolella on rinteessä kuusta, pihlajaa ja koivua (ks. kuva 45). Oikealla puolella (Pirttilahden puoli niemeä) on hoidettuja pihapiirejä ja lajisto on kulttuurivaikutteista lajistoa. Oikealla puolella Pirttilahden tietä on pieniä painanteita, joissa on kuusivaltaista puustoa ja kenttäkerros on mustikan dominoivaa. Kun kuljetaan Pirttilahden rantaa pitkin, on rannassa veneiden säilytyspaikka ja sen ympäristössä on joutomaata ja täten kulttuurivaikutteista lajistoa; mesiangervo, nurmirölli, timotei, koiranheinä, kissankello, hiirenvirna, niittyhumala, poimulehti (sp.), lemmikki, koiranputki, maitohorsma ja eri apilalajit (ks. kuva 44).

Kuvat 44 ja 45. Vasemmalla Pirttilahden puolesta niittyaista lajistoa läheltä veneiden säilytyspaikka. Oikealla Liisanvuoren rinnealuetta. Kuvan kohdassa Pirttilahdentie tekee loivan mutkan.

Kun edelleen kuljetaan kohti Pirttiniemen kärkeä, komea mäntyvaltainen ympäristöstään erottuva kallioselänne ilmaantuu tien oikealle puolelle asutuksen jälkeen. Kasvillisuus on tien lähellä sekapuustoista tuoretta kangasta ja kenttäkerroksessa esiintyy mm lillukkaa, mustikkaa, metsätähtiä, vadelmaa, metsäalvejuurta, käenkaalta jne.

Kun nouseaan mainittua rinnettä ylöspäin, ilmaantuu lisäksi em. lajistoon kielo ja metsäkastikka ja myös mäntyä tulee jonkin verran korvaten kuusta. Selänteen yläosat ovat tasaikäistä kuivahkoa mäntykangasta. Lajistossa esiintyy mm mustikka, metsäalvejuuri, lillukka, metsätähti, käenkaali, vanamo jne. Maapuita tai pystypötkelöitä ei esiinny lainkaan. Alemmat rinnealueet ovat kuusivaltaista tuoretta kangasta, jossa mustikka on ehdoton kenttäkerroksen valtalaji.

Tien vasemmalla puolella (Liisanvuoren puoli) on rakentamatonta, jossa kasvaa kuusi-koivu sekapuustoa, joka ylempänä topografiaa muuntuu mäntyvaltaiseksi (kun ylitetään pururata, ks. kuva 46). Samalla mustikka vaihtuu puolukkaan kenttäkerroksen valtalajina. Maapuita tai pystypötkelöitä ei esiinny vaan puusto on melko tasaikäistä talousmetsää. Aluetta on kasvatettu ulkoilumetsänä.

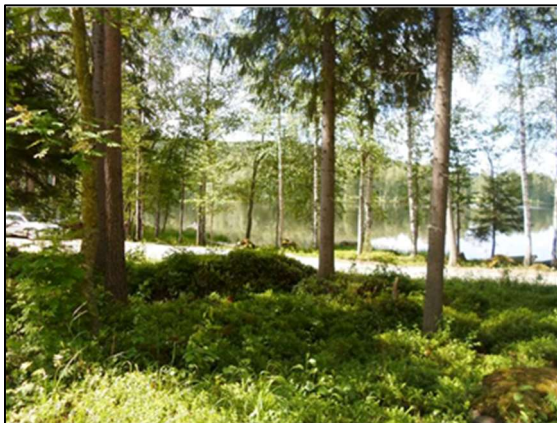
Kuvat 46 ja 47. Vasemmalla Liisanvuoren ulkoilualueen lakialueen tasaikäistä männikköä. Oikealla ylikulkusillan eteläpuolista aluetta.

Kuvat 48 ja 49. Vasemmalla tasaikäistä nuorta mäntyvaltaista kangasta Välttien pohjoispuolelta. Oikealla Välttie Pirttiniementien ylikululta nähtynä. Säilynyt puusto on tasaikäistä mäntykangasta. Tonteilla lajisto on usein monipuolisempaa.

Koluvuorella on niemen kärkeen tien reunaan kasattu isoja siirtolohkareita (ks. kuva). Kun edelleen kuljetaan kohti Pirttiniemen kärkeä, on eteläpuolella tietä kasvillisuus kuusi - mänty seka-kangasta. Vasemmalle tiestä ilmaantuu laaja omakotitaloalue katuverkostoineen (Välttie-Kaaritie-Rantatie; ks. kuva), jossa on hoidettuja pihapiirejä. Rakentamattomilla alueilla kasvillisuus on mäntyvaltaista tuoretta tai pienialaisesti myös tuoreehkoa kangasta ja jos kalliopinta on lähellä, on pohjakerroksessa jopa jäkälää ja tällöin mänty dominoi puustossa. Muuten mustikka ja puolukka dominoivat kenttäkerroksessa. Näiden ohella esiintyy puolikulkuuri heinälajistoa tonttien rajavyöhykkeillä. Lisäksi esiintyy mm rätvänää, lillukkaa, sananjalkaa, poimulehteä, nurmirölliä, timoteitä, hietakastikkaa jne.

Kaaritien alussa on uutta asutusta ja säilynyt puusto on tasaikäistä männikköä. Säilynyt ja raivaamaton puusto tonttien reunoilla on mänty- tai - kuusi sekapuustoa. Puusto on kauttaaltaan talousmetsää; iältään tasaikäistä ja maapuita tai pystypötkkelöitä ei esiinny lainkaan. Välttien alueella säilynyt metsäkasvillisuus on edellä kuvatun kaltaista tasaikäistä kuivahkoa mäntykangasta. Mustikka ja puolukka, paikoin jopa kanerva vallitsevat kenttäkerroksessa. Maapuita tai pystypötkkelöitä ei ole.

Kuva 50. Rantatien säilynyttä harvennettua kuusivaltaista kangasta.

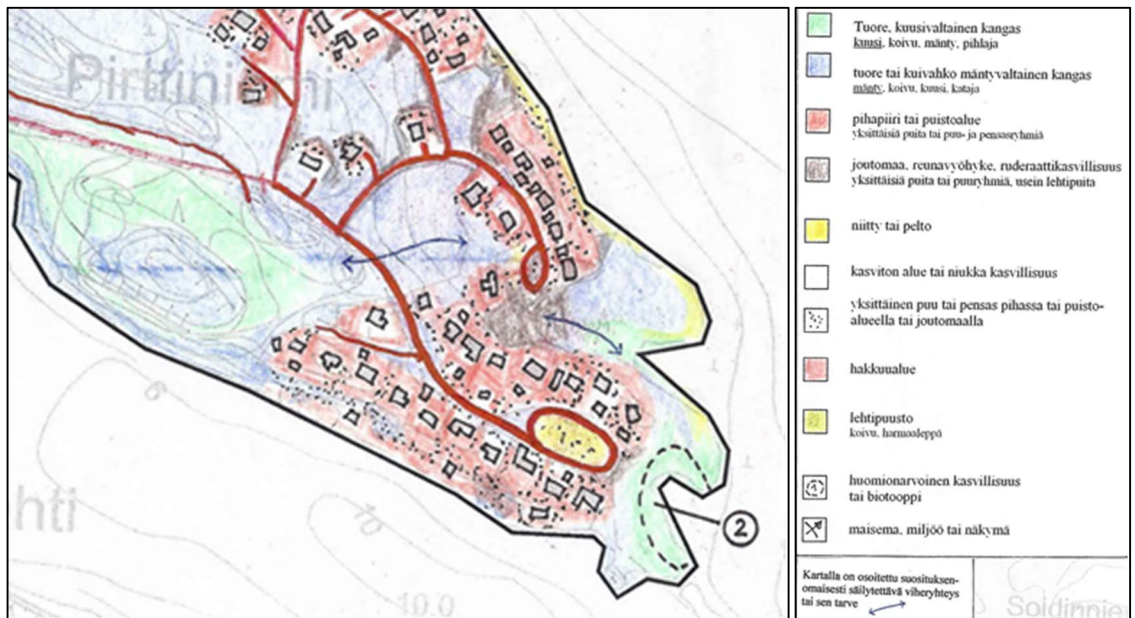
Kevyenliikenteen ylikulun kohdalla, Pirttilahden puolella, on rinnealue hieman kuusivaltaista tuoretta kangasta. Puusto on tasaikäistä kuusta. Maapuita tai pystypötkkelöitä ei esiinny. Jonkin verran esiintyy nuorta (käsivarren vahvuista) pihlajaa ja paikoin myös koivua. Kun nousee ylemmäs kohti Pirttilahtea ja kartallakin näkyvää kallioselännettä, kuusi vaihtuu männyksi ja kenttä- ja pohjakerroksen lajisto viittaa kuivaan kangasmetsään. Puusto on harvennettua. Kuntopolku kulkee rannan suuntaisesti (ks. kuva 47).

Selänteeltä avautuvat komeat näkymät lahdelle. Mustikka, kanerva, puolukka ja jäkälät muodostavat kenttä- ja pohjakerroksen valtalajiston. Kuntopolkuja kulkee useita rannan tuntumassa.

Pirttiniemen kärkialue (luontokohde 2), käänntöpaikan itä-kaakkoispuolella, on jo aika lailla rakennettua omakotitaloaluetta. Niemen rakentamaton kärkialue on kapealti verraten rehevää, rantalehtomaista kasvillisuutta. Vyöhykkeen takana se muuntuu tuoreeksi kankaaksi, jossa esiintyy mäntyä ja kuusta sekapuuna. Ihmistoiminnan vaikutus ilmenee mm. vadelman ja mesiangervon sekä maitohorsman runsautena mainitulla vyöhykkeellä. Etäämpänä rantaviivasta on lajisto selvemmin tuoretta kuusikangasta, jossa kuusi dominoi ja mäntyä ja koivua on sekapuuna. Niemen kärjessä olevien käänntöpaikkojen välissä on myös säilynyt alkuperäistä kuusivaltaista sekapuustoa (ks. kuvat 51 ja 52).

Kuvat 51 ja 52 Vasemmalla ja oikealla Pirttiniemen kärkialueen rehevää lehtipuuvalltaista rantalehtoa.

Kuva 53. Luontokohde 2, Pirttiniemen kärkialue. Luontokohdekarttakuvien merkintöjen selitykset.

Kaaritien ympäristössä on asutusta, ja reunapuusto on mänty-koivukangasta siltä osin kuin se on säilynyt rakentamisen jälkeen. Hieman on myös kuusta sekapuuna etenkin Pirttiniemen päässä. Lähemmäksi Lipinvuorta kuljettaessa, mänty on käytännössä muodostaa puukerroksen. Maapuita tai pötkelöitä ei esiinny. Heinittyminen on edennyt aika pitkälle säilyneissä metsä-

löissä. Kaaritien päässä on kasvillisuus jo voimakkaasti muuntunutta. Pirttiniemen pohjoisrantaa, kun siirrytään pohjoiseen Rantatietä pitkin, on asutusta molemmin puolin tietä ja kasvillisuus on tasaikäistä mänty-koivu sekapuustoa.

Urheilutalon jälkeen inventoitiin koulun terveyskeskuksen, puhdistamon ja kirkon aluetta. Koulun kohdalla on jääkiekkokenttä. Alueen säilynyt puusto ja muu kasvillisuus ovat lähinnä yksittäisiä puita ja keto- tai nurmikkoalueiden kulttuurilajistoa. Pihapiirien lajisto on kuitenkin melko monimuotoista. Tonttien reunapuusto on kookastakin mäntyä kasvavaa. Paikoin on myös koivua ja kuusta kapeina kaistaleina. Kun kuljetaan puhdistamon suuntaan Liisanlahdelle, on lähellä uimaranta. Sen ympäristössä rannassa on komeaa harmaa- ja tervaleppää, jota on harvennettu ja kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti mesiangervoa (ks. kuva 40 edellä). Liisanvuori nousee jyrkästi tieltä ja puusto on verraten järeää.

Kunnan virastojen ja terveyskeskuksen alue (Kirkkotien miljöö) on maisemakavaltaan aika kaunis. Terveystalon ympäristössä (koulu vasemmalla) on pitäjän museo (vanha aitta) ja kirkko, jonka kirkkomaalla on komeita kuusia. Kirjaston ympäristö muodostaa edellä mainittujen rakennusten kanssa kauniin kokonaisuuden. Luonnontilaista kasvillisuutta ei ole ja aluetta on hoidettu puistomaisesti. Muutamia komeita Lehmuksia ja vaahteraa kasvaa kirkonmäen alueella ja paikoin on kenttäkerros hieman ketomainen, mikä sopii hyvin kirkon ympäristöön.

Kuvat 54 ja 55. Kirkkotien miljöötä. Pitäjän museo ja kirjastorakennus. Kirkon ympäristö on maisemakavaltaan kaunis, joskin kasvillisuutta on verraten niukalti.

Seuraavaksi inventoitiin kunnanviraston alueen ympäristö (mäntyä kasvava rinne lähellä). Viraston takana on harvaa mäntyä kasvava rinne, jossa kenttäkerros on voimakkaasti heinittynyttä. Edelleen kun kuljetaan ohi UPM:n ja OP:n talon, jonka takana oleva parkkipaikalta alkava rinne on (kohti urheilukenttää) melkoisen reheväkasvuista kulttuurilajistoa. Parkkialueen takana rinneessä on runsaasti puutarhakarkulaisia; pihasyreeniä (sp), angervoa (sp.) ja kookasta tavallista lehtipuustoa (vaahteraa, koivua, pihlajaa, harmaaleppää, tuomea). Muutama omenapuukin taitaa olla (ks. kuva 56).

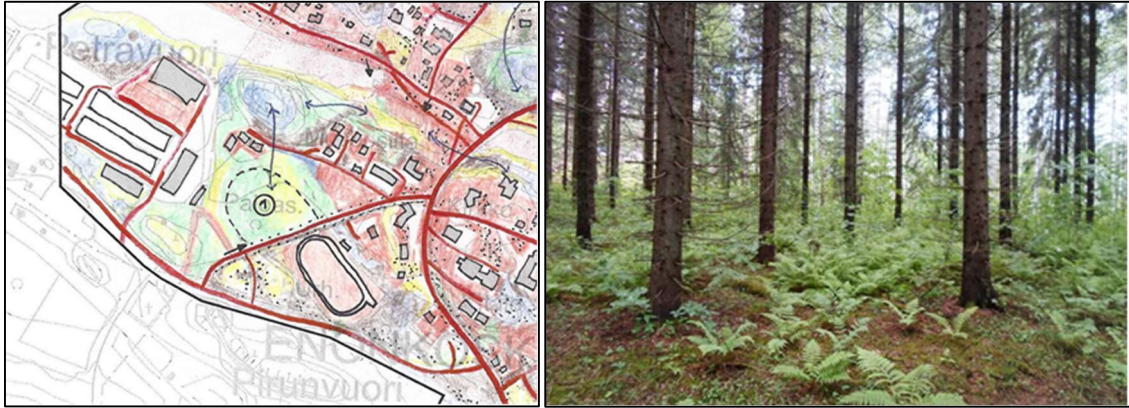
Kuva 56. Rehevää rinnealuetta urheilukentän ja OP:n talon välissä (Enonkoskentie).

Laasalantien vieressä kulkee sähkölinja ja keskustan **laajennusalue** on harvaa kuusta kasvavaa aluetta. Ennen tierakentamista se on ollut yhteydessä Laasalantien eteläpuolen rinnekuusikkoon. Mustikka dominoi täällä kenttäkerrosta. Urheilukentän kohdalla on puustoa voimakkaasti harvennettu. Tien ja urheilukentän välissä on laajasti mesiangervoa ja jonkin verran puitakin kasvava idästä katsoen ensin kuusta ja nuorta lehtipuuta ja sitten harvaa koivikkoa. Se päättyy laajaan joutomaa-alueeseen urheilukentän länsipuolelle. Kasvillisuus on ennen joutomaata rehevää: puna-ailakkia, niittyleinikkiä, karhunputkea, suoputkea, mesiangervoa jne. on tien ja urheilukentän välissä. Mainittu laajennusalue (urheilukentän pohjoispään länsipuoli) on ilmeisesti vanha varastokenttä (ks. kuvat 57 ja 58) ja kasvillisuus on kauttaaltaan ihmistoiminnan muovaamaa. Maassa on paikoin öljyläikkä.

Kuvat 57 ja 58. Vasemmalla kuva urheilukentän pohjoispäästä ja oikealla urheilukentän eteläpäästä. Kasvillisuus on voimakkaasti ihmistoiminnan muovaamaa kulttuurilajistoa.

Kasvillisuudeltaan huomattavasti kiintoisampi alue sijaitsee urheilukentän pohjoispään vieritse kulkevan kevyenliikenteen väylän pohjoispuolella sijaitseva rakentamaton alue, jossa Urheilukentäntien reunassa kasvaa kookkaita ja maisemallisesti edustavia lehtikuusia (**luontokohde 1**). Alueen kasvillisuus (aluetta rajoittaa etelässä mainittu väylä, lännessä ja luoteessa RKTL ja idässä ja koillisessa olemassa oleva asutus ja paloasema) on muutenkin huomioimisen arvoista. Lajistossa on mm särmäkuismaa, rätvänää, metsälauhaa, viinimarjaa (sp.), puna-ailakkia, poimulehteä (sp.), lillukkaa ja metsätähteä. Lehtikuusen ohella on alueella joitain pihtoja (Abies), joiden tarkempi määrittely ei oikein onnistunut. Kuitenkin runsaimmin esiintyy tavanomaista metsäkuusta. Puusto on kauttaaltaan aika järeää. Lehtipuuston määrä on vähäinen, ainoastaan metsäalueen reunoilla sitä esiintyy jonkin verran.

Kuva 59. Luontokohde numero 1, urheilukentän pohjoispuolinen alue, (vasen kuva, luontokohde kuvassa melko keskellä). Kuva 60. Urheilukentäntien pohjoispuolen komeaa kuusikkoa. Joukossa on myös Abies -lajeja.

Karvilantien risteyksessä (lienee suunnittelualan ulkopuolella) on rinnealueen kasvillisuus melko kookasta sekapuustoa. Kun tätä Laasalantietä jatketaan kohti suunnittelualan luoteisreunaa, on tien pohjoispuolella RKTL:n tutkimusasema, jonka alueelle ei inventoinnin yhteydessä menty.

Seuraavaksi inventoitiin ekopisteen aluetta (hoitokoti Iltasadun takana) ja Kalastajantien ympäristöä: alue on aika rujan näköinen; edellä mainittu RKTL:n metsäalueen reunaa on jonkin verran vaurioitettu. Sen sijaan Museosillan ympäristö on maisemakuvallisesti kaunista kylämaisemaa, jossa olemassa oleva kasvillisuus on puistomaista ja hoidettua (mm. isoja vaahteroita).

Kuva 61. Kalastajantien reunaa. Taustalla edellä mainittu kuusikko (ks. kuva 61).

Kun kuljetaan Museosillan jälkeen vasemmalle ohi opastuskeskuksen, säilyy maisemakuva Sahalammen ja Ylä-Enonveden välisellä alueella kauniina puistomaisesti hoidettuna alueena. Louhelantien risteyksen alueella on uudehkoa asutusta ja asutuksen ulkopuolinen säilynyt puusto ja muu kasvillisuus ovat kulttuurivaikutteista. Mänty-koivu muodostavat puukerroksen valtalajit. Tonttien väliin on jäänyt melko paljon metsäkasvillisuutta. Se on lähinnä mäntyvaltaista tuoretta tai kuivahkoa kangasta. Metsäalueet ovat käsiteltyjä ja maapuita tai pystypötkelöitä tahi lehti-puustoa ei esiinny juuri laisinkaan.

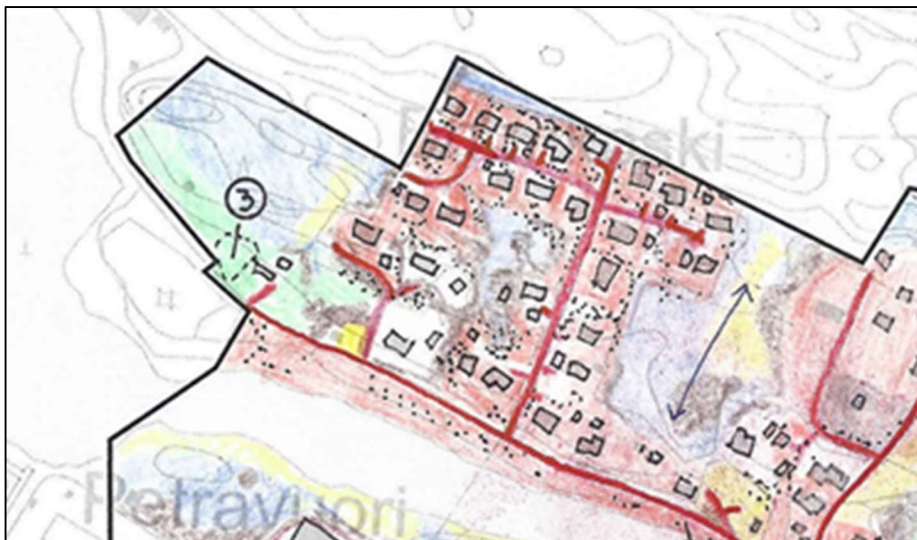
Opastuskeskuksen luoteispuolella Sahalammin puolella on alue puistomaista. Pientaloasutusta on Hyypiänniemeeseen johtavan tien pohjoispuolella. Nahkurinkujan kohdalla on säilynyt puusto edellä kuvatun kaltaista. Kujan länsipuolella on pieni niittymäinen alue (vastapäätä Sahalammin matonpesualueetta), jossa on monipuolisesti rehevää niittymäistä lajistoa. Myös muutamia vaahteroita esiintyy. Niityn takana on harvahkoa mäntyvaltaista sekapuustoa ja vielä pohjoisempaa pihapiirejä.

Kuvat 62 ja 63. Opastuskeskuksen ja vanhan myllyn lähialuetta.

Kuvat 64 ja 65. Vasemmalla kaunis niittymäinen alue Nahkurinkujan alussa. Oikealla kuva laajennusalueen kaava-alueetta. Rinteen kasvillisuus on mänty-kuusi sekapuustoa. Taustalla näkyvän talon lähellä on muusta ympäristöstä erottuva rehevä painanne.

Kuva 66. Luontokohde numero 3, pieni rehevä painanne.

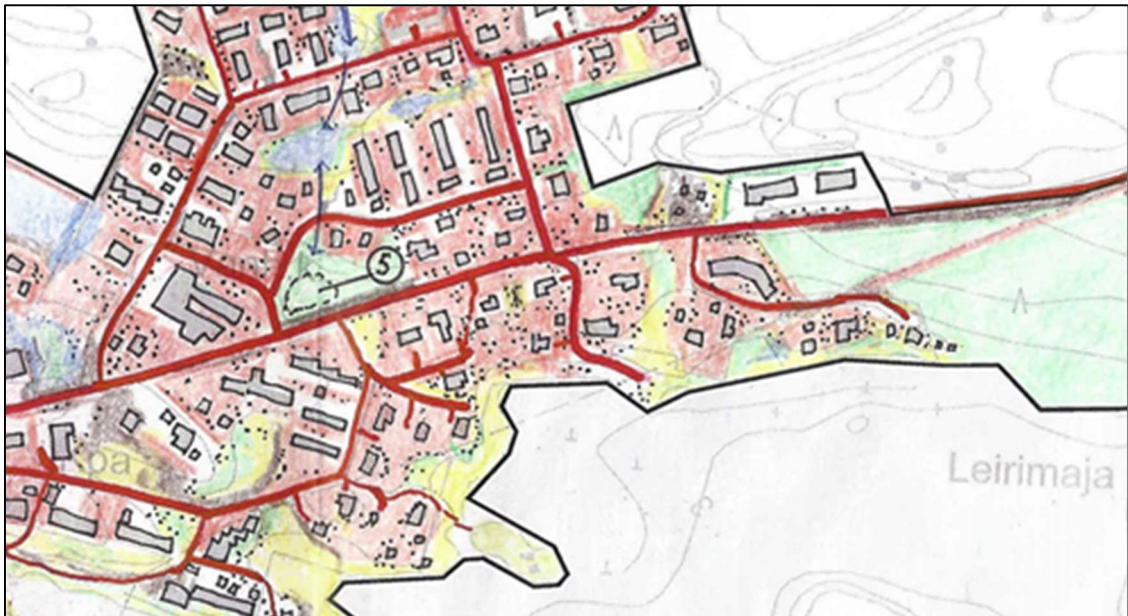
Mainitun niityn länsipuolella on pihapiiri, jonka takana ylempänä rinteessä on kookasta mäntyä ja koivua. Näiden ohella on nuorempa sekapuuna harmaaleppää ja pihlajaa ja hieman ylempänä rinteessä myös kuusta. Maapuita tai pystykeloja ei ole (ks. kuva 64 ja 65). Mainitun talon lähellä on kasvillisuus hieman muuta rehevämpää **(luontokohde 3)**, erityisesti tässä mielessä

voidaan mainita vanhan hylätyn näköisen talon lähiympäristö. Vaikuttaa, että alueelta on joskus otettu maa-aineksia.

Hyypiänniemeeseen johtavan tien pohjoisen puolen rinteiden alaosassa on puustossa paikoin melko kookkaista kuusia iso kuusi. Kenttäkerroksessa mustikka ja vanamo dominoivat. Ylempänä rinteessä esiintyy myös puolukkaa ja metsälauhaa ja kanervaakin. Kuusi harvenee ja mänty ja koivu runsastuvat. Kenttäkerroksessa esiintyy mustikan ohella kielo, vanamo, metsämaitikka ja lillukka.

Seuraavassa vaiheessa inventoitiin Tervarannantien ympäristöä. Jäljelle jäänyt kasvillisuus on harvaa mänty- tai sekapuustoa. Kenttäkerros on alueella heinittynyttä puolikulttuurilajistoa (kuvat) ja Niemikujaa pitkin. Alueella on runsaasti rivitaloja ja alkuperäisestä kasvillisuudesta ei ole paljoa jäljellä. Kaupan lähellä on rehevä ryteikköinen alue (Niemikujan kohdalla).

Rinnetien alussa on rehevä rinne **(luontokohde 5)**, joka on kooltaan noin 40 x 40 m. Alueella on suoputkea, metsälalvejuurta, karhunputkea, lillukkaa, metsälauhaa, kieloa, metsätähteä, hiirenvirnaa, mansikkaa jne. Maapuita on muutamia ja puusto on aika järeää. Kun edetään rinnettä ylempäs (ks. kuva 69) muuntuu se vähän tavanomaisempaan suuntaan.

Kuva 67. Luontokohde numero 5, rehevä painanne. Kuvassa keskellä.

Kuvat 68 ja 69. Vasemmalla rehevää lehtomaista kangasta Rinnetien alussa. Oikealla tyypillistä uutta asuinalueita Metsätien ja Kuusitien risteyksestä. Luonnollinen kasvillisuus rajoittuu tonttien reuna-alueille.

Metsätien varrella on uudehkoa asutusta ja samoin Mäntysalontien ympäristössä. Näiden teiden läheisyydessä kasvillisuus on lähinnä pihapiirien kulttuurilajistoa ja luonnollinen mäntyvaltainen kangas on säilynyt vain pieninä rippeinä tonttien reunoilla tai välialueilla (ks. kuva 69).

Kun asutus päättyy, on Mäntysalontien molemmin puolin nuorta koivikkoa. Kun edelleen edetään kohti pohjoista, muuntuu kasvillisuus tuoreeksi kuusikankaaksi ja edelleen se muuntuu teollisuusalueen joutomaaksi, jolta puusto on raivattu. Alueen eteläosassa on tiheä verraten kookasta kuusta kasvava alue. Puusto on niin tiheää, että kenttäkerros uupuu paikka paikoin kokonaan. Missä se on säilynyt, niin lajistossa esiintyy mm. lillukka, käenkaali, oravanmarja ja metsälauha sekä mustikka. Kuusikon itäpuolella pohjoisessa tiehen rajoittuen näyttäisi olevan maaineksen täyttöalue, jolla puustoa ei ole ja kasvillisuus on täytöille tyypillistä heinälajistoa, maitohorsmaa ja mesiangervoa jne. Täytön itä- ja eteläpuolella on kasvillisuus kuusivaltaista sekakangasta. Kenttäkerros on tyypillinen tuoreelle kankaalle; mustikka, puolukka, lillukka, metsälauha, metsälvejuuri, metsäimarre, metsätähti jne. Maapuita tai pystypökölöitä ei esiinny. Nuorta lehtipuustoa esiintyy vähäisessä määrin. Kasvillisuus jatkuu samanlaisena aina sähkölinjalle asti ja olemassa olevaan asutukseen ja tiestöön asti.

Viimeiseksi tällä alueella inventoitiin laajennusalueen länsireuna (sinisen hallin länsipuolella) on aika järeää harvennettua kuusikkoa. Lehtipuustoa on aika vähän. Kenttäkerros on mustikan dominoivaa. Alueella tarkastettiin muutamia kuusia liito-oravan jälkien löytämiseksi, mutta merkkejä liito-oravasta ei löydetty.

Inventointia jatkettiin olemassa olevan teollisuusalueen eteläpuolella olevalta metsäalueelta. Alue on rinnettä, jolla on aika järeää kuusikkoa (**luontokohde 4**). Kenttäkerroksessa esiintyy mm. mustikka, lillukka, metsätähti, metsälvejuuri, käenkaali, metsäkastikka ja jopa näsiää löydettiin. Puusto on aika järeää etenkin lähellä halleja (erityisesti sinisen hallin takana). Kasvillisuus on paikoin jo lehtomaista. Alempana rinteessä, lähellä olemassa olevaa asutusta, on kasvillisuus edelleen kuusivaltaista tuoretta kangasta, joskaan ei enää lehtomaista ja heinälajistoa alkaa ilmaantua kenttäkerroksen lajivalikoimaan. Maapuita tai pystykeloja ei esiinny.

Kuvat 70 ja 71. Vasemmalla teollisuusaluetta kohti itää ja keskellä teollisuusalueen länsireunaa, josta alkaa järeä tuore kuusikangas. Alueelta etsittiin liito-oravan jätöksiä, mutta niitä ei löytynyt. Kuva 72. Oikealla, teollisuusalueen ja olemassa olevan pientaloalueen välissä on tuoretta kuusikangasta kasvava alue, jossa puusto on paikoin järeää.

Kuva 73. Luontokohde numero 4, teollisuusalueen kuusikko. Kuvan yläosassa.

Viimeisessä vaiheessa inventoitiin Leirimajantien, MT 471 ja olemassa olevan asutuksen rajaama sekä Ylä-Enonveden rajaama alue. Aluetta on aikaisemmin inventoitu Jaakko Pöyry Finlandin toimesta (2010). Kasvillisuus on pääosin kuusivaltaista tuoretta kuusi-sekapuustoa, jossa kuusen ohella esiintyy koivua, harmaaleppää ja pihlajaa. Maapuita tai pystykeloja ei esiinny, ainoastaan vesialueen läheisyydessä on niitä muutamia. Puusto erityisesti leirikeskukseen pihapiirin länsi- ja itäpuolella puolella on melko järeää varttunutta puustoa. Kenttäkerroksen lajisto on tavanomaista; mustikka on kenttäkerroksen valtalaji. Sen ohella esiintyy puolukkaa, metsälauhaa, nuokkukelmikkää, karhunputkea, kevätpiippoa, kultapiiskua, käenkaalta, vanamoja ja oravanmarjaa sekä kangasmaitikkaa ja jokunen lillukkakin. Mänty yleistyy, kun palataan pohjoisemmaksi kohti maantietä. Puustossa on joitain järeitä mäntyjä ja koivuja. Aivan rannassa kasvaa mäntyä, koivua ja tervaleppää. Ruovikko on rannassa noin 6-8 m leveä.

Linnusto

Metsälinnuston osalta lajisto vaikutti olevan aika tavanomaista taajamien lajistoa: punatulkku, sinitäinen, västäräkki, hömötiainen, laulurastas, peippo, töyhtötiainen, räkättirastas sekä varis. Kaikkiaan havaittiin yhdeksän lajia. Ranta-alueiden linnusto oli vähäinen, johtuen todennäköisesti myös osaksi epäedullisesta inventointiajankohdasta. Pirttiniemen kärjessä tehtiin havainnot telkistä ja tavista sekä sinisorsasta. Sahalammin ja Ylä-Enonveden välisessä uomassa havaittiin lisäksi kalastelevia nauru- ja harmaalokkeja.

4.3.7 Suojelualueet, suojeluohjelmat ja Natura 2000-verkosto

Suunnittelualueella ei ole perustettuja suojelualueita, valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuuluvia tai alueellisissa luontoinventoinneissa mainittuja alueita.

4.3.8 Luonnonsuojelu-, vesi- ja metsälain mukaiset kohteet

Luonnonsuojelulain 29 §:ssä on lueteltu 9 luontotyyppiä, joiden luonnontilaisia tai luonnontilaiseen verrattavia kohteita ei saa muuttaa niin, että niiden ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu. Suojeltuja luontotyyppejä ovat:

- Luontaisesti syntyneet, merkittävilta osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt
- Pähkinäpensaslehdot

- Tervaleppäkorvet
- Luonnontilaiset hiekkarannat
- Merenrantaniityt
- Puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset dyynit
- Katajakedot
- Lehdesniityt
- Avointa maisemaa hallitsevat suuret puut ja puuryhmät

Suunnittelualueella ei ole LSL tarkoittamia elinympäristöjä.

Metsälain 10 § velvoittaa säilyttämään arvokkaita elinympäristöjä, jos ne ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia sekä ympäristöstään selvästi erottuvia. Niitä koskevat hoito- ja käyttötoimenpiteet tulee tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Tällaiset elinympäristöt ovat yleensä pienialaisia. Metsälain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ovat:

- lähteet ja niiden lähiympäristöt
- purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen lähiympäristöt
- pienten lampien välittömät lähiympäristöt
- rehevät ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet
- metsäkortekorvet
- letot
- rehevät lehtolaikut
- pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla
- jyrkänteet, rotkot ja kurut
- hietikot
- kalliot, kivikot, louhikot
- vähäpuustoiset suot
- rantaluhdat

Suunnittelualueella ei ole luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia metsälain mukaisia kohteita

Vesilain muutoksen mukaan (1105/1996, 15a ja 17a §)

- alle hehtaarin suuruiset fladat
- kluuvijärvet ja lähteet
- muualla kuin Lapin läänissä enintään yhden hehtaarin suuruiset lammet, järvet ja vesistöä pienemmät uomat tulee säilyttää luonnontilaisena.

Alueella ei esiinny vesilain mukaisia kohteita.

METSO -ohjelmaan otetaan erityisesti seuraavia LUMO -elinympäristöjä:

- lehdot
- runsaslahopuustoiset kangasmetsät
- pienvesien lähimetsät
- puustoiset suot
- metsäluhdat ja tulvametsät
- harjujen paahdeympäristöt
- maankohoamisrannikon metsät
- puustoiset perinneympäristöt
- kalkkikallioiden metsät
- metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot

Suunnittelualueella ei ole Metso-ohjelman tarkoittamia elinympäristöjä.

Muut metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt mm Meriluoto ja Soinisen (1998) mukaan:

- vanhat havu- ja sekametsiköt
- vanhat lehtimetsiköt
- paisterinteet
- supat
- ruohoiset suot
- metsäniityt
- hakamaat

Suunnittelualueelta ei ole mainittuja huomionarvoisia metsäluonnon elinympäristöjä, mutta Nahkurinkujan pieni niitty (vanha pihapiiri) ansaitsee maininnan.

Uhanalaiset kasvillisuustyypit Raunio ja muut (2008) mukaan

Suunnittelualueelta ei löydetty uhanalaisuusarvioinnissa (Raunio ja muut 2008) mainittuja luontotyyppisiä.

4.3.9 Direktiivi- ja uhanalaislajisto

Maastokäynnillä pyrittiin kiinnittämään myös huomiota luonnonsuojelulaissa mainittujen eläinlajien esiintymiseen alueella sekä luontodirektiivin liitteiden II, IV ja V mahdollisen esiintymiseen alueella

- Uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien kasvilajien (LSL 46 § ja 47 §)
- esiintymät
- Uhanalaisten- ja erityisesti suojeltavien eliöeläinten (LSL 46 § ja 47 §) esiintymät
- Luontodirektiivin IV (a) tarkoittaminen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikat (LSL 49 §)

Uhanalaisiksi tai silmälläpidettäviksi luokitelluista lajeista on ilmaistu tekstissä myös vuoden 2000 uhanalaisluokituksen mukainen luokitus:

- CR = äärimmäisen uhanalaiset
- EN = erittäin uhanalaiset
- VU = vaarantuneet
- NT = silmälläpidettävät
- LC = runsaana esiintyvät

Taulukko 1: Maastossa havaitut suojelullisesti merkittävät lajit. DIR = Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteessä I mainittu laji, UHEX = Suomen uhanalaisuusluokituksessa mainittu laji, EVA = Suomen kansainvälinen erityisvastuulaji

	DIR	UHEX	EVA
ei lajeja			
Yhteensä			

Suunnittelualueelta ei löydetty uhanalaisuusluokituksen tai direktiivien mukaista lajistoa.

4.3.10 Suositukset

Luontoselvityksen perusteella on annettu joitain suosituksia alueella havaituista kohteista.

Kohde	Huomioitavaa maankäytössä
1. urheilukentän pohjoispuolinen metsäalue	Osin säilytettävää metsää
2. Pirttinimen kärkialue	Osin rehevää rantalehtomaista kasvillisuutta
3. laajennusalueen pieni rehevä painanne	Ei rakentamista
4. teollisuusalueen kuusikko	paikoin lehtomaista, ei rakentamista
5. rehevä painanne	VL-aluetta

Luontoselvityksessä ei tullut esiin sellaisia ympäristöön liittyviä arvoja, jotka edellyttäisivät luonnonsuojelualueen perustamista. Ihmistoiminnan vaikutus ilmenee lähes kauttaaltaan voimakkaana laajojen harvennushakkuiden kautta ja rakentamisen seurauksena. Esitetyt huomionarvoiset kohteet omaavat paikallista merkitystä ja niiden huomioimisessa on painotettu niiden merkitystä osana taajamarakennetta.

Rakentamisen voimakkaaseen rajoittamiseen ympäristösyistä ei ole tarvetta. Huomioitavana asiana rakennusten sijoittelussa tulisi kuitenkin huomioida, että pieniä, muutamankin puun muodostumaa aluetta ei tulisi isoloida muusta rakentamattomasta alueesta. Pienillä taajamametsälöillä ja puuryhmillä on virkistyksellistä merkitystä erityisesti erityisryhmille.

Suunnittelualueiden luokittelussa olemme käyttäneet jakoa viiteen luokkaan luontoarvojen perusteella. Luokkajako on jossain määrin subjektiivinen, mutta pyrkimyksenä on ollut huomioida luonnontilaisuutta, puuston ikärakennetta ja lajivalikoimaa, geomorfologiaa ja maisemakuvaa ja näiden yhteisvaikutusta.

Käytetyt luokat ovat:

arvoluokka 0: ympäristövaurioalueet, kasvillisuus tuhoutunut ainakin osittain

arvoluokka 1: tavanomainen maisema ja luonnonympäristö

arvoluokka 2: huomioitavia tai jokseenkin merkittäviä luontoarvoja (paikallinen taso)

arvoluokka 3: jokseenkin merkittäviä /merkittäviä luonto- tai maisema-arvoja (paikallinen-seudullinen taso)

arvoluokka 4: hyvin merkittäviä luontoarvoja (seudullinen – valtakunnallinen taso)

Mainitut viisi (5) aluetta voidaan sijoittaa arvoluokkaan 2 (paikallisesti huomioitavia luontoarvoja). Lisäksi tekstissä on mainittu kaksi maisemallista kokonaisuutta, joilla, kulttuurihistoriallisen merkityksen ohella on myös kaupunkiluontoon liittyviä arvoja (ks. teksti Maisema edellä). Muilta osin suunnittelualue sisältyy arvoluokkaan 1; (tavanomainen taajamanympäristö). Myöskään pysyviä maisema- tai luontovaurioalueita ei esiinny.

Ympäristövaikutukset

Alueen lähiympäristössä on nykyisellään runsaasti loma- ja pysyvää asutusta ja ihmistoiminnan vaikutus näkyy kauttaaltaan alueen luonnossa. Kaavassa osoitettava lisärakentaminen ei nykytilanteeseen nähden aiheuta haitallisia ympäristövaikutuksia, mikäli tekstissä mainituille alueille kyetään rakentamista välttämään.

5 Asemakaavan tavoitteet

5.1 Yleistä

Asemakaavaa tarvitaan yleiskaavassa määriteltyjen taajama-alueiden maankäytön yksityiskoh-
taiseen järjestämiseen, rakentamiseen ja kehittämiseen.

Suunnittelussa on tärkeää vuorovaikutteisuus ja avoimuus kuntalaisten ja eri sidosryhmien
kanssa. Kuntalaisilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluratkaisuihin ennen kuin lopul-
liset ratkaisut ja päätökset on tehty.

Kirkonkylän asemakaavasuunnittelulle tavoitteita asettavat mm.

- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Maakunnalliset suunnitelmat kuten maakuntakaava
- Paikallistason (kunnan ja maanomistajien) tavoitteet
- Asemakaavan laadinnan aikana pidettävät neuvottelutilaisuudet
- Luonto- ja kulttuuriympäristö / taajamakuva

5.2 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)

Maankäyttö- ja rakennuslain yleisenä tavoitteena on järjestää alueidenkäyttö niin, että siinä luo-
daan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kult-
tuurisesti kestäväälle kehitykselle. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet täsmentävät ja sy-
ventävät lain yleisiä tavoitteita ja niistä johdettuja kaavojen sisältövaatimuksia valtakunnalli-
sesta näkökulmasta.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat kirkonkylän asemakaavoitusta erityisesti
seuraavien kokonaisuuksien osalta:

Toimiva aluerakenne, eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

- Tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä
- Hyödynnetään olevaa yhdyskuntarakennetta ja eheytetään taajamia
- Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuk-
siin ja sijaintitekijöihin
- Maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja on suunnattava tukemaan
maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuuria
- Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin saavutettavissa
- Edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä varaamalla riittävät alueet elinkeinotoimin-
noille
- Pyritään vähentämään liikennetarvetta, parantamaan liikenneturvallisuutta ja edistämään jouk-
koliikenteen edellytyksiä
- Kiinnitetään huomiota rakennetun ympäristön ajalliseen kerroksellisuuteen
- Viheralueita hyödynnetään siten, että niistä muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia
- Uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen ole-
massa olevasta yhdyskuntarakenteesta
- Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmista-
matta riittävää meluntorjuntaa
- Turvataan terveellisen ja hyvälaatuisen veden riittävä saanti ja se, että taajamien alueelliset ve-
sihuoltoratkaisut voidaan toteuttaa

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

- Edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä
- Edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä
- Matkailualueita tulee eheyttää ja osoittaa matkailun kehittämiseksi riittävät alueet.
- Säilytetään riittävästi vihervyöhykkeitä ja monipuolista luonnonympäristöä
- Otetaan huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet

Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

- Tarvittaviin liikenneyhteyksiin varaudutaan kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia pääliikenneyhteyksiä ja -verkostoja
- Erityistä huomiota kiinnitetään liikenneturvallisuuden parantamiseen

Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet

- Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät.

Nyt laadittava asemakaavamuutos ei ole ristiriidassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kanssa.

5.2.1 Maakuntakaavan tavoitteet

Enonkosken kirkonkylän alue sijoittuu maakuntakaavassa matkailun kansainvälistämisen painopistealueeseen.

Maakuntakaavan paikalliskeskuksen aluetta (a) koskee suunnittelumääräys:

Aluevarausmerkinnällä osoitetaan maakuntakeskuksen ja seutukeskusten taajamatoimintojen alueet. Kohdemerkinnällä osoitetaan maakunnan keskusverkon perusrakenteen kannalta tärkeät paikalliskeskukset.

Merkintä sisältää asumisen, kaupan, matkailun, palvelujen, hallinnon, teollisuus- ja muiden työpaikka- ym. taajamatoimintojen alueita. Samoin siihen sisältyy virkistys-, puisto- ja erityisalueilta sekä pääväyliä pienempiä liikennealueita. Lisäksi merkintä sisältää erikseen luetellut arvokkaat luonnon- ja kulttuuriympäristökohteet. Merkintä ei estä maa- ja metsätalouskäytössä olevien alueiden säilyttämistä nykyisessä käytössään. Alueen maankäyttö ja rakentaminen edellyttävät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja vaikutusten arviointia.

Suunnittelumääräys

Maakuntakaavan keskusverkon (maakuntakeskus, seutukeskukset ja paikalliskeskukset) yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota alueen oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin:

- kilpailukykyisen tonttitarjonnan varmistamiseen hyödyntämällä ja eheyttämällä olemassa olevaa kaupunki- ja yhdyskuntarakennetta
- seudullisten asointi- ja palvelualueiden toiminnallisen vuorovaikutuksen kehittämiseen ja tukemiseen
- seudullisten ja paikallisten palvelu-, työpaikka-, teollisuus- ja matkailualueiden mitoitukseen ja toimintojen yhteensovittamiseen kestävän kehityksen periaatteet huomioiden.
- palvelujen ja työpaikkojen saavutettavuuteen julkisella kulkuvälineellä ja kevyen liikenteen avulla
- vapaa-ajan asumisen ja matkailun kytkemiseen kiinteäksi osaksi muuta palvelu- ja yhdyskuntarakennetta
- riittävien virkistysalueiden varaamiseen, virkistysalueiden ja ulkoilu-reittien seudulliseen jatkuvuuteen sekä yhteyksiin taajamakeskukseen ja palveluihin
- taajamien rakentamattomiin ranta-alueisiin, yhteyksiin luontoon, rantaan ja veteen
- alkutuotannon ja maiseman kannalta merkittävien yhtenäisten pelto-alueiden säilyttämiseen tuotannossa
- luonnon, erityisesti järvi- ja rantaluonnon sekä alueella sijaitsevien kulttuuriympäristön ja/tai maiseman kannalta tärkeiden alueiden ja kohteiden kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen vaalimiseen ja säilymiseen sekä kestäväan aluetaloudelliseen hyödyntämiseen
- Ilmastonmuutoksen ehkäisyyn ja ilmastonmuutoksesta aiheutuvien haittojen, kuten tulvavaaran lisääntymisen, huomioimiseen.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huomioitava maakuntakaavan kohdeluettelossa yksilöidyt valtakunnallisesti ja/tai maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristön kohteet ja alueet sekä muinaisjäännökset.

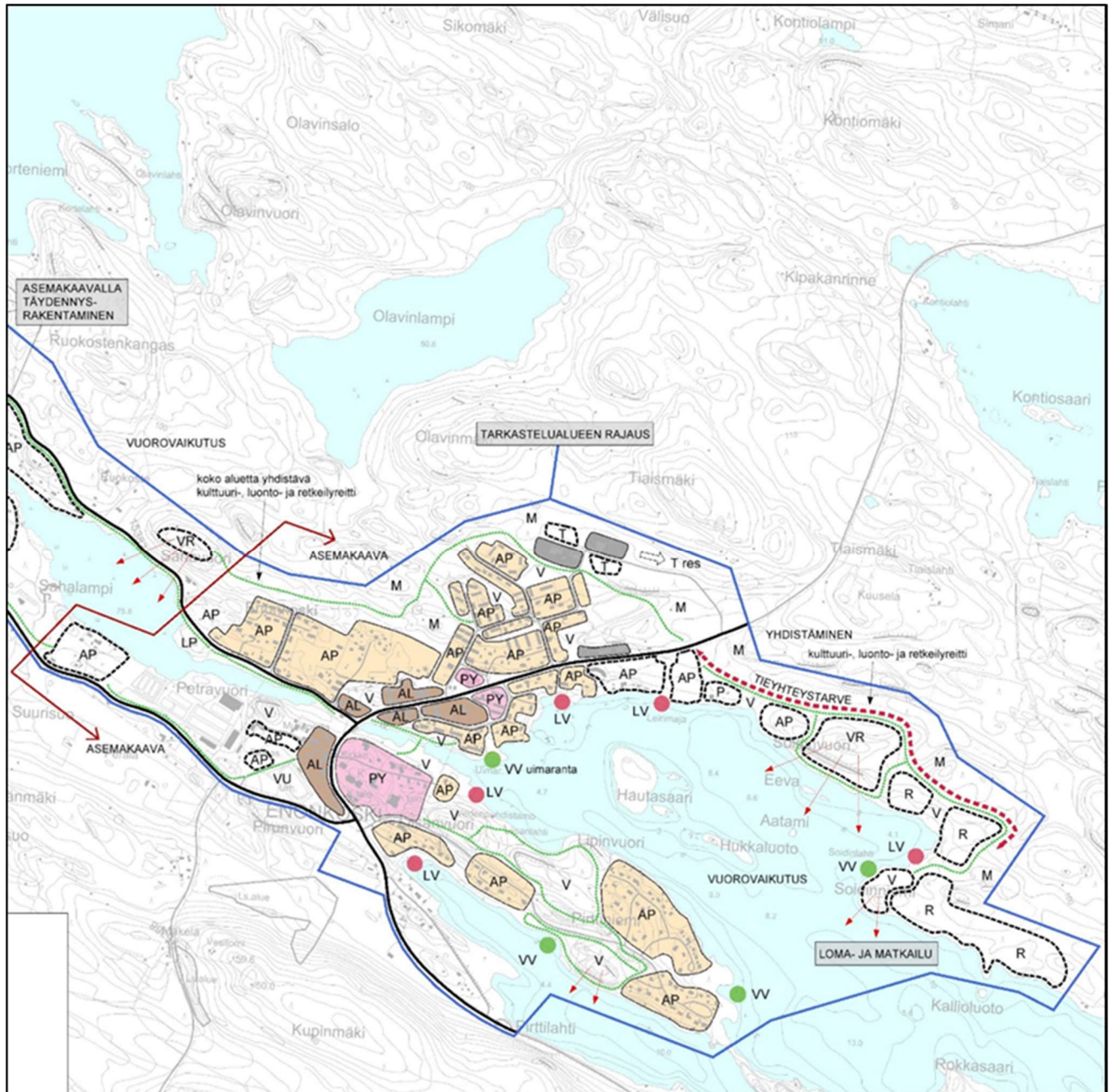
Vaarallisia kemikaaleja käyttävää tai varastoivaa laitosta ympäröivän konsultointivyöhykkeen yksityiskohtaiseen suunnitteluun on kiinnitettävä erityistä huomiota. Suunniteltaessa riskille alttiiden toimintojen, kuten asuinalueiden, vilkkaiden liikenneväylien, yleisölle tarkoitettujen koontumistilojen ja sairaaloiden sijoittumista vyöhykkeen sisälle on kaavaa laadittaessa pyydetävä kunnan palo- ja pelastusviranomaisen ja tarvittaessa TUKES:n lausunto.

5.2.2 Paikalliset tavoitteet

Kirkonkylän taajama-alueen asemakaava ajantasaistetaan ja täydennetään joiltakin toistaiseksi ilman asemakaava olevien (mm. teollisuusalueen) alueiden osilta. Asemakaavan ajantasaistamisen mahdollistamiseksi on vuonna 2016 laadittu uusi 1:2 000 -mittakaavainen asemakaavan pohjakartta.

Laadittavan asemakaavan tarkoituksena on ohjata rakentamista ja muuta maankäyttöä. Asemakaava toimii perusteena mm. erityyppisille asuinalueille. Ajantasaaisella asemakaavalla edistetään myös kirkonkylän maisema-, luonto- ja kulttuuriarvojen säilymistä sekä alueen elinkeinojen harjoittamista.

Soidinniemen voimassa olevan, mutta ei ajantasalla olevan, asuinalueen asemakaavan vaihtoehtona tarkastellaan mahdollisuutta loma- ja matkailurakentamiseen. Tässä yhteydessä selvitetään myös Soidinniemen kytkeytymismahdollisuudet rantaa mukailien nykyiseen taajama-alueeseen (Näistä Soidinniemen kohdentuvista asemakaavan päivittämistarkasteluista luovuttiin kunnanhallituksen 28.6.2022 tekemän kaava-alueen rajauspäätöksen perusteella).

KUVA 74: Ajatuksia kirkonkylän kokonaisrakenteen ja maankäytön kehittämiseksi; Kirkonkylä – Soidinniemi alueella.